

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

Pedagogická fakulta

Katedra geografie

**VÝUKA MÍSTNÍHO REGIONU NA 2. STUPNI
ZŠ NA PŘÍKLADU PRACHATICKA**

Diplomová práce

Jaroslava Hrušková

České Budějovice 2012

Vedoucí diplomové práce: doc. RNDr. Dagmar Popjaková, Ph.D.

PROHLÁŠENÍ:

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně, za pomoci vedoucí diplomové práce a s použitím pramenů, které uvádím v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě, tedy v úpravě vzniklé vynecháním významných částí databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to s uchováním mého autorského práva k předloženému textu této kvalifikační práce. Dále souhlasím s tím, že toutéž elektronickou cestou byly v souladu s ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. uveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby diplomové práce. Také souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne

.....
podpis

PODĚKOVÁNÍ:

Chtěla bych poděkovat vedoucí diplomové práce doc. RNDr. Dagmar Popjakové, Ph.D. za odborné vedení a poskytnutí cenných rad při přípravě a zpracování této diplomové práce. Poděkování rovněž náleží RNDr. Jirímu Čekalovi, Ph.D. Dále děkuji všem ředitelům a učitelům základních škol a gymnázia, kteří mi umožnili uskutečnit výzkum potřebný pro diplomovou práci.

ANOTACE

Hrušková, J. (2012): **Výuka místního regionu na 2. stupni ZŠ na příkladu Prachaticka.** Diplomová práce, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, katedra geografie, 92 stran.

Diplomová práce s názvem „Výuka místního regionu na 2. stupni ZŠ na příkladu Prachaticka“ pojednává o problematice výuky místního regionu na 2. stupni základní školy. Je rozvržena na část teoretickou a část didaktickou. Teoretická část se zabývá charakteristikou regionu a postavením daného tématu ve vzdělávacích oblastech s důrazem na naplňování klíčových kompetencí. Didaktická část na základě dotazníkového šetření v základních školách a víceletém gymnáziu regionu shrnuje zjištěné skutečnosti o výuce tohoto tématu. Praktická část rovněž zahrnuje vlastní návrh koncepce učiva (metodika výuky, exkurze, pracovní učebnice a didaktické hry) vycházející z platného Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání.

Klíčová slova:

výuka, žák, místní region, klíčové kompetence, Šumava

Vedoucí diplomové práce:

doc. RNDr. Dagmar Popjaková, Ph.D.

ANNOTATION

Hrušková, J. (2012): **Teaching the Local Region the Second Grade of Primary School in Prachaticka**. Thesis, University of South Bohemia, Pedagogical Faculty, Department of Geography, 92 pages.

Submitted thesis titled "Teaching of the Local Region at the Second Grade of Elementary School on the Example of Prachaticko Region" deals with the issue of teaching local region at the second grade of elementary school. It is divided into two parts – theoretical and didactical. The theoretical part deals with the characteristic of the local region and its position in educational areas with the emphasis on fulfilling key competences. The didactical part summarizes the findings which are based on a questionnaire survey made at the elementary schools and at the grammar schools. The practical part also includes my own conception of teaching (methods of teaching, the excursion, workbooks and didactical games) that is based on the Framework Education Programme for Basic Education.

Key words:

teaching, pupil, local region, key competences, Bohemian Forest

Leader of the thesis:

doc. RNDr. Dagmar Popjaková, Ph.D.

OBSAH

ÚVOD	7
1. REŠERŠE LITERATURY	9
2. METODICKÉ PŘÍSTUPY A VÝCHODISKA.....	14
2.1. Metodika zpracování diplomové práce	14
2.2. Metodika výzkumu na základních školách Prachaticka	15
2.3. Metodika tvorby koncepce vlastního návrhu učiva místního regionu Prachaticka	16
3. POSTAVENÍ VÝUKY MÍSTNÍHO REGIONU VE VZDĚLÁVACÍCH PROGRAMECH.....	29
3.1. Rámcově vzdělávací program pro základní vzdělávání	29
4. GEOGRAFICKÁ CHARAKTERISTIKA SO ORP PRACHATICE	33
4.1. Vymezení a poloha regionu	33
4.2. Fyzicko - geografická charakteristika	34
4.2.1. Geologická charakteristika	34
4.2.2. Geomorfologická charakteristika	35
4.2.3. Klimatická charakteristika.....	38
4.2.4. Hydrologická charakteristika	39
4.2.5. Půdní poměry.....	41
4.2.6. Biogeografická charakteristika.....	41
4.2.7. Ochrana přírody	43
4.3. Socioekonomická charakteristika.....	45
4.3.1. Obyvatelstvo	45
4.3.2. Hospodářství	47
4.3.3. Doprava	49
4.3.4. Služby.....	50
4.3.5. Cestovní ruch	51
5. VÝZKUM VÝUKY MÍSTNÍHO REGIONU NA JEDNOTLIVÝCH ŠKOLÁCH PRACHATICKA	56
5.1. Vyhodnocení pracovních listů.....	64
5.2. Shrnutí výzkumu na školách	70
6. VLASTNÍ NÁVRH VÝUKY MÍSTNÍHO REGIONU	72
6.1. Metody a formy vhodné pro výuku místního regionu.....	72
6.2. Návrh školní exkurze	74
ZÁVĚR.....	84
SEZNAM LITERATURY A ZDROJŮ INFORMACÍ	85
SEZNAM TABULEK, GRAFŮ, OBRÁZKŮ A FOTOGRAFIÍ.....	90
PŘÍLOHY	92

ÚVOD

Místní region je jedním z mnoha témat regionální geografie, které se vyučuje na 2. stupni základních škol a nižších ročnících víceletých gymnázií. Místní region tvoří území jednici velmi blízké, žije zde a důvěrně zná nejbližší okolí. Proto by se na výuku tohoto tématu měl klást větší důraz. Vždyť učivo o místním regionu lze zařadit k nejvíce přijatelným tématům základního vzdělávání, kde je možnost propojit teoretické znalosti ze zeměpisu s praxí. Kromě toho se touto problematikou žáci potýkají v situacích každodenního života. Bohužel se v některých případech setkáváme s nedostatečnou časovou dotací spojenou s odložením vyučování místního regionu na konec školního roku. Místní region tak zůstává nedostatečně probrán.

Při výběru tématu diplomové práce autorku nejvíce zaujalo téma z regionálního zeměpisu, místní region. Proto volba padla na zpracování dobře známého regionu, v němž již třicet let žije. Hlavním impulsem při rozhodování byl fakt vytvoření práce využitelnou pro praxi povolání učitelky, jež bude autorka v budoucnu vykonávat. Dalším podnětem bylo odhalení skutečnosti, že učitelé nemají k dispozici přehledný a úplný soubor informací o prachatickém regionu. V diplomové práci tak lze najít cenné informace a koncept metodiky výuky místního regionu vypracované dle současných vzdělávacích programů.

CÍL PRÁCE

Hlavním cílem diplomové práce bylo zpracování vlastního návrhu koncepce učiva o místním regionu na 2. stupni základních škol a nižším stupni víceletého gymnázia na příkladu SO ORP Prachatic. Součástí práce je rovněž zmapování situace ve výuce místního regionu. Na základě žáky vyplněných dotazníků o prachatickém regionu bylo vyhodnocování a porovnávání úrovně jejich znalostí ve vybraných ukazatelích. Součástí je také rozbor dotazníku pro učitele, který je zaměřen na obsah učiva, časovou dotaci, využívané metody a formy výuky a problémy vyučování místního regionu na jednotlivých základních školách a víceletém gymnáziu. Zároveň bylo usilováno o to, aby utvořené materiály byly prakticky využitelné. Rovněž nebylo opomíjeno navrhování různých metod a forem výuky, jimiž žáci lépe poznají „svůj“ region jako je např. exkurze či pracovní učebnice. Jako podklad pro jejich tvorbu byla zpracována kapitola charakteristika regionu.

Text diplomové práce vychází jak ze zkušeností, poznatků a postřehů získaných v průběhu šetření na základních školách a víceletém gymnáziu, tak z Rámcového

vzdělávacího programu základního vzdělávání a tím i z naplňování tzv. klíčových kompetencí. V tématu regionálního zeměpisu, místní region, došlo k uplatnění i mezipředmětových vztahů, kdy vyučující může výuku spojit s výukou přírodopisu, chemie, dějepisu, informatiky a ostatních předmětů.

1. REŠERŠE LITERATURY

K vypracování diplomové práce bylo využito několika zdrojů rozdělených podle zaměření jednotlivých kapitol. Z didaktické literatury se čerpalo při metodickém zpracování výuky, stručné charakteristice vzdělávacích dokumentů a programů. Regionální literatura byla inspirací při tvorbě vlastního návrhu koncepce učiva a 4. kapitoly Geografická charakteristika SO ORP Prachatic, kde jako hlavní zdroj byla použita odborná literatura doplněná o informace z propagačních materiálů, časopisů, populárně naučných publikací a internetových stránek.

Didaktická literatura

Ucelený soubor didaktických informací byl získán zejména z publikace *Obecná didaktika* (Skalková 1999). Z knihy byly užitečné poznatky o vyučovacích metodách, didaktických prostředcích a domácí učební práci žáků. Dále z knihy *Školní didaktika* (Kalhous, Obst a kol. 2002) zabývající se základními aspekty vzdělávání v současné škole, měly pro práci největší přínos části týkající se činitelů výuky (žák, učitel, učivo, prostředí třídy a mimoškolní prostředí), pedagogické komunikace při výuce, organizačních forem výuky v odlišných prostředích a hodnocení vzdělávacích výsledků žáka. Moderní vyučování (Petty 2002) je kniha pojednávající o motivaci studentů, vyučovacích metodách a učebních pomůckách. Publikace *Didaktika geografie II* (Šupka, Hofmann, Matoušek 1994) obsahuje souhrnné informace o didaktikách dílčích geografických disciplín (didaktika kartografie, fyzické geografie, regionální geografie aj.). Za to publikace *Vybrané kapitoly z didaktiky geografie I*. (Kühnlová 1997) v diplomové práci pomohla uplatnit integrovaný mezioborový přístup ve výuce zeměpisu. Při sestavování dotazníků pro žáky byly oporou poznatky z knihy *Didaktika sekundárního vzdělávání* (Obst 2006).

Vlastní návrh koncepce výuky byl vytvářen s pomocí učebnic, příruček pro učitele, metodických příruček a pracovních listů, které byly vzorem ke stylizování mnoha otázek a úkolů. Mezi ně lze zahrnout např. *Zeměpis 8* učebnice pro základní školy a víceletá gymnázia (Jeřábek, Anděl, Peřtová, Kasner 2006) nebo *Šumava bez hranic* (Kol. 2000). Učebnice *Život v našem regionu* (Kühnlová 2007 a), zpracována dle Rámcového vzdělávacího programu, představuje praktické poznávání místního regionu s netradičně propracovaným materiálem k tomuto tématu a využití mezipředmětových vztahů s propojením s výukou

přírodopisu, chemie, dějepisu a dalšími předměty. Učebnice je doplněna o metodickou příručku pro učitele (**Kühnlová 2007 b**). Další učebnici s názvem Tady jsem doma aneb Poznej dobře svoje bydliště (**Kühnlová 1998 a**) vznikla jako příloha pro učebnice České republiky a byla použita jako zdroj námětů pro poznávání historie a kultury, sídel, obyvatelstva, životního prostředí, přírody a krajiny místního regionu. Její součástí je rovněž metodická příručka (**Kühnlová 1998 b**). Podobná inspirace byla nalezena v jiných publikacích jako je Výuka místního regionu na 2. stupni ZŠ na příkladu Sedlčanska (**Pyšnová 2008**), Výuka místního regionu na 2. stupni ZŠ na příkladu Písecka (**Kovaříková 2010**) a Koncepce a tvorba učebnic (**Valenta 1997**), kde se objevily různorodé návrhy pro výuku geografie.

Z publikací Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (**Kol. 2007 a**) a Klíčové kompetence v základním vzdělávání (**Kol. 2007 b**) se vycházelo při tvorbě páté kapitoly a neustále zůstávaly v paměti při utváření vlastního návrhu koncepce výuky.

Odborná literatura

Při zpracování 4. kapitoly fyzicko-geografická charakteristika, konkrétně podkapitoly 4.2.1. Geologická charakteristika bylo vycházeno z řady publikací. Publikace Geologická minulost České republiky (**Chlupáč a kol. 2002**) pojednává o vývoji území České republiky od prekambria po čtvrtohory. Obecná charakteristika jednotlivých období je následně dokládána na konkrétních oblastech České republiky. Obdobné téma obsahuje publikace Geologické vycházky Českou republikou (**Gába, Hladilová, Houzar, Skupien, Vašíček, Ziegler 2002**), ve které je geologický vývoj území ČR stručně popsán. Stěžejní část knihy zaujímá souhrn exkurzí do různých míst nalezišť i zajímavých přírodních lokalit. Kniha Šumava – turistický průvodce ČSSR (**Kol. 1986**) obsahuje kromě turistické části (historie turistiky, ochrana přírody, pěší, zimní a vodní turistika, cykloturistika a mototuristika) také část všeobecnou (přírodní poměry, historický vývoj, hospodářství a kulturně historické památky), kde popisuje geologický vývoj zájmového území. Stejnou problematikou se zabývá publikace Fyzický zeměpis Československa (**Kunský 1968**), ve které je uvedena charakteristika daných geomorfologických celků České republiky i Slovenska podle přírodních složek fyzické geografie (geologické a geomorfologické poměry, podnebí, vodstvo, pedologie, fauna a flóra).

K podkapitole 4.2.2. Geomorfologická charakteristika byl její obsah získán z publikace Zeměpisný lexikon ČR, Hory a nížiny (**Demek, Mackovčín 2006**), v níž najdeme informace o podrobném geomorfologickém členění České republiky, popisu jednotlivých

geomorfologických jednotkách, jejich nadmořské výšce, rozloze, geologických údajích, zařazení do vyšších jednotek, turistických zajímavostech a dalších poznatcích.

Pro podkapitola 4.2.3 Klimatická charakteristika byla využita kniha Klimatické oblasti Československa (**Quitt 1971**), která území celé ČSR rozděluje na klimatické oblasti chladné, mírně teplé a teplé. Klimatické oblasti jsou popisovány z hlediska počtu letních a mrazivých dní, průměrných teplot vzduchu v lednu a červenci, průměrného ročního úhrnu srážek atd.

Podkladem informací pro vypracování podkapitoly 4.2.4. Hydrologická charakteristika byla publikace Zeměpisný lexikon ČSR (**Vlček V. a kol. 1984**) s mapou a seznamem hlavních povodí, toků a vodních nádrží České republiky. Kniha disponuje s údaji o pramenech, plochy povodí, průměrného průtoku, hloubce atd.

Publikace Biogeografické členění České republiky (**Culek 1995**) byly použita jako zdroj pro tvorbu podkapitoly 4.2.3. Půdní poměry a 4.2.4. Biogeografická charakteristika. Kniha je zaměřena na popis uváděných bioregionů v různých oblastech ČR- poloha a základní údaje, horniny a reliéf, podnebí, půdy a biota.

Charakteristika chráněných oblastí SO ORP Prachatice v podkapitole 4.2.7. Ochrana přírody byla podložena informacemi z publikace Českobudějovicko, Chráněná území ČR (**Albrecht a kol. 2003**). Kniha obsahuje soubor popisů o chráněných územích regionu (NP a CHKO Šumava, NPP Blaníc a NPR Velká niva), neopomíjí ani shrnutí přírodních podmínek oblasti, vliv osídlení na vývoj krajiny a historii ochrany přírody. Kniha Chráněná území v České republice (**Friedl, Maršáková, Petříčková, Povolný, Rivolová, Vinš 1991**) popisuje velkoplošné i maloplošné chráněné oblasti z hlediska jejich polohy, geologického vývoje, bioty a kulturních památek. Úvodní část se věnuje jejich kategorizace.

Publikace, která by obsahovala soubor veškerých informací o socioekonomické oblasti SO ORP Prachatice prakticky neexistuje. Některé informace byly opatřeny po přečtení diplomové práce Možnosti rozvoje venkovského regionu v modelovém regionu SO ORP Prachatice (**Hondlík 2011**). Socioekonomická charakteristika je zde analyzována v kapitolách sídelní struktura, vývoj obyvatelstva, hospodářství, doprava a cestovní ruch. Faktické informace o této problematice byly převzaty z webových stránek České statistického úřadu www.czso.cz [cit. 08.03.12]. Další základní údaje o okresech, obyvatelstvu, bytovém a domovním fondu a technické a občanské vybavenosti regionu byly nalezeny v publikaci Obce v číslech (**Sládek 1990**) a Šumava v roce 1991 (**Kol. 1992**).

K podkapitole 4.3.5. Cestovní ruch byla využita již zmíněna kniha Šumava – turistický průvodce ČSSR (**Kol. 1986**). Téma této podkapitoly je v publikaci vypracováno jako výčet zajímavostí pěší a zimní turistiky a cykloturistiky.

Regionální literatura

Tituly regionální literatury, jež posloužily jak při tvorbě vlastního návrhu, tak ke zpracování kapitoly 4.1. Vymezení a poloha regionu a kapitoly 4.2. Fyzicko-geografická charakteristika jsou:

Geologické zajímavosti jižních Čech (**Chábera 1982**), kde publikace obsahuje soupis významných geologických jevů regionu s mapami jejich výskytu. Zabývá se nerostným bohatstvím a geologickou stavbou jižních Čech.

Knihy s názvem Kouzelnou Šumavou (**Doležalová 2004**) a Jižní Čechy (**Doležalová 2003**) zahrnují přehled o daném území. Úvod podává všeobecný nástin zeměpisných faktů, historii regionu, popis významných památek a města Prachatice.

Publikace Atlas hornin (**Dudek, Malkovský, Suk 1984**), Vznik a výskyt nerostů (**Slavík 1954**) byly využity i ke tvorbě vlastního návrhu. Obě knihy jsou opatřeny seznamem skupin nerostů a hornin s údaji o jejich vzniku, rozšíření a složení.

Okres Prachatice (**Sládek 1992**) a Prachaticko (**Starý 1989**) shrnují informace o historii území, přírodních poměrech, vývoji obyvatelstva, hospodářství a památkách.

K podkapitole 4.3.5. Cestovní ruch byly informace získány z publikací:

Prachatice (**Fencl, Kohoutová, Kubů, Mager 2007**), Šumava - Prachaticko (**Klimek 2010**) a Prachaticko známé i zapomenuté (**Podloha 2008**) obsahující kapitoly o historii měst SO ORP Prachatice, životě slavných rodáků a zajímavých přírodních lokalit.

Soupis památek historických a uměleckých v Království českém, politický okres Prachatický (**Mareš, Sedláček 1995**) pojednává o historii a současnosti abecedně seřazených památek.

Obsah knihy Šumava od A do Z (**Záloha, Erhartovi 1984**) je naplněn encyklopedicky formulovanými údaji o místech jihočeské části Šumavy.

Zajímavé informace byly čerpány také z různých turistických průvodců. V publikaci Turistický průvodce (**Hájek 1995**) se kapitoly Šumava – střed, Šumava a Pošumaví týkají známých měst, vodních toků a přírodních památek.

Publikace Šumava (**Petr, Soukup 2003**) a Jižní Čechy (**Petr, Soukup 2002**) jsou turističtí průvodci s mapovým atlasem, seznamem atraktivních míst regionu a výstižnými fotografiemi. Úvod je tvořen základní charakteristikou regionu rozdělenou do částí – geologickou, horopisnou, vodopisnou, ochrana přírody a historickou.

Mezi turistické průvodce také patří kniha Jižní Čechy (**Podhorský 2003**), v níž jsou uvedeny abecedně seřazené lokality s pěšími turistickými trasami regionu a přehlednou mapou cesty.

Průvodce městem Prachatice (**Kol. 2006**) představuje detailní popis památek historického jádra města.

K tvorbě exkurze posloužily následující publikace:

Naučné stezky Prachatického okresu (**Nauš, Záveský 1992**) a Medvědí stezka (**Francl, Záveský 1967**), které vytvářejí ucelený obraz o vzniku Medvědí naučné stezky, popisu trasy a daných zastávek.

2. METODICKÉ PŘÍSTUPY A VÝCHODISKA

Kapitola metodické přístupy a východiska obsahuje tři podkapitoly. V první podkapitole metodika zpracování diplomové práce je podrobeněji rozpracován postup tvorby jednotlivých kapitol DP. Druhá podkapitola metodika výzkumu na základních školách je zaměřena na dotazníkové šetření výuky místního regionu na daných školách. Třetí podkapitola metodika tvorby koncepce vlastního návrhu učiva místního regionu Prachaticka se zabývá postupy vypracování praktické učebnice. Tato podkapitola popisuje grafickou podobu a způsoby využití učebnice.

2.1. METODIKA ZPRACOVÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Vypracování diplomové práce probíhalo v několika fázích. Nejprve byla prostudována dostupná literatura (odborná, didaktická, regionální). Výstupem studia literatury je kapitola 1. Rešerše literatury, jež vznikla po nashromáždění veškeré literatury až na konec práce. Kapitola Seznam literatury a zdrojů informací obsahuje další zdroje jiných informací, které byly rovněž potřebné při zpracování diplomové práce. Dále následovalo vytvoření kapitoly 4. Geografická charakteristika SO ORP Prachatice uvádějící základní informace a charakteristiku území regionu. Z této kapitoly bylo vycházeno při tvorbě návrhu vlastního konceptu učiva zahrnující pracovní učebnici, školní exkurzi a didaktické hry. Také byla inspirací při utváření pracovních listů pro výzkum na 2. stupni základních škol a nižším stupni víceletého gymnázia. Součástí výzkumu bylo vytvoření dotazníku pro vyučujícího. Tento dotazník posloužil k lepšímu pochopení výuky místního regionu na školách z hlediska obsahové náplně učiva, používaných metod a forem výuky, časové dotace, zdrojů informací aj. Na základě vyplněných pracovních listů a dotazníků pro vyučující došlo k vytvoření kapitoly 6. Výzkum výuky místního regionu na jednotlivých školách Prachaticka, v níž jsou zjištěné skutečnosti vhodně analyzovány a hodnoceny. Podstatnou fází tvorby práce bylo též vymezení výuky místního regionu v rámci Rámcově vzdělávacího programu pro základní vzdělávání nastíněné ve 3. kapitole Postavení výuky místního regionu ve vzdělávacích programech. Na podkladě všech získaných informací bylo možné vytvořit praktickou část diplomové práce, která zahrnuje 6. kapitolu a přílohy. Do kapitoly 6. Vlastní návrh výuky místního regionu byly zařazeny náměty různých metod a forem vhodné pro výuku místního regionu a školní exkurze. Přílohy obsahují pracovní listy pro žáky, dotazník pro vyučujícího, pracovní učebnici a didaktické hry. Poté následoval vznik kapitoly 2. Metodika zpracování

s popisem postupů tvoření celé diplomové práce, výzkumu na školách regionu a pracovní učebnice. V seznamu tabulek, grafů, obrázků a fotografií lze nalézt jejich souhrn. Přesto, že cíle diplomové práce byly stanoveny již při jejím zadávání, svou písemnou podobu získaly až na konci tvorby práce a to spolu s Úvodem a Závěrem.

2.2. METODIKA VÝZKUMU NA ZÁKLADNÍCH ŠKOLÁCH PRACHATICKA

Jako podklad pro výzkum znalostí žáků o prachatickém regionu sloužily data, které byly získány na školách prachatického regionu. Výzkumu se zúčastnilo všech 9 základních škol a jediné víceleté gymnázium v tomto regionu.

Výuka místního regionu je spojena s učivem o České republice. Základní a střední školy si na základě vypracování vlastního Školního vzdělávacího programu (ŠVP) mohou, v rámci kapitoly učební plán, stanovit jaké učivo v jakých ročnících se bude v daném předmětu vyučovat. Díky tomu se na některých ZŠ s problematikou místního regionu žáci seznamují v 8. a v jiných naopak v 9. ročníku. Hlavním úkolem bylo v měsíci květen, červen roku 2011 zastihnout především žáky na těch ZŠ, kde se SO ORP Prachatice věnují v 9. ročníku. V těchto měsících bylo do výzkumu zapojeno víceleté gymnázium a 2 ZŠ (ZŠ PBJ Vlachovo Březí a ZŠ Národní Prachatice), jež probírali učivo o místním regionu v kvartě a 9. ročníku a 5 ZŠ (ZŠ Lhenice, ZŠ MJH Husinec, ZŠ Zlatá stezka Prachatice, ZŠ Volary a ZŠ Netolice) s výukou prachatického regionu v 8. ročníku. V měsíci září bylo navštíveno do zbývajících 2 ZŠ (ZŠ Vodňanské Prachatice a ZŠ Strunkovice nad Blanicí).

Informace o úrovni znalostí žáků byly čerpány z pracovních listů (viz Příloha 1), které vyplňovali žáci 8., 9. tříd ZŠ a kvarty víceletého gymnázia. Pracovní list zahrnoval 12 otázek týkající se fyzicko-geografické i socioekonomické oblasti geografie prachatického regionu. Mezipředmětová povaha tohoto tématu vedla k zařazení otázek související s předměty dějepis, literatura, výchova k občanství, výtvarná výchova a přírodopis.

Ze strany ZŠ se vyskytly obavy o narušení vyučovací hodiny zeměpisu, proto na 3 ZŠ (ZŠ Netolice, ZŠ Národní Prachatice, ZŠ Zlatá stezka Prachatice) při zadávání pracovních listů nemohla být autorka přítomna. Vyučující byli řádně seznámeni s pokyny zadávání pracovních listů. Doba pro zpracování pracovního listu byla určena na 15 až 20 minut. Pokud došlo k situaci, že většina žáků pracovala po uplynutí stanovené doby, čas k vypracování byl prodloužen na 25 minut.

Všechny otázky pracovního listu byly obodovány tak, že maximální počet dosažených bodů byl 30. Otázky s číslem 1 – 5 tvořily část fyzicko-geografickou, za níž mohlo být žákům

přiděleno nejvíce 10 bodů. Od 6. do 12. otázky museli žáci odpovídat na otázky ze socioekonomické oblasti geografie a tím si mohli vysloužit maximálně 20 bodů. Za každý správně zodpovězený pojem získal žák 1 bod. Pokud se celá odpověď skládala z více položek jako například „Vyjmenuj alespoň 2 přírodní a 2 kulturní památky“ apod. byly žákům uděleny 4 body. Šest bodů si žáci zajistili při odpovědi na poslední otázku. Museli vypsát alespoň 3 významné průmyslové podniky v SO ORP Prachatice a zároveň k nim doplnit na jaké odvětví se specializují. Dalším bodem hodnocení výuky místního regionu bylo zjistit celkovou úspěšnost žáků jednotlivých škol a vyhodnocení zvláště fyzicko-geografické a socioekonomické části. Zajímavé bylo rovněž zjištění úspěšnosti všech škol v jednotlivých otázkách pracovního listu. Výsledky byly zpracovány a zaneseny do tabulek a grafů.

Pro jakési zasvěcení do výuky místního regionu na daných školách v prachatickém regionu byly formou dotazníku (viz Příloha 2) opatřeny informace od učitelů vyučující toto téma. V úvodu dotazníku byly zařazeny otázky zaměřené na osobu učitele, délku jeho školní praxe a vystudovanou aprobaci na vysoké škole. V dalších otázkách byla pozornost upřena na výuku místního regionu. Vyučující odpovídali na otázky týkající se ročníku, ve kterém místní region probírají a jakou časovou dotaci tomuto učivu věnují. Otázky se také vztahovaly k obsahové náplni učiva, používaným metodám a formám výuky, zdrojům informací. Nabídla se i otázka využití mezioborové spolupráce s kolegy. Byly zde položeny otázky typu, zda vyučující organizují nějaké projekty a exkurze a jestli se potýkají s problémy spojené s výukou místního regionu.

2.3. METODIKA TVORBY KONCEPCE VLASTNÍHO NÁVRHU UČIVA MÍSTNÍHO REGIONU PRACHATICKA

Významnou částí diplomové práce je vlastní návrh koncepce učiva místního regionu SO ORP Prachatice. V návrhu bylo usilováno o to, aby se stal užitečným zdrojem informací pro učitele i žáky a byl též podnětem k oživení výuky místního regionu v hodinách zeměpisu na 2. stupni ZŠ i víceletého gymnázia.

Před vytvořením samotného návrhu učiva místního regionu došlo prostřednictvím vyplněných dotazníků pro vyučující k seznámení s tím, jaké metody a formy výuky na školách při výuce daného tématu využívají sami učitelé. Poté byly v podkapitole 6.1. zjištěné poznatky zaznamenány. Dále zde bylo navrženo použití jiných, méně tradičních, metod a forem výuky spolu s časovou dotací jim věnovanou.

Vlastní návrh koncepce učiva v diplomové práci představuje školní exkurzy, pracovní učebnici a didaktické hry. Podkapitola 6.2. je věnována návrhu školní exkurze s názvem „Medvědí stezka - průzkum krajiny v oblasti Jelení až Ovesná“. Exkurze je zaměřená zejména na učivo z oblasti fyzické geografie. Ve 4. příloze je k vlastnímu návrhu koncepce učiva připojena kapitola Didaktické hry – „Cestování prachatickým regionem“. Didaktické hry by měly vyučujícím posloužit jako motivační či fixační prvek při výuce místního regionu.

Další přílohou je vlastní návrh pracovní učebnice s názvem „**JAK DOBŘE ZNÁŠ SVŮJ REGION PRACHATICKO?**“. Tento návrh byl vytvořen tak, aby žáky podněcoval ke zvědavosti a zájmu o poznání „našeho“ regionu. V učebnici je zohledněna i mezipředmětová povaha tématu místní region, proto se některé pasáže z učebnice mohou použít i v hodinách jiných vyučujících předmětů (dějepis, přírodopis, informatika, výchova k občanství) a tím rozšířit časovou dotaci týkající se tohoto učiva.

Pracovní učebnice byla zpracována v programu Microsoft Office Publisher. Žáci jsou přivítáni úvodní stránkou učebnice s jejím názvem. Na další stránce je nastíněn obsah, ve kterém je vypsáno 5 hlavních kapitol s jednotlivými podkapitolami. Úvod do pracovní učebnice tvoří krátký text, který slouží jako motivace k činnosti žáků a popisuje pravidla práce s učebnicí. Druhá kapitola je pojmenována *Poloha regionu SO ORP Prachatice*. Třetí kapitola se zabývá *fyzicko-geografickou charakteristikou regionu*. Tato kapitola obsahuje podkapitoly: *Geologické a geomorfologické poměry, Klima, Vodstvo, Flóra a fauna, Ochrana přírody*. Ve čtvrté kapitole jsou žáci zasvěceni do *socioekonomické sféry* regionu těmito podkapitolami: *Obyvatelstvo, Hospodářství, Průmysl, Zemědělství, Doprava, Služby, Cestovní ruch a rekreace*. Pátá kapitola *Pár slov na závěr* se loučí se žáky prostřednictvím několika větami.

Pro přehlednost a orientaci v textu bylo při zpracování učebnice použito hned několik typů písmem. Stylem písma Times New Roman velikostí 12 je psaný hlavní text pracovní učebnice. Styl písma Monotype Corsiva velikostí 13,7 má text tvořící motivační úvod učebnice, úvodní texty kapitol, zajímavosti v regionu a závěr učebnice. Stejným stylem písma jsou napsány i nadpisy kapitol a podkapitol. Pro jejich zdůraznění bylo zvoleno tučné písmo. Tučným písmem byly označeny důležité informace, kurzívou naopak doplňující učivo. Takto odlišená důležitost učiva má žákům pomoci v upřesnění si základních pojmů a možnost rozšíření si základních poznatků o prachatickém regionu.

Souvislý text pracovní učebnice je propleten různými úkoly a otázkami, které jsou graficky odlišeny:

Úkol pro tebe je označen nadpisem, jenž žákům napoví, co bude jejím úkolem.

Obr. 1 Žárovka

Zadání *referátu* je umístěno do černého rámečku.

Obr. 2 Kniha

Úkoly (např. práce s mapou, internetem, tabulkou aj.) pro *domácí práci* jsou vypsány v červenohnědém rámečku.

Obr. 3 Knihy

Exkurze či *práce v terénu* je označena tímto symbolem a jejich popis je obsažen na samostatné stránce.

Obr. 4 Stopy bot

Nadpis *Projekt* je vypsán do žlutého rámečku se žlutým podbarvením. Jeho text je obklopen také žlutým rámečkem, ale již bez podbarvení.

Obr. 5 Blok

Žáci postupně tak jak budou procházet jednotlivé kapitoly, budou konkrétní úkoly a otázky vypracovávat. Tímto způsobem si osvojí nové poznatky, vědomosti a rozvinou své schopnosti. Pro zapojení žákovi zvědavosti text učebnice doplňují zajímavosti z prachatického regionu. Mezi často využívané formy úkolů patří práce ve skupinách, otevřené otázky, doplňování tabulek, práce s grafy, řazení obrázků, referáty aj. Pro lepší pochopení tématu jsou součástí pracovní učebnice obrázky, mapy a fotografie získané z webových stránek www.wikipedia.org, www.prachatice.cz, www.prachatickemuzeum.cz, www.jiznicechy.cz a další.

Základ pro poznání místního regionu není spatřován v pouhém sdělování informací. Větším přínosem pro žáky je jeho praktické poznávání, samostatné získávání informací, rozvoj spolupráce a komunikace ve skupině, umění diskutovat nad určitým problémem aj.

Proto pracovní učebnice představuje určité zpestření výuky místního regionu a učitelům může posloužit jako inspirace k využívání různých metod a forem výuky, úkolů, projektů, referátů a exkurzí. Jelikož se jedná o pracovní učebnici, nepovažují za předmětné, zahrnovat do jejího konceptu shrnutí učiva každé kapitoly. Žákům jsou postupně předkládány různé úkoly. Většina úkolů a otázek jsou postavené na znalostech, jež žáci získávali v průběhu celé školní docházky. Vyskytne-li se v textu náročnější úkol, žákům je umožněno použít vhodný zdroj informací. Pokud by tedy učebnice shrnutí obsahovala, mohli by žáci si odpovědi v textu najít a to bez vynaložení jakéhokoliv úsilí. V pracovní učebnici bylo použito mnoho obrázků a fotografií stažené z internetu bez souhlasu autora, proto učebnici nebude využita k prodeji.

Titulní strana pracovní učebnice nese název „**JAK DOBŘE ZNÁŠ SVŮJ REGION PRACHATICKO?**“. Název přesně vystihuje, s čím se v učebnici žáci setkají. Název by měl v žácích rovněž navodit zamyšlení nad tím, co všechno o regionu ví, aktivizovat a motivovat je k dalšímu poznávání. Grafickou podobu učebnice jsem zvolila takovou, aby žáky na první pohled zaujala. Levý okraj strany je ohraničen svislým pruhem žlutozelené a modré barvy s květinovým motivem. Text je doplněn třemi obrázky s místy typickými pro SO ORP Prachatice (detail řeky Vltavy, letecký snímek historického centra Prachatic, krajina Šumavy). Obsah pracovní učebnice byl vypsán na druhou stranu. Celý text pracovní učebnice je rozdělen do 5 kapitol (úvod, poloha SO ORP Prachatice, fyzicko-geografická část a socioekonomická část, pár slov na závěr). Kapitoly s názvem fyzicko-geografická a socioekonomická část obsahují několik podkapitol. Kapitoly i podkapitoly nejsou nijak číslovány, jejich začátek je označen nadpisem. V každé kapitole jsou úkoly a otázky doplněné o hesla např. napiš, vyjmenuj, doplň, vyber, přiřaď, pracuj s mapou apod. Tento způsob žákům dává jasné instrukce, jak mají při plnění úkolů postupovat.

V kapitole „*Úvod*“, žákům prostřednictvím krátkého textu, je stručně nastíněn obsah pracovní učebnice a zároveň je vynaložena snaha o probuzení jejich zájmu k tématu místní region. Úvodní text je umístěn na 3. stranu, kde zabírá její první polovinu. V druhé polovině jsou vyobrazené vysvětlivky, které žáky budou provázet celou pracovní učebnicí. Obrázky k vysvětlivkám byly zvolené takové, aby přesně vystihovaly úkol, jenž by žáci měli vykonat (např. žárovka – úkol pro tebe, zavřené knihy – domácí práce aj.).

V kapitole „*Poloha SO ORP Prachatice*“ se žáci pomocí znázorněné mapy obeznámí s polohou regionu v rámci České republiky a Jihočeského kraje. Úkoly spojené s touto kapitolou zabírají dvě stránky (4, 5). Žáci nejprve doplní chybějící informace do daného textu, kdy k tomuto úkolu mohou využít již zmíněnou mapu. Další požadavek na žáky je ten, že

musejí do mapy vypsát názvy všech okresů Jihočeského kraje. Jelikož je téma místní region poslední kapitolou v učivu o České republice a probírá se ke konci školního roku (květen/červen), žáci by již měli mít vědomosti o regionech ČR. Vyplnění názvů okresů by měli žáci zvládnout i bez použití atlasu. Úkol „*Do mapy přibližně vyznač, kde se v Jihočeském kraji SO ORP Prachatice rozkládá.*“ je pro žáky náročnější, proto by žáci mohli k jeho splnění použít i atlas ČR. Nejdříve si hranice SO ORP Prachatice načrtnou tužkou, zkontrolují podle atlasu a dokončí. Takto si polohu regionu lépe zafixují. Ve skupinách se žáci zamyslí a diskutují nad otázkami typu: *výhody a nevýhody z hlediska polohy regionu v Jihočeském kraji a České republiky, charakterizujte polohu regionu z hlediska vzdálenosti od státních hranic apod.* Poznatky si skupiny napíší na papír a v závěrečné společné diskuzi se třídou zdůvodní a obhájí svá rozhodnutí. Na 5. straně si žáci prohlubují vědomosti o jednotlivých místech prachatického regionu úkolem, ve kterém obrázky památek spojují s místy, kde se nacházejí.

Kapitolu „*Fyzicko-geografická část*“ dává dohromady několik podkapitol. Pracovní učebnice obsahuje základní informace o jednotlivých složkách fyzické geografie zpestřené mnoha zajímavostmi. Zahajující podkapitola „*Geologie*“ (strana 6, 7) svým začátkem velmi stručně popisuje geologický vývoj území SO ORP Prachatice. Pro lepší představivost byla k textu přiřazena i mapa území České republiky s hlavními regionálně-geologickými oblastmi. Zde je uplatněna práce s textem, v němž žáci vyhledávají horniny a zařazují je k vypsáním typům hornin. Většina úkolů této podkapitoly je zaměřena na práci ve skupině nebo práci doma. Žáci se v dalším úkolu ve skupinách zamyslí nad tím, k čemu se lom využívá, zdali je nějaký lom v okolí jejich bydliště v provozu, jakým způsobem těžba v lomu narušuje krajinu aj. Výsledky skupinové práce žáci budou před třídou prezentovat a navzájem se doplňovat. Domácí práce na příští vyučovací hodiny bude taková, že ve dvojicích žáci zjistí několik informací o hornině žula. Na 7. straně je vypsáno několik geologických zajímavostí regionu (hranáče v Želnavské hornatině, křemenná žíla v Prachaticích). S geologickou mapou budou žáci pracovat v čase mimo vyučování (domácí práce). Pomocí mapy a internetových stránek zjistí, jaké horniny se vyskytují v prachatickém regionu, zároveň je zařadí do typu hornin dle legendy. Takto si žáci procvičí vyhledávání informací v textu a zorientování v mapě. Tímto jsou žáci vedeni ke kontrole řešení a správnosti postupu obstarávání informací a k samostatnému vyvozování závěru. Druhou podkapitolu tvoří „*Geomorfologie*“ (strana 8, 9), kde je úvodem opět stručně charakterizováno geomorfologické členění SO ORP Prachatice, dle Demka, Mackovčina (2006). Více informací, z pohledu geomorfologie, žáci získají při přečtení zajímavosti regionu. Na 9. straně žáci mají za úkol pracovat s mapou. Do vyobrazené

mapy žáci zakreslí pohoří Šumava, Šumavské podhůří. K mapě přiřadí provincii, subprovincii a oblasti, do které spadají. Pokud budou žáci vnímaví, mohou získat odpovědi na tuto otázku na 8. straně. Následující úkoly byly voleny jako testové úlohy (doplnění textu, vyber správnou odpověď, přiřad). Třetí kapitola se zabývá tématem „*Klima*“ (strana 10, 11). Stručným popisem podnebí v SO ORP Prachatice je žákům přiblíženo rozložení průměrného ročního úhrnu srážek, průměrné roční teploty a klimatických oblastí v regionu. V první úloze si žáci upřesní rozdíl mezi pojmy podnebí a počasí. V druhém úkolu si každý žák rozmyslí odpovědi na předložené otázky a s vyučujícím si je společně zodpoví. Domácím úkolem je zjistit vysvětlení pojmu teplotní inverze. Na začátku další vyučující hodiny společně s vyučujícím žáci zkontrolují správné vysvětlení pojmu. Tímto si žáci lépe zafixují správnou odpověď. Na 11. stránku byl vložen graf z internetové stránky www.chmu.cz. Ve dvojicích žáci charakterizují počasí ve městě Husinec. Své výsledky prezentují před třídou. Před plněním úlohy je zapotřebí, aby si žáci společně s vyučujícím graf pročetli a nejasnosti byly včas vysvětleny pro správné interpretování grafu. Práce s grafem u žáků podmiňuje aplikování poznatků při tvorbě samostatných a výstupních prací. Na závěr podkapitoly se může rozvinout diskuse o extrémních klimatických jevech v regionu, povodních či globálním oteplování. Žáci do diskuse mohou zapojit i osobní zážitky a tak spojit teoretické poznatky s praxí. Čtvrtá kapitola „*Vodstvo*“ je velmi rozsáhlá (strana 12, 13, 14 a 15) a to z důvodu, že je SO ORP Prachatice bohatý na vodní toky, přehrady i rybníky. Záleží na učiteli, jaké úlohy si z textu vybere a použije při vyučovací hodině. Rozhodně žáci nemusí vypracovávat všechny úkoly. Časově by to ani nebylo možné, jelikož na probírání tématu místní region je v průměru na většině škol vymezeno 5 vyučujících hodin. Úvodní text 12. stránky pojednává o průběhu vodního toku Vltava. K textu patří i dvě fotografie - pramen Vltavy, soutok Teplé a Studené Vltavy. Při prvním úkolu žáci použijí mapu, ve které najdou odpovědi a doplní je do neúplného textu. K rozšíření vědomostí o vodstvu v prachatickém regionu poslouží text o tématu těžba zlata na Blanici, Zlatý potok. Domácí práce je zaměřena na práci s mapou, kdy každý žák zjistí, zdali obcí, ve které žije, protéká vodní tok. Začátek 13. strany obsahuje práci s mapou s podobným zadáním jako u prvního úkolu na straně 12. Druhá úloha je zaměřena na přímé slovní odpovědi. Žáci v mapě naleznou správné odpovědi na položené otázky. Dále žáci, formou domácí práce, prostřednictvím různých zdrojů (internet, atlas, literatura aj.) zjistí, co obrázek zachycuje. Téma vodstvo je probíráno i na 14. straně. Zde by první úloha měla rozvíjet žakovu orientaci v mapě a aplikaci již získaných dovedností. Do vyobrazeného výřezu mapy vodstva jižních Čech žáci přiřadí čísla k příslušným vodním tokům a souvisejícím vodním plochám. Hravější podobu má druhý úkol, kdy žáci musejí z přeházeného pořadí

písmen ve slově uhodnout jméno významného rybníkáře. Zároveň se nabízí navozující otázka: „*Jaký je význam a využití rybníků?*“. Další část této strany tvoří referáty s tématy: *Přírodní památka Plešné jezero, Historie vybudování Husinecké a Lipenské přehrady, Vodní ekosystémy se zaměřením na významné organismy žijící v našem regionu, Tradice rybníkářství v prachatickém regionu, Zmapování vodních toků SO ORP Prachatice*. Referáty jsou určené pro vytvořené skupiny (max. se 4 členy), jejichž úkolem je, za určené časové období, vytvořit krátký souhrn informací k danému tématu. Referát nemusí vypracovávat všichni žáci ve třídě, záleží na zájmu žáků nebo učitelově rozhodnutí a vybrání skupiny. Při jeho zpracování je u žáků rozvíjena spolupráce, samostatnost, komunikace aj. Nutné je ovšem zdůraznit, že jde o skupinovou práci a podle toho bude také hodnocena. Každý člen se do vypracování referátu musí zapojit. Referát je prezentován před třídou a je možno využít i mezipředmětových vztahů např. s přírodopisem při prozkoumání vodních ekosystémů, vody v krajině, s chemií při zkoumání chemických vlastnostech vody. Na 15. straně je rozšiřující námět k výuce místního regionu a to „*práce v terénu*“ týkající se průzkumu malého vodního toku s nenarušenými přírodními břehy a tok uměle napřímený a upravený kamenivem nebo betonem. Po jejich průzkumu žáci ve skupinách po 4 členech zkusí zhodnotit kvalitu přírodních složek, pokusí se odhadnout, který z toků odvádí vodu z okolní krajiny rychleji a na závěr své názory zdůvodní. Text je obohacen 2 fotografiemi. První znázorňuje vodní tok s nenarušenými přírodními břehy, druhý tok uměle napřímený a upravený kamenivem nebo betonem. Umístění těchto fotografií bylo zvoleno proto, aby žáci získali hned jasnou představu o tom, jaké vodní toky mají v krajině hledat. Práci v terénu lze uskutečnit i v rámci hodiny přírodopisu, kdy společně s vyučujícím lze prozkoumat vodní toky a jejich břehy z hlediska vyskytujících se různých druhů rostlin a živočichů (zejména bezobratlých). Po domluvě s vyučujícími je možnost hodiny zeměpisu a přírodopisu spojit dohromady a úkoly vykonávat společně. Práci v terénu žáci aplikují již získané vědomosti a dovednosti v konkrétních příkladech a nabyté poznatky spojí s praxí. Díky mezipředmětovým vztahům s přírodopisem se můžete zabývat sběrem vodních bezobratlých a určování druhů rostlin podle určovacího klíče. V podkapitole „**Půda**“ je hlavní činností žáků práce s mapou. V atlase ČR hledají zastoupení půdních druhů a půdních typů v prachatickém regionu a tím si ujasní rozdíl mezi půdním druhem a půdním typem. Žáci jsou aktivizováni dalším souborem otázek. Otázky typu např. „*Jakým způsobem ovlivňuje člověk úrodnost půd? Jakými způsoby dochází ke znehodnocování půd?*“ rozvíjejí jejich kritické myšlení. Pokud žáci na otázku neznají přímo odpověď, mohou použít učebnici, atlas, internet, jinou literaturu aj. Příklady degradace půd jsou, pro lepší názornost, zobrazeny na 3 obrázcích, k nimž žáci přiřadí jeden

z degradačních procesů. S lidskou činností souvisí i eroze. Žáci vysvětlí tento pojem a zamyslí se nad protierozními opatřeními. Zjištěné poznatky mohou žáci využít v hodinách přírodopisu. Podkapitola „**Fauna a flóra**“ je podrobněji rozpracována na straně číslo 17 a 18. Na začátku 17. strany je poznamenáno několik slov k fauně a flóře SO ORP Prachatic. Podkapitola zahrnuje jenom jeden úkol v podobě hry *pexesa*. Žáci mají na 18. straně k dispozici *pexeso* (jedno do dvojice), které doma rozstříhají a přinesou na další vyučující hodinu. Jejich úkolem bude si *pexeso* zahrát. Na 17. straně jsou nastíněna pravidla hry: *Ke každé dvojici živočichů nebo rostlin, kterou najdeš, přiřad' správně jméno druhu a oblast, pro kterou je živočich nebo rostlina typickým zástupcem.* Popisování jednotlivých druhů organismů bude probíhat tak, že ze seznamu druhů rostlin a živočichů na 17. straně vyberou název druhu organismu a zařadí ho do oblasti, ve které žije. Seznam oblastí si žáci opíšou do sloupců do sešitu. Zde budou přepisovat jména druhů organismů do správné oblasti. Pokud žáci druhy nepoznají, použijí specializované atlasy rostlin či živočichů (přírodopis). Členění fauny a flóry bylo převzato z publikace Kol. (2000). Při tomto způsobu hry si žáci jednotlivé druhy spojí s názornou ukázkou a lépe si je zapamatují. Na závěr je důležité, aby vyučující se žáky výsledek *pexesa* zkontroloval a to nejlépe pomocí připravené prezentace promítnuté dataprojektorem. Další podkapitola „**Ochrana přírody**“ (strana 19, 20) se orientuje na problematiku chráněných území. Prostřednictvím jednotlivých otázek se žáci blíže seznámí s velkoplošnými (NP a CHKO Šumava) a maloplošnými chráněnými územími v SO ORP Prachatic. Na fotografiích žáci poznávají ohrožené druhy rostlin a živočichů. O ochraně přírody se žáci mohou více dozvědět i v hodinách přírodopisu. Projektem (str. 20) dojde k oživení výuky místního regionu. *Projekt* s názvem *NP a CHKO Šumava* je třítydenní a celotřídní. Dvě vytvořené skupiny budou zpracovávat témata NP Šumava a CHKO Šumava. Každá skupina vypracuje kapitoly týkající se složek fyzické geografie: geologické a geomorfologické poměry, podnebí, vodstvo, živočišstvo a rostlinstvo, ochrana přírody a turistické zajímavosti NP a CHKO Šumava. Sami také vypracují mapu jejich oblasti v SO ORP Prachatic. Jako podklad jim poslouží slepá mapa jižních Čech. Zdrojem žákům bude internet, brožury, návštěvy infocenter, odborné časopisy, publikace aj. Výsledkem projektu bude zhruba deseti minutová prezentace informací před třídou. Na závěr nesmí chybět zhodnocení projektu žáky i učitelem. Projekt byl do pracovní učebnice zahrnut z toho důvodu, aby žáci sami informace vyhledávali a nebylo jim překládáno učivo formou vyčerpávajících informací. V projektu využívají žáci vlastní zkušenosti, aktivitu, tvořivost, kritické hodnocení informací aj. Hravý prvek je v učebnici zastoupen „*tajenkou na ruby*“. Žáci vymýšlejí takové otázky, aby v odpovědi zazněl pojem v tajence. Při výuce ochrany přírody využijeme

počítačovou učebnu, kde žáci vyhledají odpovědi na otázky, které neznají. Rovněž začnou se získáváním informací k projektu.

Kapitola „**Socioekonomická část**“ je rozčleněna do 7 podkapitol: obyvatelstvo, hospodářství, průmysl, zemědělství, doprava, služby a cestovní ruch. Prostřednictvím této kapitoly jsou žákům předkládány základní informace a fakta o SO ORP Prachatice. Úkoly byly voleny takové, aby v žácích rozvíjeli spolupráci, samostatnost, komunikaci, tvořivost, práci s mapou, vyhledávání a třídění informací aj. Strana 21 obsahuje první podkapitulu „**Obyvatelstvo**“. Žáci jsou nejprve krátce seznámeni s historií osidlování SO ORP Prachatice a poté na řadu opět přicházejí různé úkoly. V prvním úkolu žáci pracují s tabulkou, do které pomocí literatury a internetu doplní chybějící údaje (např. počet obyv., hustota zalidnění aj.) a tak získají základní informace o obyvatelstvu prachatického regionu. Ve druhém úkolu žáci (ve dvojicích) znova vyhledají informace s použitím knih, internetu, atlasu aj., kde najdou údaje o celkovém počtu obyvatel a věkovém složení obyvatelstva obce, dále se pokusí nastínit jejich předpokládané věkové složení za 20 let. Mohou si vybrat jakoukoliv obec či město z regionu. Žáci si procvičí zpracovávání získaných informací, práci s grafy a tabulkami a vytváření závěrů a prognóz. Přičemž by žáci měli vědět, že věkové složení také závisí na počtu narozených, stěhování z regionu. Při kontrolování dosažených informací nemusí žáci fakta pouze „odříkat“, ale učitel může do výuky zapojit metody rozhovoru, diskuse či brainstormingu. „*Referát pro zvědavé*“ vytvoří skupina žáků na téma „*Odsunu Němců z pohraničí a dopad jejich odsunu na život obyvatel v SO ORP Prachatice*“. Při zadávání referátu by bylo vhodné, aby se učitel metodou rozhovoru či diskuse přesvědčil, jestli žáci mají nějaké vědomosti o tomto tématu. Referát lze částečně vypracovat i v hodinách dějepisu (mezipředmětové vztahy). Práce s tabulkou je úkol pro dvojice či skupiny, kde žáci mají využít údaje z tabulky a načrtnout správný typ věkové pyramidy tří měst SO ORP Prachatice a porovnat je s věkovou pyramidou České republiky. Na závěr zdůvodní výsledky svého zkoumání. U této úlohy se předpokládá, že žáci mají jisté znalosti o skladbě a typech věkových pyramid. Pokud tápají, učitel nejasnosti vysvětlí. Učitel zde může vyzorovat, kdo umí pracovat s předloženými daty, jakým způsobem žáci vyvozují závěry a porovnávají rozdíly. S touto úlohou jsou spojeny další otázky: „*Odhadni, jak se pravděpodobně pozmění počet dětí a mladých lidí ve městech do roku 2030. Jakým způsobem se v roce 2030 souhrnně změní proporce mezi počtem dětí do 14 let a počtem obyvatel starších 60 let?*“ Podobný typ úkolu již žáci vypracovávali, takže by s odpovědí neměli mít větší problémy. Zde mohou uplatnit již nabyté vědomosti a zkušenosti a aplikovat je při řešení nového problému. U dalších úloh žáci vyhledají odpovědi na otázky typu např. „*Jaká je hustota zalidnění České*

republiky a porovnej ji s SO ORP Prachatice? Jaké národnosti bychom v prachatickém regionu mohli vidět?“ pomocí internetové stránky www.czso.cz. Domácí práci zde představuje rozhovor s rodiči, ve kterém se žáci ptají, kolik sourozenců měli prarodiče, prarodiče, máma a táta, kolik sourozenců mají oni sami. Vypíší postupnou změnu velikosti své rodiny a mění se životní styl dílčích generací (vzdělání, zaměstnání, bydlení, vybavení domácnosti a volný čas). Učitel může využít netradiční uspořádání třídy (např. kruh ze židlí bez lavic) a se žáky např. metodou rozhovoru odhalí jejich poznatky. Zamyslí se nad faktory, které budou ovlivňovat změny velikosti rodin v budoucnu a jak se tyto faktory promítnou do věkového složení obyvatelstva nejen v ORP Prachatice, ale i České republice. Druhá podkapitola „**Hospodářství**“ (str. 23, 24) byla pojata obecněji. Žáci samostatně, ve dvojicích nebo skupinách správně zařadí vypsané názvy podniků a odvětví hospodářství do tabulky. Ne všechny odvětví hospodářství mají v SO ORP Prachatice typické zastoupení (např. výzkum). Pokud takové odvětví žák v odstavci nalezne, do tabulky ho stejně zařadí a připíše k němu zdůvodnění, proč není možné dané odvětví v regionu realizovat. Zde žáci musí mít na paměti všechny aspekty možnosti rozvoje regionu. Znalosti dosažené v prvním úkolu žáci zúročí i při zodpovídání následujících otázek (např. „*Který sektor hospodářství je v prachatickém regionu zastoupen největším počtem firem?*“ aj.). V rámci tohoto tématu vyučující se žáky podnikne exkurzi do průmyslového či zemědělského podniku v regionu (např. pekárny, betonárky aj.). Žáci si pro zaměstnance připraví dotazník s otázkami směřovány k chodu podniku, k procesu výroby, počtu zaměstnanců, konkurence podniku aj. V podkapitole „**Průmysl**“ (str. 25, 26) žáci odhalí skutečnost, že SO ORP Prachatice není typicky průmyslový region. Absence ložisek nerostných surovin a málo výkonná železniční síť neumožnily rozvoj průmyslu. Velkou tradici měl v ORP Prachatice dřevozpracující a sklářský průmysl. Text je doplněn o fotografie areálů dnes již neexistujících podniků (bývalé jihočeské dřevařské závody, bývalá sklárna). Nad nimi se žáci zamyslí a zjistí, k jakým účelům jsou areály dnes užívány. Sklářská výroba je spjata se Šumavou od nepaměti, proto žáci vyhledají, ve kterých městech byly nebo jsou sklárny v provozu. Vypomáhat si mohou internetem, mapou či literaturou. Žáci by měli znát nejvýznamnější podniky v SO ORP Prachatice. Jako další úkol byly zařazeny dvě loga velkých firem, kdy žáci vysloví města jejich sídla, jakým hospodářským odvětvím se zabývají a kolik zaměstnanců přibližně zaměstnávají. V domácí práci žáci utvoří seznam významných podniků SO ORP Prachatice s logem, počtem zaměstnanců, výrobky a sídlem. Žáci neopomenou pracovat s mapou. S Českou republikou je svázána tradice výroby piva, ne jinak tomu je i v prachatickém regionu. Zejména v minulosti v SO ORP Prachatice sídlili velké pivovary např. ve Vlachově Březí, Volarech aj. O pivovary se zde žáci také dočtou. Pokud

žáci v této podkapitole dobře pracovali, odpovědi na poslední otázky nebude složité vymyslet. Učitel se tak ujistí, zdali žáci soustředili na téma průmysl pozornost. Čtvrtá podkapitola je věnována „*Zemědělství*“ (str. 27, 28). Žáci si zde hned prvním úkolem ujasní, čím se zemědělství zabývá. Do prázdných čtverečků pod obrázky napíší dvě odvětví zemědělství a ke každému odvětví napíší tři pojmy, které s jednotlivými způsoby výroby souvisí. Vyučující může tento úkol vyhlásit jako soutěž na čas. V žácích tak podpoří tvůrčí myšlení, rychlost reakcí, samostatnost a schopnost akceptovat ostatní. Žáci se také dozvědí, že prachatický region patří do *pícninářské zemědělské výrobní oblasti*. V prachatickém regionu je téměř každá obec úzce propojena s přírodou. Obce obklopují louky, lesy a pastviny. Proto při zodpovídání otázek (např. „*Která hospodářská zvířata se chovají v SO ORP Prachatice? Nalezneš v okolí tvého bydliště zemědělský podnik? Existuje ve tvém okolí nějaká chovná stanice netypických druhů zvířat?*“) žáci čerpají ze zkušeností každodenního života a propojují vědomosti s praxí.

Všechny otázky jsou založené na již nabytých znalostech žáků, proto k odpovědím použijí jen atlas České republiky. V současné době se hodně diskutuje o ekologickém zemědělství. Tato problematika byla žákům více přiblížena prostřednictvím projektu s názvem *Ekologické zemědělství v našem regionu*. Na projektu se podílí celá třída pracující jako jedna skupina. Každý žák v knihách a na webových stránkách zajišťuje informace o daném tématu. Součástí je i návštěva blízké ekofarmy, kde žáci pohovoří s majitelem biofarmy a obstarají fotodokumentaci. Žáci vytvoří seznam biofarem v SO ORP Prachatice s logem podniku, počtem zaměstnanců a výrobky. Žáci dají společně dohromady anketu pro obyvatele města a odpovědi zaznamenají. Na závěr společně třída vyhodnotí výhody a nevýhody ekologického zemědělství. Výsledkem projektu bude příručka, informační nástěnka, plakát aj. Tvorba těchto výstupů bude prováděna v předmětu výpočetní technika. Nesmí být opomenuta výstava výtvorů v areálu školy. V rámci mezipředmětových vztahů se žáci v hodinách přírodopisu seznámí s druhy hospodářských zvířat chovájící v biofarmám a s druhy pěstovaných hospodářských plodin. Při hodině chemie žáci mohou porovnávat složení biopotravin, bioproduktů a „klasických“ potravin z hlediska používání tzv. éček. Podstatné je, že se do projektu zapojí všichni žáci, každý musí vyhledávat informace a teprve na společných schůzkách se upřesní, které z nich budou použity. Žáci se učí správně argumentovat, respektovat názory ostatních a dělat kompromisy. Téma „*Doprava*“ je probírána v páté podkapitole (str. 29). Ke správnému řešení úkolů je potřeba práce s atlasem České republiky a internetem. Žáci musí vědět, s jakými druhy dopravy se setkáme na území ORP Prachatice (silniční a železniční). Bez větších problémů by měli umět charakterizovat polohu regionu

vzhledem k hlavním dopravním tahům České republiky, napsat alespoň tři klady a zápory železniční a silniční dopravy, vyhledat 3 hlavní železniční tratě na území prachatického regionu. Teoretickými znalostmi a svými zkušenosti ve dvojicích porovnají způsoby dopravy na venkově a ve městech a vymyslí několik příkladů negativních dopadů dopravy na životní prostředí. Při domácí práci budou pracovat s tabulkou a internetovou adresou www.idos.cz, kde naleznou počet denních spojů vedoucí ze žákova bydliště do Prachatic a z Prachatic do krajského města jižních Čech. Následně v tabulce doplní chybějící údaje jako je název obce, ve které žijí, čas jízdy a vzdálenost v km mezi jednotlivými městy. Dále ve skupinách zhodnotí stav dopravních komunikací v SO ORP Prachatic a společně navrhnu způsoby vylepšení dopravní situace v regionu. Touto poslední úlohou si žáci lépe zafixují všechny nabyté informace. Výslednou odpověď skupiny představí zbytku třídy a vyučující jí náležitě ohodnotí. Opět je důležité zapojení všech členů skupiny. Odpověď prezentují všichni žáci společně a žáci si tak procvičí slovní hodnocení ostatních. Do předposlední podkapitoly „**Služby**“ (str. 30) byla umístěna hra *osmisměrka*. V ní žáci vyhledají názvy jednotlivých služeb a vypíší je na řádky pod ní. K jednotlivým službám dodají hlavní instituce a podniky. Připíší další služby, jež v osmisměrce nejsou, ale jsou provozovány v okolí jejich bydliště. Osmisměrka může být hrána jako soutěž na čas. Na závěr učitel činnost žáků zhodnotí a shrne nejdůležitější informace. Nakonec se skupiny žáků zamyslí nad otázkou vybavenosti vesnice nebo města, ve kterém žijí, službami. Jaké služby musí vyhledávat v jiných městech. Zkusí navrhnout, jaké služby by v okolí jejich bydliště bylo možné realizovat. Přihlížejí k věkovému složení a počtu obyvatel obce. Svá tvrzení zdůvodní. K zakončení tohoto tématu učitel užije metodu rozhovoru a diskuse v jiném uspořádání třídy např. lavice do tvaru U. Žákům je touto úlohou nabídnuta možnost rozvoje tvořivosti a samostatnosti. Poslední podkapitola „**Cestovní ruch**“ (str. 31-34) se zabývá přírodními a kulturními památkami, slavnými osobnostmi, kulturními akcemi a chatařením a chalupařením. První strana byla použita jako uvedení do tématu a jako motivace. Tady byla věnována pozornost vzniku města Prachatic a existenci sdružení, kterých je město členem. Nejprve žáci pracují s tabulkou. Do dvou sloupců: přírodní památky, historicko-kulturní památky správně rozdělí uvedené objekty či místa. Žáci si na počátku utřídí rozdíl mezi přírodní a kulturní památkou. Z významných osobností byl vybrán Jan Neruda, Štěpánek Netolický, Mistr Jan Hus a Jan Nepomuk Neumann. Žáci k osobnostem na obrázcích mají přiřadit jejich správné jméno. V turistické mapě prachatického regionu žáci ve dvojicích najdou vyznačené cyklistické stezky. Dvojice se zamyslí nad tím, jaká pozoruhodná místa regionu by ukázali přátelům v letním období, jaká střediska by s nimi navštívili v zimních měsících. Žáci si ve skupinách mohou připravit referát. Tématem by byla

prohlídková trasa městem Prachatic, Volary, Netolice, Husinec, Vlachovo Březí a Lhenice. K přípravě využijí plán konkrétního města. Žáci se naučí orientovat podle podrobnějšího podkladu. Netradiční by bylo, kdyby nejlépe zpracovaná prohlídková trasa městem byla skupinou realizována a celou třídu by skupina po městě provedla. Jiný úkol vyžaduje také práci s předloženou mapou. Ve dvojicích podle legendy v mapě žáci naleznou jednotlivé turistické trasy v okolí Prachatic a vysledují, kterými oblastmi trasy procházejí. Fotografie slavností (slavnosti Zlaté stezky, slavnosti dřeva ve Volarech, Svatojánská slavnost na Kratochvíli) v prachatickém regionu žákům napoví při sestavování skupinové prezentace nebo plakátu, v nichž třídě tyto události představí. Ve 20. století se rozvíjel český fenomén, chataření a chalupaření. Žáci by měli znát rozdíl mezi chatařením a chalupařením. Měli by si uvědomit přínos chatařů a chalupářů pro vesnici a jejich vztah k místním obyvatelům. U těchto úkolů žáci čerpají ze svých zkušeností. Vyučující se žáky může absolvovat exkurzi návštěva muzea v Prachaticích, kde je vystavena stálá expozice Zlatá stezka. Učitel vypracuje žákům pracovní list, jež při prohlídce expozice vyplní. Nedílnou součástí tématu jsou i obecné informace o cestovním ruchu např. *„Vyjmenuj pozitivní a negativní dopady cestovního ruchu v SO ORP Prachatic. Jakými způsoby by bylo možné rozvíjet cestovní ruch v našem regionu. Nachází se v okolí tvého bydliště relaxační či rekreační centrum? Navštívil/a jsi nějaké a splnilo tvá očekávání?“*

Poslední kapitola *„Pár slov na závěr“* shrnuje celkovou činnost žáků, kteří jsou zároveň motivováni k dalšímu poznávání prachatického regionu.

Kapitola *„Fyzicko-geografická část“* je v pracovní učebnici rozložena celkem na 17 stranách a kapitola *„Socioekonomická část“* na 14 stranách.

3. POSTAVENÍ VÝUKY MÍSTNÍHO REGIONU VE VZDĚLÁVACÍCH PROGRAMECH

V této kapitole je stručně popsáno postavení výuky místního regionu v rámci vzdělávacího programu, se kterým bylo pracováno. Pozornost byla věnována kuse charakteristice základního principu tohoto programu, z čeho vychází apod. Z Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání (RVP ZV) bylo vycházeno při vytváření konceptu výuky místního regionu na příkladu Prachaticka.

3.1. RÁMCOVĚ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM PRO ZÁKLADNÍ VZDĚLÁVÁNÍ

Diplomová práce je zaměřena na výuku tématu místní region na 2. stupni základní školy a víceletých gymnázií. Proto pozornost byla soustředěna na Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (RVP ZV), i když jsou rámcové vzdělávací programy využívány v dalších etapách předškolního a středního vzdělávání.

Základní vzdělávání na 2. stupni pomáhá žákům získat vědomosti, dovednosti a návyky, které jim umožní samostatné učení a utváření takových hodnot a postojů, které vedou k uvážlivému a kultivovanému chování, k zodpovědnému rozhodování a respektování práv a povinností občana našeho státu i Evropské unie (Kol. 2007 a).

Rámcový vzdělávací program vychází z nové strategie vzdělávání, která zdůrazňuje klíčové kompetence, jejich provázanost se vzdělávacím obsahem a uplatnění získaných vědomostí a dovedností v praktickém životě. Vychází z koncepce celoživotního učení. Formuluje očekávanou úroveň vzdělání stanovenou pro všechny absolventy jednotlivých etap vzdělávání, podporuje pedagogickou autonomii škol a profesní odpovědnost učitelů za výsledky vzdělávání. Vymezuje vše, co je společné a nezbytné v povinném základním vzdělávání žáků, včetně vzdělávání v odpovídajících ročnících víceletých středních škol. Specifikuje úroveň klíčových kompetencí, jichž by měli žáci dosáhnout na konci základního vzdělávání, vymezuje vzdělávací obsah, očekávané výstupy a učivo, zařazuje jako závaznou součást základního vzdělávání průřezová témata s výrazně formativními funkcemi. Rovněž podporuje komplexní přístup k realizaci vzdělávacího obsahu, včetně možnosti jeho vhodného propojování a předpokládá volbu různých vzdělávacích postupů, odlišných metod, forem výuky a využití všech podpůrných opatření ve shodě s individuálními potřebami žáků. Umožňuje modifikaci vzdělávacího obsahu pro vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími

potřebami, je závazný pro všechny střední školy při stanovování požadavků přijímacího řízení pro vstup do středního vzdělávání (Kol. 2007 a).

Všichni žáci by měli být, prostřednictvím základního vzdělávání, vybaveni souborem tzv. **klíčových kompetencí** na takové úrovni, která je pro ně dosažitelná. Nedílnou součástí je také příprava na další vzdělávání a uplatnění ve společnosti.

Klíčové kompetence představují souhrn vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot důležitých pro osobní rozvoj a uplatnění každého člena společnosti. Jejich osvojování je dlouhodobý a složitý proces, jehož počátek je v předškolním vzdělávání, dále pokračuje v základním a středním vzdělávání a postupně se dotváří v následujícím průběhu života. Úroveň klíčových kompetencí, které žáci dosáhnou na konci základního vzdělávání, nelze ještě považovat za ukončenou, ale získané klíčové kompetence tvoří neopomenutelný základ žáka pro celoživotní učení, vstup do života a do pracovního procesu (Kol. 2007 b).

V etapě základního vzdělávání jsou za klíčové považovány:

1. Kompetence k učení
2. Kompetence k řešení problémů
3. Kompetence komunikativní
4. Kompetence sociální a personální
5. Kompetence občanské
6. Kompetence pracovní

Vzdělávací obsah základního vzdělávání je v RVP ZV orientačně rozdělen do devíti **vzdělávacích oblastí**. Dílčí vzdělávací oblasti jsou tvořeny jedním vzdělávacím oborem nebo více obsahově blízkými vzdělávacími obory:

1. **Jazyk a jazyková komunikace** (Český jazyk a literatura, Cizí jazyk)
2. **Matematika a její aplikace** (Matematika a její aplikace)
3. **Informační a komunikační technologie** (Informační a komunikační technologie)
4. **Člověk a jeho svět** (Člověk a jeho svět)
5. **Člověk a společnost** (Dějepis, Výchova k občanství)
6. **Člověk a příroda** (Fyzika, Chemie, Přírodopis, Zeměpis)
7. **Umění a kultura** (Hudební výchova, Výtvarná výchova)
8. **Člověk a zdraví** (Výchova ke zdraví, Tělesná výchova)
9. **Člověk a svět práce** (Člověk a svět práce)

Složkou RVP ZV jsou **průřezová témata** reprezentující okruhy aktuálních problémů současného světa a stávající se významnou a nedílnou součástí základního vzdělávání. Vytvářejí příležitosti pro individuální uplatnění žáků i pro jejich vzájemnou spolupráci a pomáhají rozvíjet osobnost žáka především v oblasti postojů a hodnot. Tematické okruhy **průřezových témat** procházejí napříč vzdělávacími oblastmi a umožňují propojení vzdělávacích obsahů oborů. Průřezová témata tvoří povinnou součást základního vzdělávání. Škola musí do vzdělávání na 1. stupni i na 2. stupni zařadit všechna průřezová témata uvedená v RVP ZV. Všechna průřezová témata však nemusí být zastoupena v každém ročníku. Povinností školy je nabídnout žákům postupně v průběhu základního vzdělávání všechny tematické okruhy průřezových témat. Jejich rozsah a způsob realizace stanovuje ŠVP (Kol. 2007 a).

V etapě základního vzdělávání jsou vymezena tato průřezová témata:

1. Osobnostní a sociální výchova
2. Výchova demokratického občana
3. Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech
4. Multikulturní výchova
5. Environmentální výchova
6. Mediální výchova

Do vzdělávací oblasti **Člověk a příroda** jsou zařazeny vzdělávací obory zeměpis, fyzika, chemie a přírodopis. Výuka těchto oborů žákům umožňuje porozumět zákonitostem přírodních procesů, uvědomit si užitečnost přírodovědných poznatků a jejich aplikaci v praktickém životě.

Vzdělávací obor Zeměpis má přírodovědný i společenskovední charakter a v zájmu zachování celistvosti oboru je celý umístěn v této vzdělávací oblasti.

Místní region je součástí učiva o České republice. Podle RVP ZV se ve výuce místního regionu má vyučující zaměřit na zeměpisnou polohu, kritéria pro vymezení místního regionu, vztahy k okolním regionům, základní přírodní a socioekonomické charakteristiky s důrazem na specifika regionu důležitá pro jeho další rozvoj. Mezi očekávané výstupy žáka, po probrání učiva místní region, patří vymezení a lokalizace regionu podle bydliště nebo školy. Dále umí zhodnotit přírodní, hospodářské a kulturní poměry, možnosti dalšího rozvoje a analyzovat vazby místního regionu k vyšším územním celkům na přiměřené úrovni základního vzdělávání.

Výuka místního regionu je úzce spojena s praktickým poznáváním okolí regionu. Učivo „Terénní geografické výuky, praxe a aplikace“ se týká cvičení a pozorování v terénu místní krajiny, geografické exkurze. Žáci mají za úkol v terénu určovat orientační body, jevy, hlavní a vedlejší světové strany, pohybují se podle mapy a azimutu, učí se používat pomůcky a přístroje, zkoušejí odhadnout vzdálenosti a výšky objektů v terénu, tvoří jednoduché panoramatické náčrtky krajiny, situační plány, schematické náčrtky pochodové osy, hodnotí přírodních jevů a ukazatelů. K očekávaným výstupům po probrání tohoto tematického celku patří ovládnutí základů praktické topografie a orientace v terénu, aplikování v terénu praktických postupů při pozorování, zobrazování a hodnocení krajiny, uplatňování v praxi zásady bezpečného pohybu a pobytu ve volné přírodě.

Průřezová témata, na která se v souvislosti s výukou místního regionu můžeme zaměřit, je výchova demokratického občana uplatňující se při tématu zaměřený na vztah k domovu, kdy žák je občan místního regionu postupně zasvěcený do občanské společnosti a politického života občanů. Dále se z průřezových témat nabízí téma Environmentální výchova, která vyzdvihuje „pochopení objektivní platnosti základních přírodních zákonitostí, dynamických souvislostí od nejméně složitých ekosystémů až po biosféru jako celek, postavení člověka v přírodě a komplexní funkce ekosystémů ve vztahu k lidské společnosti, tj. pro zachování podmínek života, pro získávání obnovitelných zdrojů surovin a energie i pro mimoprodukční hodnoty“ (Kol. 2007 a). Učivo místního regionu je rovněž spjato s dalším průřezovým tématem Osobnostní a sociální výchova – „evoluce lidského chování, zvířecí a lidské komunikace a seberegulujícího jednání jako základního ekologického principu. Nabízí též možnosti rozvoje emocionálních vztahů, osobních postojů a praktických dovedností ve vztahu k přírodnímu prostředí“ (Kol. 2007 a). Rozsáhlost obsahu učiva místního regionu je tak velká, že se dá, při volbě správných metod a forem výuky, najít spojení i se všemi ostatními průřezovými tématy.

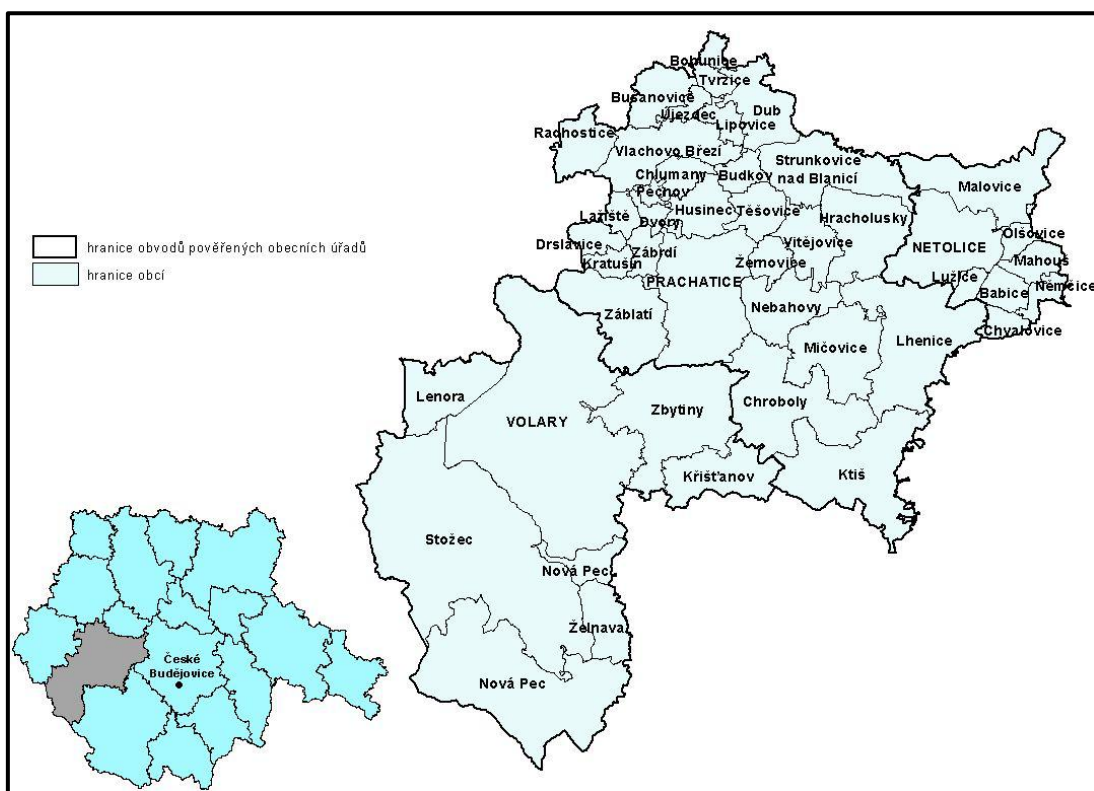
4. GEOGRAFICKÁ CHARAKTERISTIKA SO ORP PRACHATICE

Kapitola se zaměřuje na stručnou charakteristiku SO ORP Prachatice. Text geografické charakteristiky byl rozdělen do tří základních částí (vymezení a poloha SO ORP Prachatice, fyzicko-geografickou charakteristiku a socioekonomickou charakteristiku regionu). Cílem této kapitoly je bližší seznámení s prachatickým regionem. Charakteristika regionu by měla především sloužit jako předloha pro tvorbu pracovní učebnice „Jak dobře znáš svůj region Prachaticko?“.

4.1. Vymezení a poloha regionu

SO ORP Prachatice se rozkládá v jihozápadní části Jihočeského kraje. Na jihu a jihozápadě je oddělen státními hranicemi s Rakouskem a Spolkovou republikou Německo. Sledované území, ve směru severozápad, sever, východ a jihovýchod, sousedí se správními obvody Vimperk, Strakonice, Vodňany, České Budějovice a Český Krumlov.

SO ORP Prachatice s rozlohou 840 km² je pátým největším regionem v rámci kraje. Zemědělská půda zaujímá 40% území a téměř polovina plochy obvodu je tvořena lesní půdou. Do správního obvodu spadá celkem 44 obcí.

Obr.6 Administrativní mapa SO ORP Prachatice

Zdroj:^[1]

4.2. Fyzicko - geografická charakteristika regionu

Fyzicko-geografická charakteristika regionu se zabývá stručným popisem území SO ORP Prachatice s orientací na jednotlivé krajinné fyzicko-geografické složky, jako je geologie, geomorfologie, klimatologie, hydrologie, pedologie, biogeografie SO ORP Prachatice.

4.2.1. Geologická charakteristika

Území České republiky patří z regionálního hlediska k dvěma velkým celkům se zcela jinou geologickou minulostí – Českému masivu a Západním Karpatům.

SO ORP Prachatice náleží k Českému masivu, který představuje zbytek rozlehlého hercynského horstva vyvrásněného hercynským vrásněním v intervalu mezi 380 – 300 miliony let. Příčinou jeho vzniku byla kolize desek zemské kůry (staré pevniny Gondwany na jihu a Laurussie na severu). Dnes na povrch vybíhají pouze izolované zbytky, oddělované pokryvy mladších uloženin, jež jsou pozůstatkem souvislého pásma hercynidů. Český masiv se skládá z hornin prekambričského a paleozoického stáří. Horninové celky Českého masivu spolu před hercynským vrásněním přímo nesouvisely a až procesy hercynského vrásnění se sjednotily v pevný celek – současný Český masiv. Český masiv dělíme do pěti hlavních oblastí. Jižní a jihozápadní část Českého masivu utváří moldanubickou oblast, do které rovněž spadá SO RP Prachatice. Sestává se ze silně metamorfovaných hornin prekambričského a paleozoického stáří spolu s hlubinnými granitoidními horninami, které vytváří dva plutonické celky – středočeský a moldanubický (Chlupáč a kol. 2002).

Moldanubická oblast je budována odlišnými horninovými soubory hluboce přeměněných hornin, zejména rul. V nich se vyčleňují dvě skupiny hornin – jednotvárná a pestrá (Gába, Hladilová, Houzar, Skupien, Vašíček, Ziegler 2002). Horniny jednotvárné a pestré skupiny se nacházejí na území SO ORP Prachatice. *Jednotvárná skupina* patrně představuje nejstarší části území. Horniny této skupiny se usazovaly ve velkých hloubkách mořské prohlubně za tektonického klidu a hojného nanášení jílovitého a písčitého materiálu. Tento materiál opakovanou přeměnou dal vzniknout zejména biotické pararule a migmatitům různého typu. Úplně zde chybí grafické horniny a křemence (Kol. 1986). V jednotvárné jednotce mají velké zastoupení břidličné pararuly s vložkami vápenců, erlanů, amfibolitů a kvarcitů (Kunský 1968). Jednotka zabírá především široké okolí Volar a Prachatic (Kol. 1986). Pestrá skupina je od jednoduché odlišena obsahem krystalických vápenců, dolomitů, erlanů, amfibolitů, grafických hornin a křemenců. Tato skupina také vznikla přeměnou břidlic

a drob, jež se usadily v mělkých částech mořské prohlubně za tektonického neklidu (Kol. 1986). Pestrá skupina je komplex biotitických pararul s vložkami již zmíněných hornin (Kunský 1968). Výskyt pestré skupiny byl zaznamenán na území mezi Strakonice, Volyní, Vimperk a Husincem, jež zasahuje i na území SO ORP Prachatice (Kol. 1986).

Území SO ORP Prachatice spadá do šumavské a české oblasti moldanubika. Šumavské moldanubikum zabírá oblast Šumavy a Novohradských hor. Na severovýchodě se na něj napojuje české moldanubikum. Tyto obě části moldanubika na západě ohraničuje český pluton, na severu kutnohorsko-svratecká oblast a na východě moldanubický pluton, jež do nich zasahuje (Gába, Hladilová, Houzar, Skupien, Vašíček, Ziegler 2002).

Na *stáří výchozích hornin* a metamorfózy moldanubika jsou odlišné názory. Na základě dřívějších stanovisek byly horniny moldanubika pokládány za starší jednotku než barrandienské protozoikum (samostatná jednotka moldanubien, např. V. Zoubek 1988). V současné době převažují teorie vyzdvihující variskou metamorfózu, jež pokryla působení starších metamorfních procesů (Chlupáč a kol. 2002).

Moldanubický pluton s rozlohou 6000 km² je největší v České republice. Pluton je tvořen dvěma větvemi a to východnější českou větví, která vyplňuje jádro antiklinální struktury na Českomoravské vrchovině, a západnější bavorskou větví, která na naše území zasahuje jen jako malý výběžek na Šumavě. K moldanubickému plutonickému komplexu náleží mnoho žilných ložisek. Bavorskou větev plutonu na Šumavě a v Pošumaví lemují křemenné žíly, jejichž výskyt je doložen i na území prachatického regionu (Chlupáč a kol. 2002).

Na území regionu, východně od města Netolice, zasahuje celek Českobudějovická pánev, která představuje depresi obklopenou horninami moldanubika a variskými granitoidy. Pánev vznikla v období křídý při procesech saxonské zlomové tektoniky a terciéru jako odezva na horotvorné procesy alpského vrásnění v aplsko - karpatské soustavy. Výplň pánve utváří sladkovodní svrchnokřídové a terciérní uloženiny (Chlupáč a kol. 2002).

4.2.2. Geomorfologická charakteristika

Sledované území SO ORP Prachatice, dle Demka, Mackovčina (2006), spadá do dvou subprovincií, Šumavské a Českomoravské. Mezi těmito subprovinciemi je hranice vedena ve směru od severozápadu k jihovýchodu. Podrobnější geomorfologické členění je uvedeno v tabulce 1.

Tabulka 1 Geomorfologické jednotky SO ORP Prachatice

Systém	Subsystém	Provincie	Subprovincie	Oblast	Celek	Podcelek	Okrsek
Hercynský	Hercynská pohoří	Česká vysočina	Šumavská	Šumavská hornatina	Šumava	Trojmezenská hornatina	Stožecká vrchovina Plešská hornatina Novopecká kotlina
						Boubínská hornatina	Boubínský hřbet
						Želnavská hornatina	Knížecí hornatina Křišťanovská vrchovina
					Šumavské podhůří	Vimperská vrchovina	Bělečská vrchovina
						Prachatická hornatina	Libínská hornatina Žernovická vrchovina Lhenická brázda Buglatská vrchovina
						Bavorovská vrchovina	Husinecká vrchovina Netonická vrchovina Netolická pahorkatina
			Českomoravská	Jihočeské pánve	Českobudějovická pánve	Blatská pánve	Vodňanská pánve Zlivská pánve

Zdroj: Demek, Mackovčín 2006

Převážná část správního obvodu ORP Prachatice je tvořena geomorfologickou *oblastí Šumavská hornatina*, která se skládá ze dvou *celků*, *Šumava* a *Šumavské podhůří*. **Celek Šumava**, s nejvyšším vrcholem pohoří Šumavy na české straně *Plechý* (1 378 m n. m.), se rozkládá při státních hranicích se Spolkovou republikou Německo. Jeho celková rozloha činí 1 602 km². Šumava je složena ze silně krystalických hornin moldanubika (ruly, pararuly, svory, ortoruly, granulity a migmatity). Šumava má charakter ploché hornatiny, kdy na německé straně svahy stoupají strměji a na české straně pozvolně přecházejí do Šumavského podhůří. Celek Šumava zahrnuje tři *podcelky*: *Trojmezenskou hornatinu*, *Želnavskou hornatinu* a *Boubínskou hornatinu* (Demek, Mackovčín 2006).

Trojmezenská hornatina s rozlohou 360 km² zabírá JV část celku Šumava. Jde o vrásno - zlomovou hornatinu, kde hlavní podélný hřbet je ve směru SZ - JV příčně rozdělen na osamocené horské skupiny a kotliny. Trojmezenská hornatina v ORP Prachatice je

zastoupena 3 okrsky: *Stožeckou vrchovinu, Plešskou hornatinu a Novopeckou kotlinu. Stožecká vrchovina* s nejvyšším vrcholem *Žlebský vrch* (1 080 m n. m.) vyplňuje prostor v SZ části Trojmezenské hornatiny a patří do CHKO Šumava. *Plešská hornatina* představuje nejvyšší část Trojmezenské hornatiny, která zahrnuje nejvyšší bod *Plechý* (1 378 m n. m.), dále vrchol *Trojmezná* (1 361 m n. m.), *Třístoličník* (1 312 m n. m.) a sedlo *Trojmezí* (1 321 m n. m.). Tento okrsek rovněž leží v CHKO Šumava. *Novopecká kotlina* složená z biotické ruly moldanubika je ve střední části podcelku v CHKO Šumava (Demek, Mackovčín 2006).

Při SV okraji Šumavy se rozkládá vrásno - zlomový horský masiv *Želnavská hornatina* o rozloze 179 km² s nejvyšším vrcholem *Lysá* (1 228 m n. m.). Hornatina se dělí na 2 okrsky: *Knížecí hornatinu a Křišťanovskou vrchovinu. Knížecí hornatina* je plochá hrást'ová hornatina o rozloze 129,03 km² a nejvyšším bodem *Lysá* (1 228,3 m n. m.). Skládá se z porfyrického granitu až granodioritu moldanubického plutonu a z granulitové ruly moldanubika. Tato hornatina zaujímá značnou plochu v CHKO Šumava. NPP Blanice se rozkládá v tomto okrsku. *Křišťanovská vrchovina* s rozlohou 58, 22 km² obklopuje území v okolí horního toku řeky Blanice. Zde leží nejvyšší bod *Nad myslivnou* (1 008,3 m n. m.) (Demek, Mackovčín 2006).

Boubínská hornatina o rozloze 126 km² a s nejvyšším vrcholem *Boubín* (1 362 m n. m.) také vytváří SV okraj Šumavy. Na území prachatického regionu je pouze jeden okrsek Boubínské hornatiny, a to *Boubínský hřbet. Boubínský hřbet* je plochá hornatina zabírající plochu 82,63 km². Struktura okrsku je tvořena moldanubickým biotitickým a cordierit-biotitickým migmatitem a migamtitizovanou pararulou. Významným bodem se stal Velký bobík (1 264,3 m n. m.) (Demek, Mackovčín 2006).

Další část území je utvářena *celkem Šumavské podhůří* se širokými a oblými strukturálními hřbety mající směr SZ - JV. Nejvyšší vrchol je *Libín* (1 096 m n. m.) a rozloha celku činí 2 407 km². Podhůří se také skládá z krystalických hornin moldanubika. Šumavské podhůří v oblasti SO ORP Prachatice představují 3 okrsky: *Vimperská vrchovina, Prachatická hornatina a Bavorovská vrchovina. Vimperská vrchovina* je členitá vrchovina o rozloze 307 km². Reliéf je rozdělený údolím řeky Volyňky na zbytky zarovnaných povrchů. *Bělečská vrchovina* je jediný okrsek Vimperské vrchoviny na území ORP Prachatice. Obsahuje biotické perlové ruly moldanubika s vložkami žilných porfyrů a porfyrů, leukokratních žul a krystalických vápenců. *Prachatická hornatina* představuje plochou hornatinu o rozloze 489 km². Území je rozčleněno do dvou tektonicky porušených granulovitých těles se serpentinitu, biotitickými rulami a pararulami jednotvárné série moldanubika. *Prachatická hornatina* v prachatickém regionu je členěna na 4 okrsky: *Libínskou hornatinu, Žernovickou vrchovinu,*

Lhenickou brázdu a Buglatskou vrchovinu. Libínská hornatina s nejvyšším vrcholem *Libín* (1 096 m n. m.) se nachází v CHKO Šumava. Vodní toky kernou hornatinu značně rozdělují. *Žernovickou vrchovinu* s body *Klenovec* (839 m n. m.) a *Vrata* (856 m n. m.) v mapě najdeme ve střední části Prachatické hornatiny. *Lhenická brázda* má mírně zvlněný reliéf vybudovaný moldanubickými granulity, amfibolity a serpentinity. *Buglatská vrchovina* (69 km²) obklopující Křemžskou kotlinu je složena z moldanubických rekrystalizovaných granolitů, leukokratního migmatitu s ojedinělým výskytem hadců. V tomto okrsku je nejvyšší vrchol Buglata o nadmořské výšce 831,7 m (Demek, Mackovčín 2006).

Bavorovská vrchovina zaujímá rozlohu 678 km². Vrchovina je složena z rul a migmatitů. Plocha SO ORP Prachatice je vyplněna 3 okrsky tohoto podcelku: *Husineckou vrchovinou, Netonickou vrchovinou a Netolickou pahorkatinou. Husinecká vrchovina* má nejvyšší vrchol *Na Stráži* (700 m n. m.). Jihozápadním výběžkem prochází členitý reliéf hlubokého údolí řeky Blanice. *Netonická vrchovina* tvoří SV okraj *Bavorské vrchoviny*. Na severovýchodě sousedí s *Českobudějovickou pánví* vyplněnou třetihorními sedimenty. Nejvyšší bod představuje *Helpenburk* (683 m n. m.). Jihovýchodní konec Bavorské vrchoviny vytváří *Netolická pahorkatina* s nejvyšším bodem *Mužský* (502 m n. m.) (Demek, Mackovčín 2006).

Českomoravskou subprovincii v SO ORP Prachatice zastupuje *oblast Jihočeské pánve*. Na území regionu zasahuje *celek Českobudějovická pánev* (rozloha 640 km²). Pánev je sníženina protažená ve směru SZ – JV a široká 10 – 12 km. Podloží obsahuje krystalické horniny moldanubika doplněné svrchnokřídovými sedimenty a třetihorním souvrstvím. Ve správním obvodu je *Českobudějovická pánev* vyplněna *podcelkem Blatská pánev. Blatská pánev* je JV část Českobudějovické pánve, která je 12 – 13 km široká. Tato tektonická sníženina obsahuje ložiska keramického jílu, lignitu a křemeliny. V povodí řeky Blanice a Vltavy je povrch kryt plošinami nízkých teras a uloženinami štěrkopísků. Okrsky *Vodňanská pánev a Zlivská pánev* reprezentuje podcelek Blatská pánev na území ORP Prachatice. Reliéf *Vodňanské pánve* je mírně zvlněný až plochý s akumulací plošinami na nízkých terasách Blanice. *Zlivská pánev* náleží k JV části Blatské pánve. V tomto okrsku nalezneme řadu rybníků, slatě i mrtvá ramena vodních toků (Demek, Mackovčín 2006).

4.2.3. Klimatická charakteristika

Ve vyšších partiích pohraničního pohoří Šumavy je podnebí charakterizováno *chladnou klimatickou oblastí CH 7* s velmi chladným a vlhkým létem, dlouhým přechodným obdobím s mírně chladným jarem a mírným podzimem, dlouhou mírnou až mírně vlhkou

zimou s dlouhým trváním sněhové pokrývky. Pro CH 7 jsou charakteristické průměrné teploty vzduchu v lednu -3 až -4 °C a v červenci 15 – 16 °C. Počet letních dnů je v průměru 50 – 60 a mrazových dní 140 – 160. Průměrný roční úhrn atmosférických srážek činí 850 - 1000 mm.

Ještě výše položené oblasti přechází z *chladné klimatické oblasti CH 7* do *chladné klimatické oblasti CH 6*, která má vlhčí léto, chladnější jaro i podzim, delší, chladnější a vlhčí zimu. CH 6 se vyznačuje průměrnou teplotou vzduchu v lednu -4 až -5 °C a v červenci 14 – 15 °C. Počet letních dnů je zde v průměru zastoupeno 60 – 70 a mrazových dní 140 – 160. Průměrný roční úhrn atmosférických srážek se pohybuje v rozmezí 900 – 1 200 mm.

Vrcholy Šumavy tvoří jednotka *chladná klimatická oblast CH 4*, pro kterou je typické chladnější léto, jaro i podzim. Zima je zde výrazně chladnější než u předchozích jednotek. V této oblasti jsou průměrné lednové teploty vzduchu mezi -5 až -7 °C a červencové v rozmezí 12 – 14 °C. Počet letních dnů činí 60 – 70 a mrazových dní 160 – 180.

Podhůří Šumavy hraničí s *mírně teplou klimatickou oblastí MT 5 a MT 3* (oblasti s průměrnou nadmořskou výškou 600 – 700 m), jež mají normální až krátké léto s průměrnou červencovou teplotou vzduchu obklopující hodnoty 16 až 17 °C, mírné jaro i podzim, normálně dlouhou zimu s průměrnými lednovými teplotami vzduchu, které činí -3 až -5 °C. V těchto oblastech je průměrný počet letních dnů 40 – 50 a mrazových dní 130 – 160. Průměrný roční úhrn atmosférických srážek území popisují hodnoty 500 – 850 mm (Quitt 1971).

Na většině území je podnebí mírně teplé, kdy srážky v nižších polohách nepřesahují 700 mm (např. Prachatice 691 mm). Mnoho teplomilných druhů (okolí Lhenic) zde existuje vlivem föhnové situace (Culek 1995).

4.2.4. Hydrologická charakteristika

SO ORP Prachatice spadá do povodí řeky Labe. Mezi nejdůležitější vodní toky regionu patří řeka Vltava a Blanice.

Řeka Vltava

Vltava pramení na východní straně Černé hory v nadmořské výšce 1 172 m. Pod názvem Černý potok ji v mapě najdeme až k obci Borová Lada, kde dochází k soutoku s Malou Vltavou a změní název na Teplá Vltava. Teplá Vltava se v nadmořské výšce 731 m u osady Chlum, uprostřed 1. zóny NP Šumavy Mrtvý luh, stéká se Studenou Vltavou, která pramení v Bavorsku na severním svahu hory Haidel (1 167 m n. m.). Od tohoto soutoku nese

název Vltava. Do vodní nádrže Lipno ústí Vltava nad obcí Nová Pec. Po 42 km řeka přehradu opouští. Následně Vltava protéká Jihočeským a Středočeským krajem a u Mělníka se vlévá do řeky Labe ve výšce 155 m n. m.

Plocha povodí činí 28 090 km², délka toku je 430,2 km a průměrný průtok u ústí řeky dosahuje 149 m³/s. Na Vltavě byla vybudována kaskáda vodních nádrží Lipno I, Lipno II, Orlík, Kamýk, Slapy, Štěchovice a Vrané (Vlček V. a kol. 1984).

Do jihovýchodní části území SO ORP Prachatice zasahuje pouze vodní nádrž Lipno I.

Lipno I

Na horním toku řeky Vltavy, 9 km severozápadně od Vyššího Brodu, byla v letech 1952 - 1959 vystavěna vodní nádrž. Velký význam má nádrž pro hydroenergetiku, průmysl, ochranu před povodněmi a rekreaci.

Tabulka 2 Základní údaje o vodní nádrži Lipno I

Vodní plocha	4 870 ha
max. hloubka	20 m
Celkový objem nádrže	306 mil. m ³
Plocha povodí nádrže	950,6 km ²
Průměrný roční průtok	13,2 m ³ /s

Zdroj: Vlček V. a kol. 1984

Řeka Blanice

Blanice pramení u Zlaté v nadmořské výšce 972 m. Ze Želnavské hornatiny, kde se nalézají její prameny, řeka stéká do Šumavského podhůří, dále protéká Prachatickou vrchovinou a Bavorovskou vrchovinou. Do Českobudějovické pánve přitéká Blanice u Vodňan. V SO ORP Prachatice se ve městě Husinec nachází jedna z hydrologických stanic na řece. Blanice je pravý přítok Otavy, která ústí u Putimi v 362 m n. m. Plocha povodí je 860,3 km², délka toku 93,3 km a průměrný průtok při ústí 4,23 m³/s (Vlček V. a kol. 1984).

Husinecká přehrada

Vodní nádrž vybudovanou v letech 1934 - 1939, můžeme najít na řece Blanici 3 km severozápadně od Prachatic. Vodní plocha zaujímá prostor o velikosti 68 ha. Nádrž zadržuje vodu o celkovém objemu 6,53 mil. m³ a průměrný roční průtok je 1,83 m³/s. Husinecká

přehrada je využívána pro vodárenské, hydroenergetické a retenční účely (Vlček V. a kol. 1984).

Zlatý potok

Zlatý potok pramení 0,8 km s. od Skříněřova v nadmořské výšce 910 m n. m. Název nám napovídá, že ve středověku sloužil jako zásobárna zlatonosných písků, které se v potoce rýžovaly. Zlatý potok, jehož plocha povodí činí 92,4 km², délka toku 35,5 km a průměrný průtok při ústí 0,60 m³/s, je pravostranný přítok řeky Blanice (Vlček V. a kol. 1984).

Plešné jezero

V nadmořské výšce 1 089 m na svahu vrcholu Plechý (1 378 m n. m.) se nalézá jezero ledovcového typu, vyhloubeno v období würmu. Plocha jezera činí 7,643 ha, hloubka je 47 m a objem 0,617 mil. m³. (Vlček V. a kol. 1984).

Jezerní pánev je eliptického tvaru o délce 520 m a šířce 180 m. Jezero odvodňuje Jezerní potok, který je napojený na Schwarzenberský plavební kanál (Chábera 1998).

Srážky a Jezerní potok v povodí horní Vltavy zabezpečují zásobování jezera vodou. Jezero je oligotrofní a zamrzá v období od prosince do dubna (Vlček V. a kol. 1984).

4.2.5. Půdní poměry

V SO ORP Prachatice se nacházejí různé typy půd. Nejvíce jsou zastoupeny *kambizemě*. V místech pod 850 m n. m. přecházejí převažující *kambizemní podzoly* do *dystrických kambizemí*. Typické podzoly se objevují v nadmořských výškách nad 1 250 m. Na Stožci se nacházejí živnější *balvanité typy kambizemí*. V regionu jsou v plochých sníženinách vyvinuty rozlehlé plochy *organozemních glejů*, které v údolních polohách přecházejí do organogenního typu středně úživných *slatin a rašelin*. V nižších oblastech prachatického regionu převládají *kyselé typické kambizemě*. V Českobudějovické pánvi v okolí města Netolice se vyskytují *pseudogleje* (Culek 1995).

4.2.6. Biogeografická charakteristika

Podle biogeografického členění Culek 1995, spadá ORP Prachatice do hercynské podprovincie, která je v regionu zastoupena 4 bioregiony: *Sušickým bioregionem*, *Českokrumlovským bioregionem*, *Šumavským bioregionem* a *Českobudějovickým bioregionem*.

Biota *hercynské podprovincie* náleží k biotě západní a střední Evropy. Na biotu má vliv geologické stáří Českého masivu. Ostrůvkovitě se zde vyskytuje vegetační stupňovitost od 1. dubového až po 8. subalpinského. Největší zastoupení má 4. bukový vegetační stupeň.

Sušický bioregion

Bioregion se rozkládá na jihozápadě jižních Čech ve střední části geomorfologického celku Šumavské podhůří s celkovou plochou 1 033 km². V bioregionu je zastoupen 3. dubovo-bukový a 5. jedlovo-bukový vegetační stupeň s alpským vlivem. Nižší části náleží k acidofilním doubravám, vyšší ke květnatým bučinám. Severní okraj bioregionu tvoří přechod do Českobudějovické pánve. V lesích mají významné postavení kulturní smrčiny. Pro reliéf jsou typickým rysem vrchoviny.

Flóra předvádí různé hercynské druhy středních poloh např. svízel okrouhlostý, bika chlupatá. Najdeme zde i druhy suboceánské jako např. lněnka pyrenejská, pcháč bezlodyšný.

V bioregionu převládá *ochuzená lesní fauna hercynského původu*. Mezi významné druhy zde žijící patří např. ježek západní, mlok skrvnitý, suchomilka obecná (Culek 1995).

Českokrumlovský bioregion

Bioregion svou polohou zaujímá část jihu jižních Čech, kde svými výběžky zasahuje do Rakouska. Svou plochou 1 595 km² zabírá východní část geomorfologického celku Šumavské podhůří a celek Novohradské hory. Část vrchovin a hornatin má rozmanitou geologickou stavbu (vápence, hadce). Typickou mozaiku bioty utváří 3. dubovo-bukový a 5. jedlovo-bukový vegetační stupeň s ostrůvky teplomilné a horské bioty. V bioregionu se vyskytují lesy, mezofilní, vlhké louky a pole.

Flóra je různá s převahou druhů *středoevropské podhorské květeny*, např. svízel vonný, kopytník evropský. Výrazný alpský vliv se projevuje druhy jako je např. kýchavice bílá, olšička zelená.

V bioregionu se objevuje běžná lesní fauna vyšších poloh hercynské podprovincie s významným druhem losem evropským, tetřevem hluščem a tetřívkem obecným. Žijí zde rovněž např. vydra říční, jeřábek lesní, kuňka žlutobřichá, zmijs obecná, jepice podivná.

Šumavský bioregion

Území na jihozápadu jižních Čech, při hranicích s Bavorskem a Horním Rakouskem, náleží Šumavskému bioregionu. Bioregion zabírá geomorfologický celek Šumava i hraniční okraje celku Šumavské podhůří. Jeho plocha v České republice je 2 051 km². Z vegetačních stupňů jsou zde 5. jedlovo-bukový a 7. smrkový. Hercynská biota je ovlivněna alpskými

druhy. Zachované horské smrčiny, rašeliniště, fragmenty subalpinských společenstev a smrkovo-bukových lesů s javorem pokrývají značnou část bioregionu.

Flóra Šumavy je charakterizována nadvládou středoevropských montánních a supramontánních druhů. Ze středoevropských endemitů zde roste zvonečník černý, oměje šalamounka. Na jihovýchodě bioregionu má značný vliv alpský migrant, který je zastoupen např. vrbou velkolistou, hořcem šumavským. V severozápadní oblasti jsou hojné druhy suboceánské, např. rozchodníkovec nachový, mokryš střídavolistý.

Fauna je obrazem horských živočišných společenstev na vrchovištích, v přirozených horských lesích a loukách. Mezi významné druhy patří, např. chřástal polní, hýl rudý, rejsek horký, plch zahradní, kulíšek nejmenší, perlorodka říční, žluťásek borůvkový aj. Setkáme se zde také s řadou borealpinních reliktních, zejména s některými druhy šidel, pavouků, mūr aj. (Culek 1995).

Českokobudějovický bioregion

Tento bioregion (rozloha 703 km²) leží ve střední části jižních Čech a vyplňuje geomorfologický celek Českokobudějovická pánev, jež je vyplněna kyselými sedimenty s podmáčenými sníženinami. Biotu představuje dubojehličnaté varianty 4. vegetačního stupně a 3. dubovo-bukový stupeň. Na sprašových hlínách se vyvinuly dubo-lipové háje. Náhradní luční vegetace se rozkládá na vlhkých až rašelinných půdách.

Flóra je z velké části mokřadní např. ptačinec dlouholistý, d'áblík bahenní a pryskyřník velký. Prameny jsou obklopené rostoucí ostřicí trsnatou či hadilkou obecnou. Mezi suboceánské typy patří např. všivec mokřadní, žebratka bahenní aj. Z teplomilných vodních druhů jsou zde zastoupeny např. kotvice plovoucí, plavín štítnatý aj.

Faunu regionu reprezentují s větší částí druhy hercýnské. Ze savců v bioregionu potkáme např. ježka západního, vydra říční aj., z ptáků např. kvakoše nočního, zrzohlávku rudozobou aj., z obojživelníků např. ropuchu krátkonohou aj., z měkkýšů plovatkou nadmutou, kružníkem bělavým aj. (Culek 1995).

4.2.7. Ochrana přírody

V SO ORP Prachatice se nachází velký počet zvláště chráněných území.

Největším počtem jsou v regionu zastoupeny přírodní památky a přírodní rezervace (celkem 26). Národní přírodní rezervace Velka Niva u Lenory je jedna. Národní přírodní památka Blanice je také jen jedna. Nejvýznamnějším chráněným územím je Národní park Šumava a CHKO Šumava. CHKO Blanský les na území SO ORP Prachatice okrajově zasahuje pouze k hranicím katastrů obcí Ktiš a Lenora (Albrecht a kol. 2003).

CHKO Šumava byla vyhlášena dne 27.12.1963 na území o rozloze 1 630 km². Rozkládá se jako komplex pohraničních hvozdů u státních hranic s Rakouskem a Spolkovou republikou Německo. Dne 20.3.1991 byl na části plochy území CHKO vyhlášen národní park Šumava o rozloze 685,2 km². Pozůstatek CHKO plní funkci ochranného pásma národního parku. Rozlehlé prostory lesních porostů pokrývají 2/3 plochy Šumavy. V CHKO jsou zřízeny státní přírodní rezervace a chráněné přírodní výtvořy. V SPR Trojmezná hora se vyskytují horské smrčiny na vrcholu Trojmezné a Plešné jezero. Zde roste vzácný kaprad'orost šídlatka jezerní. Údolní rašeliniště Mrtvý luh je pokryto porostem borovice blatky. SPR Stožec chrání přirozený ekosystém horských smíšených lesů. V SRP Stožecká skála je vyhlášena ochrana skalních výchozů sutí jako významných geomorfologických útvarů s přirozenými ekosystémy smíšených lesů. CHKO Šumava je pramennou oblastí. V roce 1977 byla vyhlášena za chráněnou oblast přirozené akumulace vod. Mimo území NP byly ustanoveny následující rezervace: Národní přírodní rezervace Velka Niva u Lenory, Národní přírodní památka Blanice podél horního toku řeky Blanice. S Šumavou jsou rovněž spjaty odlišné památkové objekty (např. zříceniny hradů, stavby lidové architektury aj.) a rekreační zařízení (hotely, sportoviště). Cennost biologických společenstev na tomto území byla zaštitěna vyhlášením biosférické rezervace Šumava UNESCO (Friedl, Maršáková, Petříčková, Povolný, Rivilová, Vinš 1991).

Národní přírodní rezervace Velka Niva byla vyhlášena v roce 1989. Jedná se o lesní rašeliniště s přirozenými lesními porosty tvořenými zejména podmáčenými rašelinnými smrčinami a blatkovými bory s výskytem vzácných a ohrožených druhů živočichů a rostlin, včetně biotopu a populace borovice blatky. NPR leží 1 km východně od obce Lenora a 4,5 km západně od Volar.^[2]

Národní přírodní památka Blanice byla vyhlášena v roce 1989 a rozšířena v roce 1992. NPP se rozkládá podél horního toku řeky Blanice mezi osadami Blažejovice a Arnoštov. Důvod ochrany je výskyt největší střeoevropské populace perlorodky říční. Uplatňuje se zde úzká vazba mezi perlorodkou říční a hostitelem jejích larev, kterým je pstruh obecný a potoční. V NPP je v provozu odchovna perlorodek.^[2]

4.3. Socioekonomická charakteristika

Socioekonomická charakteristika SO ORP Prachatice obsahuje hlavní informace, které se týkají obyvatelstva, hospodářství, průmyslu, zemědělství, dopravy, službách a cestovního ruchu. V textu jsou uvedeny tabulky s doplňujícími informacemi.

4.3.1. Obyvatelstvo

K 31.12.2010 podle ČSÚ www.czso.cz [cit. 08.03.12] měl SO ORP Prachatice celkem 33 776 obyvatel. Tímto údajem se prachatický region řadí na 7. místo v počtu obyvatel v rámci Jihočeského kraje.

Tabulka 3 Údaje o celkovém počtu obyv., věkovém složení a průměrném věku obyv. v SO ORP Prachatice a Jihočeském kraji k 31.12.2010

	Jihočeský kraj	SO ORP Prachatice
Celkový počet obyvatel:	638 706	33 771
z toho muži	314 880	16 850
z toho ženy	323 826	16 921
Věkové rozložení:		
0-14 let	92 715	5 167
15-6 let	446 990	24 010
65-více let	99 001	4 594
Průměrný věk obyvatel:	40,9	39,8
z toho mužů	39,6	38,7
z toho žen	42,2	40,9

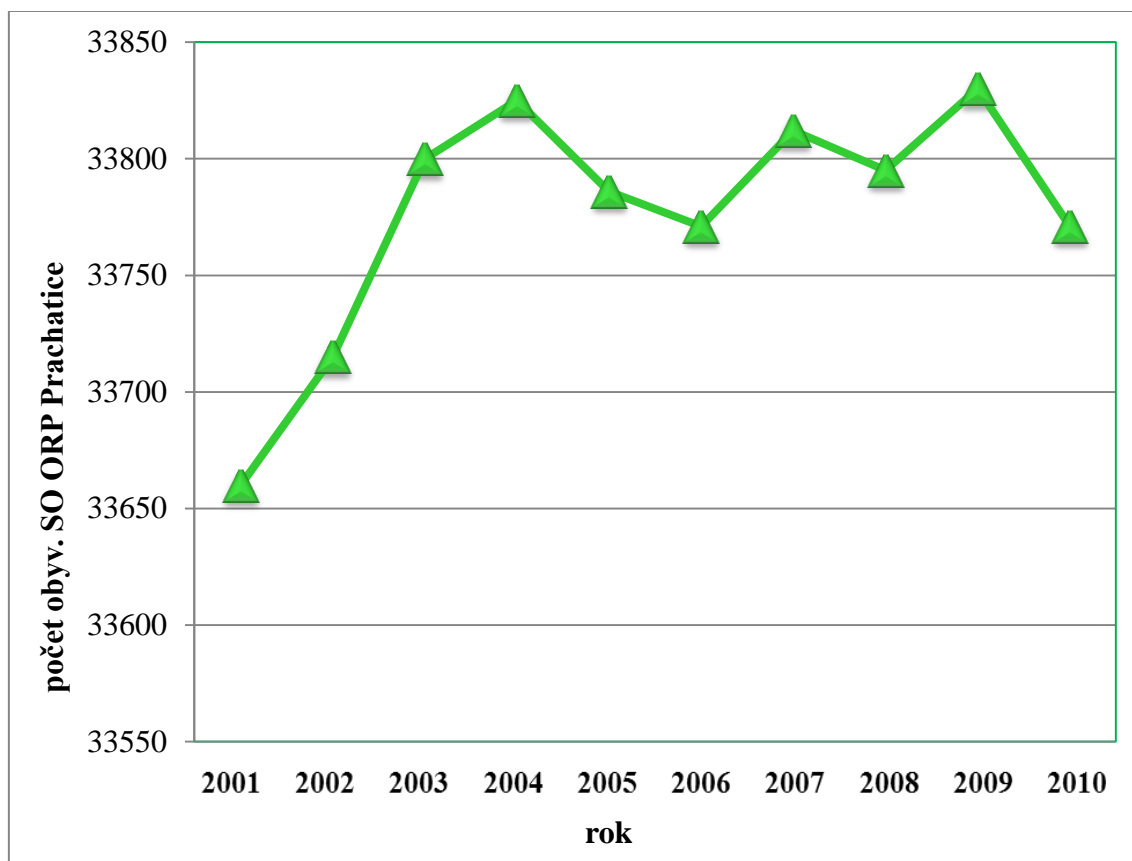
Zdroj ^[3]

Největší úbytek obyvatelstva souvisel s poválečným obdobím po 2. světové válce, kdy z příhraničí v letech 1945 – 1946 byli odsunuti Němci. Od poloviny 50. let 20. století došlo v regionu, s mírnými výkyvy, k přibývání obyvatelstva. Do roku 1970 byl zaznamenán přírůstek jen 169 osob. Mezi lety 1971 až 1980 došlo při rozsáhlé bytové výstavbě a stavbou některých nových průmyslových závodů k přírůstku o 2 200 obyvatel. Do roku 1990 nebyl přírůstek obyvatel nějak výrazný, přibylo 1 100 osob (Sládek 1990).

V 90. letech minulého století počet obyvatel postupně klesal. Nárůst počtu obyvatel (viz Graf 1) byl zaznamenán v období mezi roky 2001 – 2004, v následujících dvou letech

(2005, 2006) se počet obyvatel nepatrně snížil, vyšší počet obyvatel vykazují roky 2007 a 2009. Úbytek počtu obyvatel v roce 2008, 2010 není opět nijak výrazný.

Graf 1 Vývoj počtu obyvatel v SO ORP Prachatice mezi roky 2001 - 2010

Zdroj:^[3]

Z grafu 1 vyplývá, že se od roku 2010 počet obyvatel v ORP Prachatice opět snižuje. I když je přirozený přírůstek poměrně vysoký (tabulka 4), vlivem emigrace, značného stěhování lidí z regionu, je celkový přírůstek záporný.

Tabulka 4 Přirozený přírůstek obyvatel v Jihočeském kraji a SO ORP Prachatice k 31.12.2010

	Jihočeský kraj	SO ORP Prachatice
Přirozený přírůstek obyvatel:		
Celkový přírůstek	1 063	-59
Přirozený přírůstek	517	74
Přírůstek stěhováním	546	-133

Zdroj:^[3]

Sídelní struktura

V Jihočeském kraji k 31.12.2010 žilo 638 706 obyvatel (64 obyv./km²).

Na sídelní strukturu měl v minulosti velký vliv již výše zmíněný poválečný odsun Němců, kdy oblast Šumavy ztratila 2/3 obyvatelstva z celkového počtu. Okres Prachatice a SO ORP Prachatice odsun Němců velmi zasáhl a to z důvodu polohy při hranicích s Německou spolkovou republikou. Vysídlené nemovitosti začaly sloužit k rekreačním účelům.

Do SO ORP Prachatice je zahrnuto 44 obcí, ze kterých 3 mají status městys (Lhenice, Strunkovice nad Blanicí, Dub) a 5 status města (Prachatice, Volary, Netolice, Vlachovo Březí, Husinec). Ve třech městech (Netolice, Prachatice, Volary) žije 55 % obyvatel z celkového počtu 33 771. Prachatice s 11 432 obyvateli jsou největším městem prachatického regionu, druhým nejpočetnějším městem jsou Volary (3 939 obyv.), následují Netolice (2 660 obyv.), další v pořadí je Vlachovo Březí (1 721 obyv.) a na posledním místě je město Husinec (1 426 obyv.). Nejmenší obcí v regionu jsou Lužice s 37 obyvateli.^[4]

Průměrná hustota zalidnění je v SO ORP Prachatice 40 obyv./km². Pro tento region je charakteristická sídlení rozdrobenost (velký počet malých sídel s malým počtem obyvatel). Na základě údajů z 1.1.2010 se v regionu ze 77 % nacházejí obce s počtem obyvatel do 500. V těchto obcích žije 7 425 obyvatel, tedy 22 % z celkového počtu. V obcích nad 500 obyvatel, kterých je jen 10, žije 26 400 obyvatel (78 % z celkového počtu). Ve městě Prachatice se soustřeďuje 1/3 všech obyvatel ORP Prachatice.^[5]

Ekonomika a trh práce

K 31.12.2010 byla dle ČSÚ www.czso.cz [cit. 08.03.12] míra nezaměstnanosti v Jihočeském kraji na hodnotě 8,5 % a v ČR 9,6 %. V SO ORP Prachatice se nezaměstnanost pohybovala na úrovni 7,8 %. Nejnižší míra nezaměstnanosti od roku 2000 byla v roce 2007 a to „pouhých“ 4,2%. Stoupající tendence míry nezaměstnanosti v posledních letech je zapříčiněna ekonomickou krizí.

4.3.2. Hospodářství

Podhorský a horský charakter území SO ORP Prachatice a nedostatek nerostných surovin zapříčinil v minulosti prudký rozvoj zemědělství zaměřený na živočišnou produkci. Průmyslová výroba bývala omezena na zpracování dřeva, výrobu a zpracování skla. Konec čtyřicátých let minulého století znamenal nástup ke zprůmyslnění Prachaticka. I když se

průmysl postupně stal jedním z hlavních hnacích motorů ekonomiky SO ORP Prachatice, má zemědělství v tomto regionu stále významné postavení.

Zemědělství

SO ORP Prachatice nemá k zemědělství příliš vhodné přírodní podmínky. Důležitým mezníkem k dalšímu rozvoji zemědělství v regionu byl rok 1949, kdy se začala zakládat jednotná zemědělská družstva, na neosídlené půdě hospodařily státní podniky. V 50. letech 20. století se pomalu vyřešily počáteční obtíže a zemědělská výroba byla zkonsolidována. Vzhledem k přírodním podmínkám byla velká pozornost věnována zúrodnění a intenzivnějšímu obdělávání půdy. V následujícím období došlo k vzestupu zemědělské výroby a postupným slučováním drobných JZD ve větší celky (Kol. 1986).

Lesní půda zabírá 52% území ORP Prachatice. Zemědělská půda zaujímá jen 40% plochy správního obvodu, to tedy činí 13 865 ha. Podíl sadů (Lhenice, Malovice) činí necelých 5% zemědělské půdy. Z ostatních zdrojů se v prachatickém regionu nalézají ložiska rašeliny.^[6]

Prachaticko patří do obilnářské zemědělské výrobní oblasti. Na orné půdě se nejvíce pěstují obiloviny (pšenice ozimá, ječmen jarní), píce a výkrm a olejnin (řepka olejka). V živočišné výrobě dominuje chov skotu, následuje chov prasat a ovcí.^[7]

Průmysl

Od 50. let 20. století měl průmysl v rámci hospodářství na Prachaticku významnější postavení. Průmyslová výroba bývala omezena na zpracování dřeva, výrobu a zpracování skla. Koncem 40. let 20. století vznikly v regionu největší podniky — Dřevokombinát Volary, Jitona Prachatice, závod na výrobu vzduchotechnických zařízení v Prachaticích a jiné. Postupem času výroba v těchto podnicích zanikla, ale jejich budovy byly dále využívány. K prachatickému regionu neodmyslitelně patří tradice sklářské výroby. Šumava, Beskydy, Jeseníky, Krušné a Lužické hory jsou považovány za nejstarší centra sklářské výroby v českých zemích. První skláři přišli na Šumavu z Bavorska už ve 13. století. V 16. a 17. století došlo ve sklářství k velkému rozvoji a počet skláren se na území Šumavy zněkolikanásobil. Sklářny se budovaly nedaleko lesů a obchodních stezek. Pokud byl les v okolí sklárny vyčerpán, došlo k přemístění výše do hor. Součástí sklárny bylo i malé hospodářství. Na místo vykácených lesů začaly vznikat zemědělské osady. Dřevozpracující průmysl byl další zdroj obživy zdejších obyvatel. Rozvoj těžby a zpracování dřeva byl zapříčiněn postupným vylepšováním techniky, která umožnila lepší dostupnost do šumavských lesů. Tradiční výroba

se soustředila především do měst poblíž lesů. Mezi tradiční výrobky ze dřeva patřily dřeváky, nábytek, hrábě aj. Ve Volarech se od roku 1993 každoročně pořádají slavnosti dřeva. Zde si návštěvníci mohou prohlédnout předvádění starých i zapomenutých řemesel.

Dnes je v SO ORP Prachatice celkem 8 306 registrovaných subjektů.^[6] K největším zaměstnavatelům regionu patří OTHERM a.s. v Husinci, InTiCa Systems s.r.o. a KLIMA a.s. v Prachaticích, Reno Šumava a.s. a Pekařství Vladimír Cais ve Vlachově Březí.

4.3.3. Doprava

SO ORP Prachatice má vybudovanou základní silniční a železniční síť zpřístupňující území.^[8]

V SO ORP Prachatice se hustota dopravní sítě mění se vzdáleností od státních hranic. V horských oblastech Šumavy je silniční síť velmi řídká. Největší zastoupení silnic všech tříd se nachází v severní a severovýchodní části správního obvodu. Z důvodu velkého množství chráněných území, a tedy striktní ochrany životního prostředí, nedochází na těchto oblastech k povolování výstavby nové infrastruktury. Většina menších obcí, zejména v příhraniční oblasti, má špatnou dopravní dostupnost k centrům celostátního a krajského významu.^[8]

Celkovou úroveň silniční sítě v prachatickém regionu lze hodnotit jako kvalitativně slabší. V regionu rostou nároky na kapacitu silniční nákladní dopravy související s přepravou dřevní hmoty a stavebnin. Tento jev je způsoben nutností tyto komodity do regionu dovážet a nevýhodných přepravních podmínek ze strany železničního dopravce.^[8]

Silnice I. třídy (I/39) spojující Vimperk s Českým Krumlovem prochází prachatickým regionem městem Volary a Lenorou. Další silnice I. třídy (I/20) protíná pouze severovýchodní část území ORP Prachatice nedaleko obce Malovice. Základní osu silniční sítě tvoří komunikace II. třídy:^[9]

- **II/141** Vodňany – Bavorov – Prachatice – Volary
- **II/144** Husinec - Vlachovo Březí – Volyně
- **II/145** Vimperk – Husinec – Netolice^[10]

Hustou síť vytvářejí rovněž silnice III. třídy, které se silnicemi II. třídy spadají do vlastnictví Jihočeského kraje.

V SO ORP Prachatice je velmi špatný stav železniční sítě. Chybějící elektrizace, nevhodná kolejová vozidla, nízká cestovní rychlost a nedostatek financí, vede ke stále většímu zhoršování daného stavu. Územím procházejí 3 hlavní železniční tratě:

- železniční trať č. **197** Volary-Prachatice-Čičenice,
- železniční trať č. **198** Volary-Strakonice

- železniční trať č. 194 Volary – Nová Pec – Český Krumlov ^[11]

SO ORP Prachatice zaujímá výhodnou polohu vůči evropské dopravní trase R4/I-4. ^[8]

4.3.4. Služby

Službou se rozumí hospodářská činnost uspokojující nějakou potřebu. Výsledkem je prospěšný efekt nikoli výrobek.

V SO ORP Prachatice jsou zastoupeny instituce školství, zdravotnictví, sociální, kulturní i sportovní. Rozložení občanské vybavenosti v jednotlivých částech ORP Prachatice je rozdílné. Většina služeb je koncentrována do větší měst, se snižujícím počtem obyvatel obcí klesá i jejich vybavenost službami. Vyšší stupeň obslužné funkce mají jednotlivá centra mikroregionů. Se snižujícím počtem obyvatel obcí klesá i jejich vybavenost službami.

Školská zařízení v prachatickém regionu jsou zastoupena mateřskými, základními a středními školy a vyšší odbornou školou. V regionu je v provozu 24 mateřských škol s 1 124 žáky. Základních škol je zde celkem 17, z toho 8 ZŠ navštěvuje 165 žáků pouze 1. stupeň (ZŠ v Dubu, Ktiši, Vítějovicích, Nové Peci, Stožci, Lenoře, Zbytinách a Žíchovci) a 9 ZŠ disponuje i s 2. stupněm (3 ZŠ v Prachaticích, ZŠ v Husinci, Vlachově Březí, Strunkovicích nad Blanicí, Volarech, Netolicích a Lhenicích). V Prachaticích také sídlí jedna praktická škola s devítiletou školní docházkou. Ze středoškolských institucí se ve městě Prachatice nacházejí 2 střední odborné učiliště, gymnázium, 2 střední odborné školy a vyšší odborná škola. Dětský domov je v regionu v provozu jen obci Žichovec. Další školskou institucí jsou také základní umělecké školy v Prachaticích, Netolicích, ve Volarech a Vlachově Březí, které umožňují svým žákům rozvíjet se v hudebním, výtvarném, tanečním oboru.

Pro obyvatele SO ORP Prachatice je zdravotnická péče zajištěna několika zdravotnickými středisky (nemocnice a poliklinika v Prachaticích). V regionu lékaři ordinují přibližně v 80 ordinacích, které se nacházejí v různých městech a obcích. O seniory se stará několik domů s pečovatelskou službou (např. v Prachaticích, Netolicích aj.).

Ve většině obcí správního obvodu jsou obchody s potravinami. Na některých malých vesnicích (s počtem obyvatel 100 a méně) se nesetkáme ani s malým krámkem, tito obyvatelé se musí pro základní potraviny do měst transportovat veřejnou nebo osobní dopravou. Restaurace vyšší kvality a úrovně (např. kavárny, pizzerie, restaurace aj.) můžeme navštívit pouze ve větších městech regionu, menší obce nabízejí posezení v hospodách. Počet podnikatelských subjektů zabývajících se ubytováním a stravováním činí 561. Poštovní služby jsou zabezpečeny jak ve městech, tak i v malých obcích (např. Ktiš, Nová Pec, Nebahovy, Zbytiny, Záblatí aj.). V sídlech s větším počtem obyvatel můžeme využívat také finančních i

bankovních služeb. Nedílnou součástí občanské vybavenosti jsou knihovny (např. v Prachaticích, Husinci, Ktiši, Netolicích, Malovicích aj.), které zprostředkovávají veřejný přístup k internetu. Majetkem některých malých obcí jsou kulturní domy, jež v dnešní době slouží zejména k pořádání plesů a tanečních zábav. Větší sídla disponují dalšími kulturními zařízeními, jako je např. Letní kino Prachatice, muzeum v Netolicích, galerie v Prachaticích, aj. Pro trávení volného času jsou v SO ORP Prachatice rozmístěna různá sportoviště. Některá z nich nalezneme v řadě obcí, patří k nim fotbalová, basketbalová, volejbalová a dětská hřiště. Ve městech jsou umístěna zařízení navštěvovaná obyvateli ze spádových oblastí (např. plavecký bazén v Prachaticích a Volarech, Lanový park Libín, posilovna a tenisové hřiště v Lažištích aj.).^[12]

4.3.5. Cestovní ruch

Jihočeský kraj, díky své téměř zachovalé přírodě, klidnému prostředí a kulturně-historickému bohatství, patří k nejnavštěvovanějším místům České republiky. Těmito prioritami disponuje i SO ORP Prachatice. K přírodním krásám regionu patří NP a CHKO Šumava, NPR Velká niva, NPP Blanice, Plešné jezero, Stožecká skála, Křišťanovický rybník a okolí vodní nádrže Lipno.

Prachatický region je turisty vyhledávaným cílem jak v letním, tak i zimním období. V letních měsících nabízí region možnosti návštěvy tras pěší turistiky a cykloturistiky na Šumavě. Pro pěší turistiku lze využít trasu např. z Prachatic na Libín (6 km), z Prachatic ke Zlatému potoku a do Lhenic (14,5 km) a další. Cyklisté se mohou vydat po trase dlouhé 57 km z Volar okolo Vltavského luhu či z Prachatic přes Libínské sedlo a na Boubín (67 km) nebo z Prachatic do Husince, na Helfenburk a Kratochvíli (68 km) (Kol. 1986).

Dopravní systém CYKLOTRANS, již několik let, v letních měsících pravidelně přepravuje turisty a cykloturisty k jednotlivým zajímavým místům Šumavy. Uskutečňuje se tak podle stanoveného jízdního řádu po daných linkách.^[13]

V zimním období se mohou turisté vydat za dobrodružstvím do četných lyžařských středisek ležících nedaleko prachatického regionu.

Kulturní a historické památky

Prachaticko je rovněž bohaté na kulturní a historické památky. Roku 1983 bylo historické jádro Prachatic vyhlášeno městskou památkovou rezervací, ve městě i obcích byla v minulosti postavena řada kostelů, na mnoha místech lze vidět zajímavá náměstí s kašnami, ale také hrady a zámky. Níže je uveden pouze stručný popis těch nejvýznamnějších památek.

Roku 1883 byla na vrcholu Šumavského podhůří – Libíně (1 096 m n. m.) vystavěna kamenná, 27 m dlouhá *rozhledna Libín*. O její vznik se zasloužil architekt a stavitel Reichert z Prachatic. Blízká hájovna dnes slouží jako restaurace. Rozhlednu navštěvovali turisté až do 2. světové války, kdy zde začala sloužit armáda. V dalším období rozhledna chátrala, až po rekonstrukci v letech 1964 a 1994 začala být opět vyhledávaným cílem turistů.^[14]

Hrad Hus vznikl v roce 1341 na úzkém skalnatém ostrohu obtékající řekou Blanici jihovýchodně od Prachatic za souhlasu Jana Lucemburského a sloužil k ochraně Zlaté stezky. Hrad byl přístupný pouze ze severu, kde bylo vytvořeno opevněné předhradí, to mu dodávalo ochranu před vpády bavorských vojsk. K hradu patřila městečka Husinec a Záblatí a vesnice Řepešín, Zvěřinec (zaniklá), Křišťanov, Mlynářovice, Milešice, Zábrdí, Lažiště a další. Dnes zde najdeme pouze zasypané trosky hrady a zbytky hradeb.^[15]

Vodní zámek Kratochvíle dal v letech 1583 – 1589 vystavět Vilém z Rožmberka, kdy stavbu renezančního stylu vedl Baltazare Maggi z Arogna. Zámek je obehnán dvěma příkopy, které jsou napouštěny vodou z nedalekého rybníka. Vlastní zámek je jednopatrová budova s obytným podkrovím. Dřívější zvedací most byl v roce 1784 nahrazen kamenným (Mareš, Sedláček 1995). Na jeho místě dříve stál hospodářský dvůr pojmenovaný Leptáč.

Rodný dům Mistra Jana Husa stojí ve městě Husinec. Gotický domek s č. p. 36 byl osazen gotickým portálem. Nad jeho vchodem je Husův medailon vytvořený sochařem B. Schnirchem. Od roku 1952 je zde k prohlédnutí památník a expozice života a díla husineckého rodáka. V roce 1991 lze v domku navštívit i galerii malíře a rodáka Josefa Krejzy. Pomník Mistra Jana Husa na Husineckém náměstí se dochoval z roku 1958. Od roku 1978 je rodný dům Mistra Jana Husa Národní kulturní památkou. Den smrti Husa 6. července je státní svátek a každý rok se zde koná pietní akt (Klimek 2010).

Selské baroko je originální stavební styl jihočeské oblasti, který se uplatnil zejména v 19. století. Jeho prvky vycházejí z klasicistní a barokní architektury. Stavby lidového baroka zdobí město Vlachovo Březí a jeho okolí (Dolní Nakvasovice, Dub, Lažiště, Chocholatá Lhota) jsou dílem zednického mistra Jakuba Bursy (narozen 21. července 1813 v Dolních Nakvasovicích, zemřel 19. srpna 1884 ve Vlachově Březí). Pro jeho stavby jsou typické nepravidelné voluty (spirálovité závitě v křídlech štítů), baňaté sloupky, římsy, okna, niky a také reliéfní výzdoba vyřezávanou do malty. K často používaným motivům lze zařadit boží oko s paprsky, kříž s umučeným Kristem a svérázné postavy andílků. Skoro každý štít byl ozdoben stylizovaným smrčkem (symbol dokončeného díla pro zedníky a tesaře). Rovněž využíval písma jako výtvarného plastického prvku.^[16]

Historické jádro města Prachatice je městskou památkovou rezervací, jedno z nejzachovalejších renesančních měst ČR a je v něm chráněno 48 objektů I. kategorie, 62 objektů II. kategorie (Kol. 1986).

Náměstí obklopuje historické centrum, kde se nachází stará a nová radnice. *Stará radnice* byla postavena v roce 1571 s průčelím poseté sgrafitem v tmavé vrstvě omítky odhalující spodní světlou omítku. Její průčelí vytváří zdobený portál s městským znakem (dvouocasý lev s vyplazeným jazykem stojící na zadních nohách s dvěma zkříženými klíči v prostoru). Sousedí s *novou novorenesanční radnicí* vystavěnou v roce 1903. Opravdu renesanční je *Sitrův dům* z roku 1604. Dnes v něm sídlí prachatické muzeum. *Knížecí dům* vznikl v období gotiky a v roce 1572 prodělal rekonstrukci na nový rožmberský palác obohacen sgrafitou výzdobu. V pozdně gotickém období byl vystavěn *dům Jiřka Bozkovského* s sgrafitovými psaníčky a zbytky malovaných znaků městských rodů. V roce 1500 byl vybudován gotický *Rumpálův dům*. Zde býval od roku 1671 pivovar. Kostel sv. Jakuba byl založen na počátku 14. století. Kostel disponuje s pozdně gotickou hvězdovou klenbou v hlavní lodi a klenbou síťovou v předsíni. Z pásu hradeb se do současnosti dochovaly jen některé části včetně několika bašt a zdvojené *Dolní (=Písecká) brány* s cimbuřím a průčelní freskou z 16. století. Brána pokračuje k Solní ulici, kde nastává horní brána, která se skládá z vnitřní části gotické ze 14. století a vnější renesanční z 16. století (Doležalová 2003).

Archeopark Na Jánu v Netolicích je v první archeologickou památkou v jižních Čechách. Archeopark se nachází na místě akropole starého přemyslovského hradu Netolice. Hradiště v Netolicích je řazen k přemyslovským správním hradům jihočeské oblasti z 10. století. Hrad měl dobrou polohu na obchodní stezce z Lince do Prahy. Během 13. století ztrácel hrad na významu vlivem konkurence královského střediska v Českých Budějovicích. V 19. století byl na jeho místě zřízen hostinec s výletním místem.^[17]

Unikátní technická památka *Schwarzenberský plavební kanál* byla vybudována v letech 1789 – 1822 lesním inženýrem Josefem Rosenauerem pro zásobování Vídně palivovým a stavebním dřevem. Tato plavební stoka začíná na česko-bavorské hranici u nádrže poblíž Nového údolí na jihovýchodním svahu Špičáku (1 221 m n. m.) v nadmořské výšce 916 m. retenční tzv. Rosenauerovou nádržkou. Nádržka je zásobována vodou říčky Světlé a u osady Jelení protéká plavebním tunelem skrz hřbetem Plešivce (878 m n. m.). Tunel o délce 419 m, šířce 2,6 m a výšce 2,8 m uzavírají dva kamenné portály. Pod dolním

portálem ústí Jelení smyk, jež přivádí vodu z Jeleního jezírka (umělá vodní nádrž). Severovýchodním směrem směřuje kanál k Plechému (1 378 m n. m.), kde po pravé straně nabírá vodu z Jezerního potoka vytékající z Plešného jezera (hlavní zdroj vody) a u obce Přední Zvonková vstupuje na území Rakouska. Na chvíli se vrací území České republiky pod zříceninou hradu Vítkův Kámen. Poté ústí do potoka Světlá, jímž opouští české území a končí v řece Mühl (levý přítok Dunaje). Po kanálu se dopravovaly kmeny o délce 24 m., celou svou délkou sloužil do r. 1916, ale některé oddíly zůstaly v provozu až do roku 1962. Jeho délka činí 44,4 km, šířka mezi břehy 3,5 – 4 m, průměrná hloubka 1 m. Dnes jsou v letních měsících pořádány ukázky plavení dřeva po Schwarzenberském kanálu (Hájek 1995).

Významné osobnosti

S SO ORP Prachatic je spojena spousta jmen významných osobností. V následujícím textu vzpomenu jen ty, z pohledu DP, nejvýznamnější.

Mistr Jan Hus (náboženský myslitel, kazatel, reformátor, učitel a kněz) se narodil v roce 1371 v Husinci u Prachatic a zemřel 6. 7. 1415. Hus byl vzděláván v městské škole v Prachaticích, poté studoval na artistické fakultě v Praze. V roce 1396 získává titul bakalář teologie. V roce 1398 přednáší na artistické fakultě pražské univerzity. V roce 1400 nabývá kněžského osvědčení, v letech 1401 – 1402 se stává děkanem artistické fakulty a v letech 1409 – 1410 rektorem univerzity. S kazatelskou činností začíná Hus na konci 14. století v kostele sv. Martina v Praze. Kázal také v Betlémské kapli. Ve svém kázání požaduje nápravu a očistu církve, bojuje proti hromadění majetku církve a svatokupectví (tj. obchodu s odpustky). V roce 1410 je papežem vydána bula, která zakazuje šíření Viklefova učení. Tomuto zákazu se Jan Hus nepodřídí a papežskou kurii (kam je předvolán, ale nedostaví se) je uvržen do klatby. Jan Hus odchází na venkov. Zpočátku žije na Kozím Hrádku u Sezimova Ústí, poté na hradu Krakovec u Rakovníka. Zde vznikají jeho nejvýznamnější teologické spisy (psané česky): Knížky o svatokupectví (1413), Postilla, Výklad Viery, Desatera a Páteře. Husovi je často připisováno autorství pravopisu *De orthographia Bohemica* (O pravopise českém). V říjnu roku 1414 Jan Hus odjíždí na církevní koncil do Kostnice, kde je v soudním procesu, v němž je vyzván, aby své učení odvolal, což neučiní, prohlášen za kacíře a odsouzen k trestu smrti upálením. Hus je upálen 6.7.1415 na hranici v Kostnici. O několik let později propuká husitská revoluce.^[18]

Štěpánek Netolický, zakladatel českého rybníkářství, se narodil zřejmě roku 1460 v Netolicích. V 15. a 16. století se vyučil rybníkářskému řemeslu u Lomnice nad Lužnicí. V této době se zasloužil o vybudování rybníku Starý Koclířov, Tisý a Ruda. V roce 1505

Štěpánek Netolický, co by rybníkářský hejtman a fišmistr, ukončil návrh rybníční soustavy „na pláni Třeboňské“, ke které patří rybník Opatovický, Horusický a Kaňov. Dalším jeho dílem je dílo vodohospodářské – Zlatá Stoka (1508 - 1518), dále měšťanské a vojenské stavby. Na náměstí v Třeboni nese dům s č. p. 15 památkou desku připomínající mistrovství Štěpánka Netolického. ^[19]

Jan Nepomuk Neumann se narodil 28. března 1811 v Prachaticích a zemřel 5. ledna 1860 ve Philadelphii. Jeho otec byl Němec a matka Češka. Neumann, jakož to čtvrtý syn ze sedmi dětí, chodil do základní školy v Prachaticích, následně studoval v Č. Budějovicích a Praze. Po studiích působil v USA jako misionář. Ve Philadelphii byl biskupem. Dnes je považován za zakladatele církevního školství v USA. Zemřel v pouhých 49 letech. Poutníci z Německa, Rakouska i z USA jezdí do chrámu sv. Jakuba a k hrobu jeho rodičů pochované na prachatickém hřbitově. Každoročně se v kostele sv. Jakuba v Prachaticích na počest Jana Nepomuka Neumanna konají „Dny duchovní hudby“. ^[20]

Jan Neruda, významný český básník, novinář a člen skupiny májovců, se narodil 9. července 1834 v Praze a zemřel 22. srpna 1891 také v Praze. Jan Neruda v 70. letech 19. století cestoval po Šumavě a během svého života několikrát navštívil i město Vlachovo Březí. Důvod jeho návštěvy byl blízký vztah k mladičce Aničce, dcery bratrance Tichého (správce panství ve Vlachově Březí), který byl třikrát ženatý a měl dvanáct dětí. Tito dva se setkali roku 1877 v Praze, kde byla Anička na návštěvě. V roce 1878 čtyřiačtyřicetiletý Neruda navštívil dvaadvacetiletou Annu a strávil dovolenou na zámku u svého bratrance. Nerudův pobyt ve Vlachově Březí se odrazil i v jeho tvorbě, zejména v básnických sbírkách *Prosté motivy*, *Balady* a *romance*. Říká se, že kaple Svatého Ducha ve Vl. Březí inspirovala Nerudu k napsání básně *Balada horská*. Láska k Anně neměla dlouhého trvání. Oba se setkali s nepochopením a tak milostné opojení ustoupilo před rozumovými důvody Anniných rodičů. Jejich vztah přerostl do důvěrného přátelství. Neruda poctil svou návštěvou Vlachovo Březí ještě v srpnu roku 1880. Nakonec si s Aničkou jen dopisovali. Roku 1883 se Anna provdala za hospodářského správce Vojtěcha Prášila z Dubu u Vlachova Březí, byla učitelkou a měla dvě děti. Zemřela v r. 1907 ve věku 51 let. Nerudu přežila pouze o 16 let. Dnes je Nerudově památce věnována pamětní deska umístěna na zdi vlachovobřežského zámečku (Klimek 2010).

5. VÝZKUM VÝUKY MÍSTNÍHO REGIONU NA JEDNOTLIVÝCH ŠKOLÁCH PRACHATICKA

Text této kapitoly zahrnuje základní popis výuky místního regionu ve vyučujících hodinách zeměpisu na jednotlivých základních školách a víceletém gymnáziu v SO ORP Prachatice.

ZÁKLADNÍ ŠKOLA PRACHATICE, ZLATÁ STEZKA 240

Základní škola Zlatá stezka se nachází v městě Prachatice ve stejnojmenné ulice na okraji města. ZŠ sousedí s domovem mládeže Střední pedagogické školy a areálem Soukromé střední odborné školy a středního odborného učiliště. K zadní části pavilonu školy přiléhá pozemek, kde můžeme najít přírodovědnou naučnou stezku, sad, školní pozemek a sportovní areál.

Vyučující ve výuce místního regionu využívá mezipředmětových vztahů, především s předmětem výchova k občanství. V osmém ročníku se s problematikou místního regionu žáci potýkají dvě až tři vyučující hodiny. Z hlediska obsahu je velká pozornost věnována poznatkům z oblasti fyzického zeměpisu (přírodní poměry, ochrana přírody). Další složkou výuky je socioekonomická oblast spolu s praktickou aplikací poznatků v regionu. V šestém a sedmém ročníku se žáci v rámci předmětu, výchova k občanství, seznámí se sociální strukturou a správním systémem jak České republiky, tak i prachatického regionu. Z učiva dějepisu (historická období) si žáci získané vědomosti spojují s historií prachatického regionu a hledají její konkrétní dochované pozůstatky.

Mezi využívané metody a formy výuky vyučující řadí řízený dialog, skupinovou a samostatnou práci žáků, hledání a ověřování faktů.

Vyučující se žáky sedmého ročníku realizuje projekt na téma *Moje město* se zaměřením na historii, osobnosti, současnost, partnerská města a Městský úřad Prachatice. V šesté a sedmé třídě žáci podnikají exkurzy s názvem *Historické Prachatice*, v níž získávají informace o historických slozích Městské památkové rezervace. Informace do hodiny přinášejí i sami žáci, kteří pomocí internetu, plánu města a publikace Prachatice vypracovávají různé samostatné nebo skupinové úkoly. Stejně zdroje informací používá i vyučující.

Největší problém spojený s výukou místního regionu spočívá ve sjednocení učiva jednotlivých předmětů se skutečností v daných podmínkách regionu.

ZÁKLADNÍ ŠKOLA PRACHATICE, NÁRODNÍ 1018

Základní škola je druhá ze tří ZŠ vzdělávající děti v městě Prachatice. V 70. letech minulého století v okrajové části města pod Šibeničním vrchem byla spuštěna výstavba sídliště. Skutečnost, že zde v budoucnu bude velká koncentrace rodičů s dětmi, umožnila v 80. letech 20. století vybudování ZŠ. ZŠ uvnitř sídlištní zástavby byla dostavěna v roce 1990.

Prachatickým regionem se vyučující se žáky zabývá v deváté třídě. Téma *Povrch dnešní krajiny* (3 vyučující hodiny) zpracují dvojice žáků samostatně podle předepsané osnovy. Nejdříve si každá dvojice obstará mapu okolí Prachaticka v měřítku 1 : 50 000, na mapě vyznačí území, kam by stačili dojít a vrátit se pěšky za půl dne. Následně zjistí a sepíší o okolí základní údaje (reliéf krajiny, název a nadmořská výška nejvyššího bodu, název řeky, potoků a vodních ploch, charakteristika podnebí v oblasti, jaké druhy využití země jsou v okolí nejvíce zastoupeny, výskyt přírodních lokalit, problémy životního prostředí, turistické zajímavosti). Téma *Naše obec* (2 vyučující hodiny) mají na starosti rovněž dvojice žáků. Ti si do sešitu napíší údaje o obci (název obce, nadmořskou výšku území obce, vliv podnebí na vaše bydliště, počet obyvatel v obci, odvětví hospodářství s nejvyšším stupněm zaměstnanosti, jakou funkci sídlo plní). Součástí daného úkolu je vytvoření náčrtu plánu části obce s barevným odlišením oblastí - kde lidé bydlí (červeně), kde jsou průmyslové nebo zemědělské závody (fialově), kde převažují služby (oranžově), kde jsou rekreační plochy (zeleně).

Vyučující se žáky vyjíždí na „cyklovýlet“ do oblasti Šumavy (trasa – Nová Pec – Rosenauerova nádrž - Nové údolí – Stožec).

Za nepostradatelné zdroje informací je učebnice Česká republika, pracovní zeměpisný sešit pro 8. ročník, internet, DVD Prachatice, jižní Čechy a Šumava, Velká výletní kniha ČR.

K výuce problematiky místního regionu není dostačující časová dotace.

ZÁKLADNÍ ŠKOLA PRACHATICE, VODŇANSKÁ 287

Základní škola je umístěna nedaleko vlakového a autobusového nádraží a v blízkosti historického jádra Prachatic. Od 1.1.2002 je samostatnou příspěvkovou organizací. ZŠ

disponuje s 1. i 2. stupněm a pěti dalšími součástmi - školní jídelnou, školní družinou, školním klubem, školní knihovnou a stanicí zájmových činností CEV Dřípatka.

Výuce místního regionu se zde věnují v 8. ročníku na konci školního roku v měsíci červen s 3 hodinovou časovou dotací. Obsah probíraného učiva je při výuce prachatického regionu zaměřen na charakteristiku přírodních složek fyzické geografie a socioekonomických poměrů. V rámci Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání je do výuky zakomponováno průřezové téma z environmentální výchovy s názvem vztah člověka k prostředí. Zde dochází k uplatnění mezipředmětových vztahů s vyučovacím předmětem fyzika, v němž se žáci dozvídají zajímavé skutečnosti o husinecké elektrické energii. Téma místní region je dále s environmentální výchovou úzce spojen při využívání výukových programů CEV Dřípatka, naučných stezek v okolí Prachatic a spolupráci s Lesy ČR a Městskými lesy.

K výuce místního regionu vyučující využívá jak tradiční metody a formy výuky (frontální, skupinovou a individuální práce), tak ke zpestření výuky zapojuje i ty méně tradiční (projekt, exkurze či zeměpisné vycházky do okolí). Exkurze je konána do chráněné krajinné oblasti Šumava. Škola se žáky podniká řadu celoškolských projektů. Mezi ně patří Den Země, Dny ochrany přírody a Slavnosti solné Zlaté stezky.

Za největší problém vyučující shledává v nezájmu žáků, nedostačující časové dotaci a v absenci uceleného souhrnu informací o SO ORP Prachatice, který by byl velkým přínosem pro učitele i žáky.

ZÁKLADNÍ ŠKOLA PROFESORA JOSEFA BROŽE VLACHOVO BŘEZÍ

Základní školu PJB se rozkládá v klidnější části obce nedaleko autobusové zastávky. ZŠ disponuje tělocvičnou, zahradou se skleníkem a záhony. Jelikož se škola nachází v blízkosti státních hranic s Rakouskem a Spolkovou republikou Německo, má ZŠ v každém státě partnerskou školu.

Místní region zde vyučuje vyučující, který danému tématu věnuje v různých ročnících odlišný počet hodin. V sedmé třídě to jsou dvě vyučující hodiny, zaměřené na téma „moje město a můj region“, čtyři vyučující hodiny v osmém ročníku zahrnují učivo o tématu „můj region“ a žáci deváté třídy mají za úkol seznámit se s cestovním ruchem, památkami a službami SO ORP Prachatice.

Obsahová náplň učiva zahrnuje polohu, povrh, geomorfologické jednotky, vodstvo, zemědělství, průmysl (jeho vliv na život v regionu), využití nevyužitých zdrojů, historii (její

doklady), dopravní spojení, lékařská zařízení, počet obyvatel, volný čas obyvatel, obecní úřad, městský úřad, starosta a zastupitelstvo.

Výuka místního regionu je založena na frontálním výkladu, kooperativním učení, skupinové práci, rolových hrách a projektu. Při zpracovávání malého třídního projektu zástupci třídy navštíví infocentrum, seženou materiály a ve skupinách následně zpracovávají jednotlivé otázky k oblastem života ve městě/regionu. Nedílnou součástí výuky jsou i exkurze a to na obecní úřad a do infocentra ve Vlachově Březí, okolní přírody Vlachova Březí, historického centra Prachatic, Husova domku, KY-BY zahrady v Chlumanech.

K získávání vědomostí o prachatickém regionu slouží žákům i vyučujícímu nejvíce internet a regionální literatura.

Za největší problém týkající se výuky místního regionu vyučující považuje to, že žáci neznají okolí svého bydliště. Nezajímá je blízká příroda a netráví svůj volný čas aktivně.

ZÁKLADNÍ ŠKOLA VOLARY

Základní škola se nalézá u sídlištní zastavby vedle hlavní silnice vedoucí do obce Lenory. ZŠ v tomto školním roce navštěvuje celkem 367 žáků. ZŠ poskytuje základní vzdělávání městu i okolním obcím (Lenora, Zátoň, Houžná, Vlčí jámy, Stožec, Nová Pec a okolí, České Žleby, Želnavá, Slunečná, Záhvozdí, Chlum, Pěkná a Mlynářovice). Proto můžeme říci, že ZŠ ve Volarech patří dlouhodobě počtem žáků k největším školám okresu.

Pan/í učitel/ka se na téma místního regionu zaměřuje na konci školního roku v osmém ročníku cca deseti vyučujícími hodinami. Obsahem probírané látky je horopis, vodstvo, podnebí, hospodářství, ochrana přírody, památky, práce s mapou a plánem prachatického regionu.

Kromě zprostředkování výkladu klasickými metodami a organizačními formami výuky, jako je frontální vyučování, skupinová a individuální práce, je problematika regionu Prachaticko žákům více přiblížena prostřednictvím výukových programů za spolupráce s Národním parkem Šumava. Práce na mapách okolí Volar, další méně využívanou metodou vyučování, patří k mezipředmětové spolupráci s vyučujícím informační technologie.

Se žáky na toto téma nejsou na ZŠ vykonávány žádné školní projekty. V rámci tématu místní region organizuje vyučující exkurze do ČOV, elektrárny Lipno, Medvědí stezku. Více informací o historii regionu žáci získávají návštěvou muzea ve Volarech a Prachaticích.

Mezi nejvyužívanější zdroje informací o problematice tohoto regionu jsou učebnice, internet, regionální literatura a mapy. Za velký problém při probírání „našeho“ regionu se řadí i nezájem žáků.

ZÁKLADNÍ ŠKOLA MISTRA JANA HUSA A MATEŘSKÁ ŠKOLA HUSINEC

Tuto základní školu najdeme v městě Husinec a to přímo uvnitř rozsáhlého sídliště nedaleko rodného domku Mistra Jana Husa a husineckého náměstí. První a druhý stupeň ZŠ navštěvuje cca 180 žáků. Paralelní třídy škola nemá.

S tématem místní region se žáci na druhém stupni setkávají dvakrát. Nejprve v šestém ročníku prostřednictvím předmětu výchova k občanství (dvě vyučující hodiny), dále pak v osmé třídě v zeměpise (čtyři vyučující hodiny). Učivo VKO v šestém ročníku zahrnuje správní členění ČR zaměřené na vymezení a zajímavosti prachatického regionu. V osmém ročníku se žáci dozvídají informace z hlediska zeměpisného - o povrchu, vodstvu, nerostných surovinách, sídlech, turistických zajímavostech.

Vyučující po žácích vyžaduje, aby při výuce vycházeli zejména ze svých znalostí a vlastního poznávání regionu. Učivo je doplněné o vědomosti z přírodopisu (fauna, flóra, národní park, CHKO).

Opět se zde můžeme setkat s tím, že vyučující se žáky nepodniká žádný třídní ani školní projekt. Naopak o exkurze konané do Národního parku Šumava, informačního centra v Prachaticích a rodného domku Mistra Jana Husa žáci jeví velký zájem.

Knihovna, internetové stránky o místním regionu a zkušenosti žáků jsou stěžejní zdroje informací.

ZÁKLADNÍ ŠKOLA NETOLICE

Základní škola je rozčleněna do tří budov. Hlavní budova v Bavorské ulici má sedm tříd 5. – 9. ročníku, ředitelství, školní jídelnu a pozemek. Druhá budova se 4. třídami 1. – 2. ročníku, školní zahradou a 2 odděleními školní družiny se nalézá v Tržní ulici. V ulici Staré město se se dvěma třídami 3. – 4. ročníku a školním pozemkem nachází třetí budova školy.

O prachatickém regionu žáci získávají vědomosti v šestém a osmém ročníku. Časová dotace v obou dvou ročnících je dvě vyučovací hodiny. V hodinách výchovy k občanství se žáci dozvídají o tradicích, specifických znacích, historii a slavných osobnostech regionu. Při

výuce zeměpisu žáky zajímá, jak fyzicko-geografická tak socioekonomická oblast SO ORP Prachatice.

Výklad, samostatná práce žáků, práce s interaktivní tabulí a referáty žáků jsou vyučujícím upřednostňované metody a organizační formy výuky. V rámci exkurzí se vyučující zaměřuje pouze na město Netolice a jeho okolí. Žáci navštěvují muzeum a turistické zajímavosti poblíž města.

K výkladu vyučující používá internet i publikace vydané např. netolickým muzeem.

ZÁKLADNÍ ŠKOLA LHENICE

Do základní školy dojíždí mnoho žáků z okolních vesnic, proto je jim umožněno z autobusu vystupovat na autobusové zastávce umístěné v těsné blízkosti školy. Areál ZŠ je spojen s budovou mateřské školy. V letošním školním roce se ZŠ může pochlubit novým sportovním hřištěm pro žáky ZŠ a dětským hřištěm pro MŠ.

Paní učitelka se tématu místní region věnuje na začátku měsíce červen a to tři hodinovou časovou dotací. Obsahová náplň učiva zahrnuje geografickou polohu, fyzickou geografii a socioekonomickou oblast.

Nejpoužívanější metody a organizační formy ve výuce zeměpisu jsou výklad, samostatná práce žáků za použití internetu a knihovny, skupinová práce především při tvorbě nástěnných obrazů. V letošním roce vyučující se žáky zpracovává projekt „*Rožmberské jižní Čechy*“. Mezi exkurze organizované vyučujícím patří exkurze na archeologické naleziště a muzea v Netolicích, muzea v Prachaticích. Součástí výuky jsou i výlety do okolí Lhenic a to zejména do chráněných území a křížové cesty.

Jako zdroje informací pro výuku regionu Prachaticko vyučující nejčastěji užívá internet a odbornou literaturu.

Za největší problém při výuce tohoto tématu vyučující považuje neznalost žáků, nechť žáků zjišťovat něco nového a finanční zabezpečení akcí (některé nelze realizovat).

ZÁKLADNÍ ŠKOLA A MATEŘSKÁ ŠKOLA STRUNKOVICE NAD BLANICÍ

Základní škola je typ venkovské školy s celkovou kapacitou 270 žáků. ZŠ je situována do dvou budov. První budova je umístěna na náměstí, druhá sídlí nedaleko poblíž skupiny rodinných domů.

Vyučující do problematiky místního regionu žáky zasvěcuje v osmém ročníku v deseti až dvanácti hodinách. Konspekt učiva je zaměřen na obecný zeměpis (pohoří, vodstvo, určování světových stran souvislosti s významnými body jako jsou hory, sídla) a hospodářský zeměpis.

Vedle klasičtějších metod a organizačních forem výuky vyučující užívá práci s mapou, vycházky a výlety do okolí spojené s výkladem. Další poznatky o místním regionu se žáci dozvídají v českém jazyce.

Vyučující také pořádá exkurze do okolních měst (Českých Budějovic, Prachatic, Vodňan) za účelem zhlédnutí kulturních představení a výstav. S projektem na dané téma se bohužel na škole nesetkáme.

Zásobou informací o místním regionu je atlas České republiky a učebnice zeměpisu. Dříve mezi využívané učebnice patřila dvojjazyčná učebnice *Šumava bez hranic*, ve které je české i německé znění textu. Z důvodů ukončení výuky německého jazyka na ZŠ, se tato kniha mezi žáky již neobjevuje.

Největší překážkou k přípravě jakýkoliv exkurzí je nedostatek financí ze strany rodičů žáků.

GYMNÁZIUM, PRACHATICE, ZLATÁ STEZKA 137

Historie gymnázia sahá až do roku 1865, kdy 5. října bylo v budově číslo popisné 109 otevřeno německé obecně reálné gymnázium. Hlavní budova gymnázia je od roku 1994 zapsána v Ústředním seznamu kulturních památek České republiky.

Vyučující probírá téma místní region v kvartě. Na prachatický region je zaměřena pozornost v 5 vyučujících hodinách. Obsahem učiva je charakteristika regionu týkající se polohy, povrchu, vodstva, klimatu, vegetace a půdy, obyvatelstva, zemědělství, průmyslu, dopravy, cestovního ruchu. Součástí výuky jsou i praktická cvičení obsahující měření vzdáleností v klasické a v internetové mapě, náčrt povodí řeky Blanice, výškové profily, demografické údaje, jako je počet členů v rodině a jejich zaměstnání v průběhu tří generací.

Skupinovou či samostatnou práci mohou žáci uplatnit při tvorbě vlastní mapy.

Při zpracovávání projektu „*Srovnání 2 regionů ČR Prachaticka a Děčínska*“ mají žáci za úkol vytvořit náčrt vybrané turistické trasy, zhodnotit typy lesa, půd (rozbor v chemii), porovnání architektury původních obytných domů, fotografickou dokumentaci (předmět digitální technologie), absolvování turistické trasy formou pěší túry (spolupráce s TV). Doplňkem vyučování jsou exkurze prolínající se Primou až Kvartou. V rámci předmětu

výchova k občanství a dějepis jsou exkurze uskutečňovány na Libín, do Skříněřova, Volar, Českého Krumlova, Českých Budějovic. Kurz EVVO v NP Šumava se odehrává v Tercií v podobě tří denního pobytu, kde jsou pro žáky připravené výukové programy probíhající v terénu a v učebně.

Vyučující pro svoji výuky čerpá informace z učebnice Zeměpis naší vlasti, učebnice o místním regionu (česko-německá verze) od nakladatelství České geografické společnosti, map a propagačních materiálů z infocentra.

Milým překvapením při hodnocení dotazníku pro mě bylo, že se vyučující při výuce místního regionu neseťká se žádnými problémy.

5.1. VYHODNOCENÍ PRACOVNÍCH LISTŮ

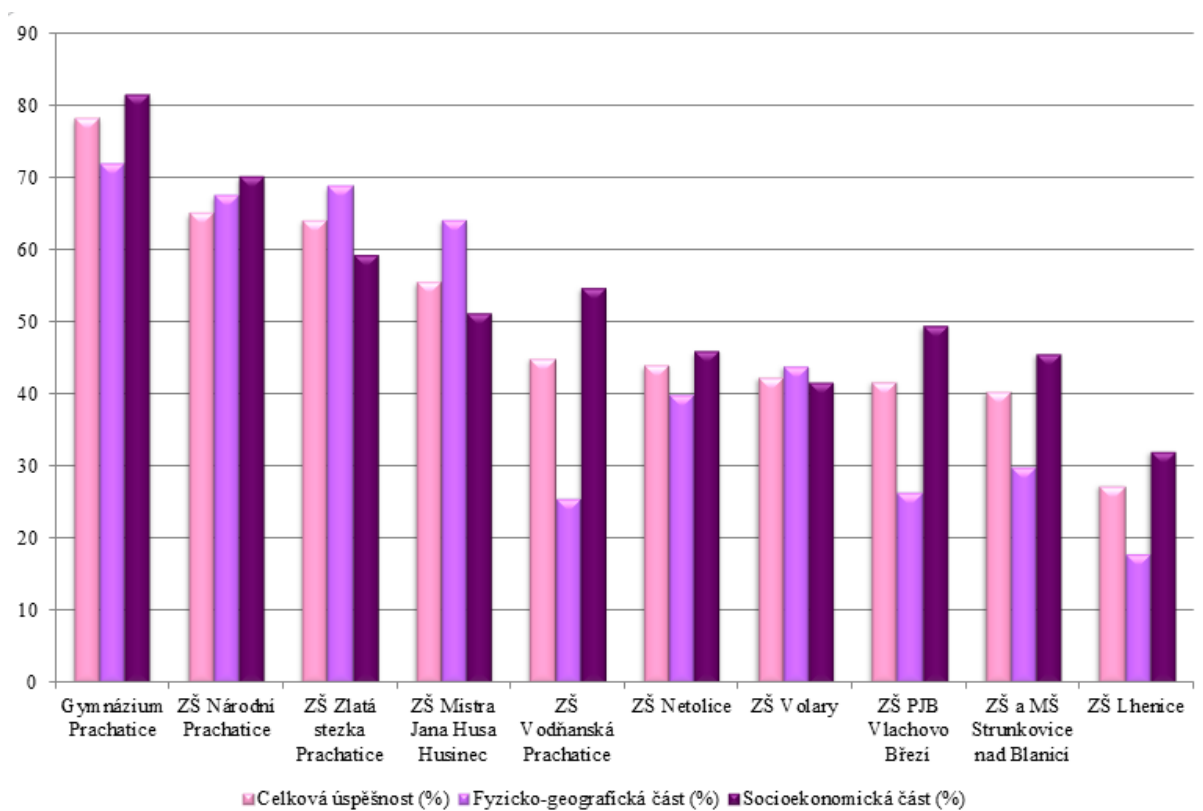
Tato kapitola, na základě vyhodnocení pracovních listů, obsahuje zpracování a srovnávání úspěšnosti škol mezi sebou. Zjištěné výsledky jsou zaneseny do tabulek a grafů.

Tabulka 5 Úspěšnost žáků zkoumaných škol v testování na téma místní region

Škola	Celková úspěšnost (%)	Fyzicko-geografická část (%)	Socioekonomická část (%)
1. Gymnázium Prachatice	78,3	71,9	81,5
2. ZŠ Prachatice, Národní 1018	65,1	67,6	70,2
3. ZŠ Prachatice, Zlatá stezka 240	64,2	68,8	59,4
4. ZŠ Mistra Jana Husa Husinec	55,6	64,2	51,3
5. ZŠ Prachatice, Vodňanská 287	45	25,6	54,8
6. ZŠ Netolice	44	40	46
7. ZŠ Volary	42,4	43,9	41,7
8. ZŠ PJB Vlachovo Březí	41,8	26,5	49,5
9. ZŠ a MŠ Strunkovice nad Blanicí	40,4	30	45,6
10. ZŠ Lhenice	27,4	17,9	32,1

Zdroj: vlastní výzkum

Graf 2 Celková úspěšnost a úspěšnost žáků ve fyzicko - geografické a socioekonomické části dotazníku na daných školách

Zdroj: vlastní výzkum

ZŠ Prachatice, Zlatá stezka 240 se celkovou úspěšností 64,2 % umístila na 3. místě. Fyzicko-geografická část s úspěšností 68,8 % a socioekonomická část s 59,4 % ponechala základní školu na pozici již získaného třetího místa. Maximálního počtu 30 bodů nikdo nedosáhl. Průměrný počet bodů na jednoho žáka činí 19,3. S dvaceti čtyřmi body se na prvním místě ve třídě 8. A. umístili tři žáci. Minimálního počtu 15 bodů dosáhli dva žáci. Na této škole jsem bohužel při zadávání pracovních listů nebyla přítomna, přesto věřím, že vyučující postupoval podle zadaných pokynů.

ZŠ PJB Vlachovo Březí se se znalostmi žáků o místním regionu celkově umístila na 8. místě. Z fyzicko-geografické části žáci získali 26,5 % a tím se posunuli na místo sedmé. Rovněž socioekonomickou částí (49,6%) se vyšplhali na šesté místo. Dotazníky vyplňovalo 20 žáků. Velkou část deváté třídy tvoří žáci, jež do ZŠ dojíždí z nedalekých vesnic. Maximální dosažený počet 20 bodů získal jeden žák, další žák měl pouze 5 bodů. V průměru každý žák dosáhl 12,6 bodů.

ZŠ Volary připadlo 7. místo s celkovou úspěšností 42,9 %. Ve fyzicko-geografické části si žáci vedli dobře a získali tak 43,9 %, což je uvedlo na 5. místo. Oproti tomu v socioekonomické části dosáhli 41,7 % a ZŠ poklesla až na předposlední místo. Pracovní listy vypisovali žáci osmého ročníku. V průměru každý vyplněný dotazník byl ohodnocen 12,7 body. Jedinému žákovi se podařilo získat 23 bodů, jinému naopak pouze 3.

ZŠ Mistra Jana Husa v Husinci dosáhla na 4. místo. Ve fyzicko-geografické části měli žáci větší úspěšnost než v části socioekonomické. Výsledkem vědomostí o fyzické geografii je zisk 64,2 % a ponechání 4. místa. Oproti tomu 51,3 % získaných v socioekonomické oblasti umožnila škole pokles na 5. místo. Dotazníky k vyplnění byl rozdán jen 12 žáků osmé třídy, která je na ZŠ jen jedna. Průměrný počet dosažených bodů byl 19,1. S 23 body se ve třídě na prvním místě umístil jeden žák. Minimální počet 9 bodů byl zaznamenán rovněž u jednoho žáka.

ZŠ Prachatice, Národní 1018 se v pořadí jednotlivých škol zařadila na 2. místo a to hned za osmileté gymnázium. Svými 65,1 % se škola stala nejúspěšnější ZŠ v SO ORP Prachatice v rámci tématu místní region. Výsledkem 67,6 % z fyzicko-geografické části dotazníku se škola posunula o jedno místo níže. V socioekonomické sféře si škola se ziskem 70,2 % udržela druhé místo. Vědomosti do pracovních listů zapisovali žáci jak ze třídy 9. A, tak i z

9. B. Celkový počet žáků obou tříd činil 25. Maximální počet z celkových 30 byl 27 bodů získaných jediným žákem. Minimum byl zisk 11 bodů. V průměru na jednoho žáka připadá 19,5 bodů. I když jsem na této škole při zadávání dotazníků nebyla přítomna, věřím, že druhé místo je získané na základě dobře upevněných znalostí žáků o místním regionu.

ZŠ Netolice je s celkovou úspěšností 44 % na 6. místě. Stejně jako u většiny ZŠ se zde se setkáváme s tím, že žáci mají větší znalosti v socioekonomické oblasti, nežli v části fyzicko-geografické. Vědomosti v socioekonomické sféře jsou podloženy ziskem 46 %, naopak ve fyzické geografii 40 %. Procentuálním ziskem v socioekonomické oblasti došlo k přeřazení ZŠ na 7. místo. Z hlediska umístění ve fyzicko-geografické části nedošlo k žádným změnám. S maximem 24 bodů se může chlubit jeden žák. Žák, který z obou částí pracovního listu získal 2 body, zřejmě o místní region nejeví zájem. Na jednoho žáka z celkového počtu 18 v průměru spadá 13,2 bodů. Na této škole jsem rovněž při vyplňování pracovních listů žáky nebyla přítomna.

ZŠ Strunkovice nad Blanicí dosáhla 9. místa s celkovou úspěšností 40,4 %. Znalostmi z fyzické geografie si žáci zajistili 30 %, čímž jsou na 8. místě. Úspěšností v socioekonomické části žáci neopustili 9. místo. Pracovní listy vyplňovalo pouze 8 žáků 9. třídy s celkového počtu 11. Nejúspěšnější byl jeden žák se 16 body. Minima docílil žák s 8 body. Na každého žáka v průměru připadá 12,3 bodů.

ZŠ Lhenice se s celkovou úspěšností 27,4 % umístila na posledním místě. Ve fyzicko-geografické části žáci 8. ročníku dosáhli 17,9 %, v socioekonomické části 32,1 %. S těmito výsledky si ponechávají 10. místo. Žáci osmé třídy vyplnili v průměru pracovní listy na 8 bodů. Maximálního počtu 14 bodů dosáhli dva žáci. Minimální počet 4 body byl zaznamenán u jednoho žáka. Jedním z důvodů, proč žáci svými vědomostmi obsadili poslední místo, může být skutečnost, že část žáků do školy dojíždí z vesnic ležící již v českobudějovickém regionu a prachatický region jim není příliš blízký.

ZŠ Prachatice, Vodňanská 287 s celkovými 45 % si vysloužila 5. místo. Fyzicko-geografická část měla úspěšnost 25,6 % a s tímto výsledkem by škola klesla až na 8. místě. Úspěšnost v socioekonomické části (54,8 %) by ZŠ zabezpečila výstup na čtvrté místo. V průměru na jednoho žáka připadá 14,4 bodů. Dosažené maximum 20 bodů bylo jediným žákem. Jeden žák dosáhl tří bodů z celého pracovního listu.

Gymnázium Prachatice zaujímá pozici 1. místa. Celková úspěšnost byla 78,3 %. Gymnázium dosáhlo prvního místa jak ve fyzicko-geografické, tak i v socioekonomické oblasti. Větší znalosti žáci mají v socioekonomické sféře, což podporuje i dosažená úspěšnost 81,5 %. O 9,6 % méně byla úspěšnost zaznamenána v oblasti fyzické geografie. Dotazníky celkem vyplnilo 26 žáků kvarty. Žáci gymnázia dosahují i nejvyššího průměrného počtu 23,5 bodů připadlých na jednoho žáka. Jeden žák získal maximální možný počet bodů, tedy 30. Další žák vyplnil pracovní list na 15 bodů, což činí minimální počet dosažených bodů v tomto ročníku.

V průměru je celková úspěšnost na všech školách ze všech otázek na čísle 55,5%. Ze zjištěné úspěšnosti je možno konstatovat, že žáci mají větší znalosti ze socioekonomické oblasti než z části fyzicko-geografické, čemuž odpovídá i dosažená úspěšnost v jednotlivých částech v poměru 47,4 % : 54,1%. Nejlépe žáci odpovídali na otázku číslo 7 ze sociální geografie. Úspěšnost z této otázky byla 100% na dvou zkoumaných školách, na ostatních školách byla v průměru 83,9%.

Největší problém měli žáci při odpovídání na první otázku z fyzické geografie. Na ZŠ Volary, ZŠ Lhenice, ZŠ Strunkovice nad Blanicí a ZŠ Netolice dokonce nikdo na otázku, do jakých dvou geomorfologických jednotek byste zařadili prachatický region, neznal odpověď. Žáci na dalších školách v této otázce dosáhli 26,5 % úspěšnosti. Přesto, že se osmileté gymnázium umístilo na prvním místě z obou složek pracovního listu, úspěšnost odpovědí na tuto otázku byla 19,2 % s obsazením 5. místa. Na 1. otázku nejlépe odpovídali žáci základní školy Zlatá stezka v Prachaticích s úspěšností 94,4 %. S 45,8 % úspěšností se na druhém místě umístila ZŠ MJH v Husinci, třetí místo obsadila ZŠ Národní v Prachaticích a to s 36,6 %, se svými 37,5 % následuje ZŠ Vodňanská, o 0,9 % méně má ZŠ Národní, 6. místo s 5 % úspěšnost obsadila ZŠ PBJ Vlachovo Březí. Za velkým neúspěchem v první otázce zřejmě stojí neznalost pojmu geomorfologické jednotky. Bylo tak usouzeno podle potvrzení tohoto pojmu a zapsaných otazníků vedle této otázky v několika pracovních listech. Za správnou odpověď, že region Prachaticko řadíme do geomorfologické jednotky Šumava, Šumavské podhůří, byly uděleny 2 body. Jedním bodem byli ohodnoceni ti, kteří do místa odpovědi napsali alespoň jednu ze správných geomorfologických jednotek. Z celkového počtu 171 žáků pouze 5 žáků byly obodovány 2 body, dalších 52 žáků dostalo za odpověď 1 bod, zbylí žáci na otázku neodpověděli.

Otázka číslo 2 měla největší 98,1 % úspěšnost na osmiletém gymnáziu. Naopak nikdo na otázku neznal odpověď na ZŠ Vodňanská. Ve 3. otázce, která se zaměřuje na

charakteristiku podnebí Prachaticka, si žáci mohli vybrat ze tří možných odpovědí. Většina žáků vybírala chybnou variantu c) teplou klimatickou oblast. Čtvrtá otázka žákům nečinila příliš velký problém. V této otázce nejlépe odpovídali žáci ze ZŠ Zlatá stezka s 98,6 % úspěšností, úspěšnost 28,9 % byl důvod pro obsazení 10. místa ZŠ Lhenice.

Otázka č. 5 měla 100 % úspěšnost na ZŠ Národní a osmiletém gymnáziu. Nejméně odpovědí bylo zaznamenáno na ZŠ Strunkovice nad Blanicí a to dokonce s 0 % úspěšností.

V socioekonomické oblasti pracovního listu žáci dosahovali vyššího počtu bodů téměř na všech školách. Výjimku tvoří ZŠ Volary, ZŠ MJH Husinec, ZŠ Zlatá stezka Prachatice, ve kterých fyzicko-geografická část úspěšností předčila část socioekonomickou. Žákům se snadněji odpovídalo na otázky 6 až 12. Tyto otázky jsou zaměřené na vědomosti žáků, které mohou získat i v jiných vyučujících předmětech. Na otázku číslo 6, 7, 8, 9 mohou žáci znát odpověď z literatury, dějepisu, přírodopisu, hudební výchovy, občanské výchovy a výtvarné výchovy.

Na otázku č. 6 odpověděli nejlépe žáci na gymnáziu a s 89,6 % úspěšností obhájili první místo. Poslední místo obsadila ZŠ Vlachovo Březí. Odpověď na otázku „S jakými státy sousedí prachatický region“ tvoří dvě položky, proto je hodnocena 2 body. Větší část žáků věděli jen polovinu správné odpovědi, neboť si nejspíš nedokáží představit rozsáhlost SO ORP Prachatice a vyplňují název státu, s nímž mají nějakou vlastní zkušenost.

V otázce č. 8 žáci museli napsat alespoň dvě jména významných osobností spojené s prachatickým regionem. Otázka je obodována 2 body. I když žáci vypisovali víc jak dvě jména osobností, přes to maximální počet získaných bodů byl 2 body. Jména osobností jsou spojená s výtvarným uměním, literaturou, hudbou, sportem a jinými odvětvími. Vyšší úspěšnost se projevila na všech školách. Na gymnáziu je nejvyšší úspěšnost zastoupena 94,1 %.

V otázce č. 9, kdy žáci měli napsat dvě kulturní a dvě přírodní památky, mnozí žáci nerozlišovali rozdíl mezi těmito pojmy a názvy památek zapisovali dohromady. Správná odpověď je ohodnocena 4 body. Na gymnáziu žáci s rozlišením těchto pojmů neměli problém. Na ZŠ na otázku odpovídali spíše obecněji (např. přírodní památka – park, kulturní památka – kostel). Z celkového počtu 171 žáků správně odpovědělo 22 žáků, ostatní žáci nedosáhli 4 bodového hodnocení. První místo obsadilo opět gymnázium s úspěšností 76,9 %.

V otázce s číslem 10, kde otázka souvisí s přibližným počtem obyvatel města Prachatice a Netolice, žáci mohou odpověď opět vybrat ze 3 možností. Správný výběr je oceněn 1 bodem. Nejvyšší úspěšnosti 94,4 % dosáhla ZŠ Zlatá stezka, naopak nejnižší úspěšnost na ZŠ Volary činí 21 %.

Otázka číslo 11 se zaměřuje na výběr ze seznamu obcí, které mají statut město. Podle způsobu zodpovězení otázky, kdy někteří žáci čarami spojovali jednotlivé obce a města, bylo usouzeno, že si mnozí žáci otázku nedočítali do konce. S touto otázkou si dobře poradili žáci ZŠ Národní s 88,3 % úspěšností. ZŠ Zlatá stezka měla nejnižší úspěšnost 48,6 %.

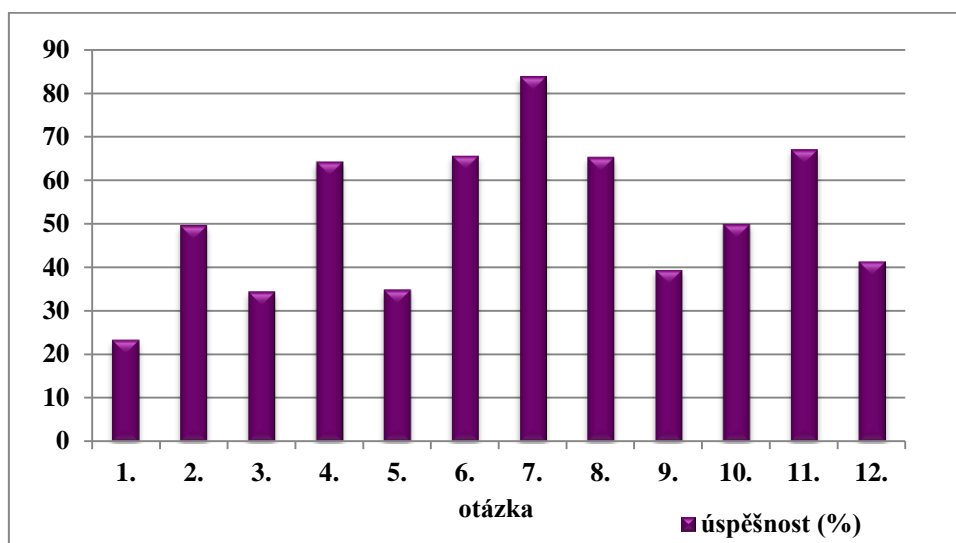
U poslední otázky mě překvapila neznalost žáků týkající se podniků, které se nacházejí na území prachatického regionu. Žáci měli za úkol vypsát alespoň 3 velké podniky a odvětví, kterým se zabývají. Dobře zodpovězenou otázkou mohlo být žákům připsáno až 6 bodů. Žáci mnohdy napsali jména podniků, ale již nedoplňovali odvětví, na které se firmy zaměřují. Pokud vypsali jen názvy podniků, získali poloviční počet bodů (3). Většina žáků si vzpomněla na podnik Madeta, jenž zpracovává mléko a vyrábí mléčné výrobky, Vishay zabývající se elektronickými součástkami, firmu Otherm vyrábějící plastová okna a dveře. První dva zmiňované podniky jsou lokalizovány v městě Prachatice, třetí podnik jev halách bývalé sklárny na okraji města Husinec. Nikdo si nevzpomněl na jednu z největších společností v městě Prachatice InticaSystéms, s. r. o vyrábějící elektrické stroje a přístroje, rozvaděče, baterie a kabely. Rovněž při vyhodnocování se vyskytly pracovní listy, ve kterých odpověď byla tvořena obecnými pojmy jako např. obchod s potravinami aj. První místo v této otázce zastoupila ZŠ Národní s 80 % úspěšností. Na ZŠ Lhenice žáci svými odpověďmi získali 18,4 %.

Tabulka 6 Úspěšnost žáků v konkrétních otázkách pracovního listu

Otázka	Úspěšnost (%)									
	Gymnázium Prachatice	ZŠ Národní	ZŠ Zlatá stezka	ZŠ Husinec	ZŠ Vodňanská	ZŠ Netolice	ZŠ Volary	ZŠ PJB	ZŠ Lhenice	ZŠ Strunkovice n. Blanicí
1.	19,2	32	94,4	45,8	37,5	0	0	5	0	0
2.	98,1	90	86	58,3	0	63,8	57,9	20	10,5	12,5
3.	76,9	48	8,3	58,3	18,9	38,8	15,8	15	26,3	37,5
4.	86,5	80	98,6	75	43,8	59,7	59,2	52	28,9	59,4
5.	78,9	60	72,2	33,3	25	16,6	47,3	5	10,5	0
6.	84,6	92	66,7	66,6	59,4	69,4	68,4	77,5	28,9	43,8
7.	100	96	94,4	83,3	87,5	77,8	94,7	65	52,6	87,5
8.	94,1	88	91,7	58,3	90,6	75	34,2	62,5	36,8	25
9.	76,9	44	30,6	45,8	45,3	30,5	36,8	32,5	18,4	34,4
10.	80,8	76	94,4	16,6	31,3	61	21	25	31,5	62,5
11.	87,5	75	48,6	83,3	53,1	65	52,6	67,5	72,3	65,6
12.	72,4	68	62	31,9	45,8	17,6	22,8	40,8	18,4	35,4

Zdroj: vlastní výzkum

Graf 3 Celková úspěšnost v jednotlivých otázkách na všech školách

Zdroj: vlastní výzkum

5.2. SHRNU TÍ VÝZKUMU NA ŠKOLÁCH

Na většině základních škol a osmiletém gymnáziu byla autorka při vyplňování pracovních listů v hodinách zeměpisu přítomna. K tomu, aby mohlo dojít k objektivnímu posouzení výuku místního regionu v hodinách, by musely být ZŠ a gymnázium dlouhodobě navštěvovány. Kromě toho by bylo za potřebí déletrvajícího výzkumu. Na základě z rozhovorů s vyučujícími a dosažených výsledků z pracovních listů může být výuku tématu místní region posouzena. Třem ZŠ (ZŠ Netolice, ZŠ Zlatá stezka, ZŠ Národní) byly odevzdány dotazníky s pokyny k jejich vyplnění. Vyučující zeměpisu je následně v nejbližší době dal žákům k vypracování. Někteří vyučující a ředitelé škol měli obavu z toho, že by pracovní listy žáci zpracovávali převážnou část vyučující hodiny, proto si jejich vyplnění zorganizovali sami a následně je po dohodě odevzdali.

Základní školy se ve způsobu výuky místního regionu příliš nerozcházejí. Většina škol se tématu místní region věnuje v osmém ročníku na přelomu měsíce května/června s časovou dotací od 3 do 11 vyučujících hodin. S třemi vyučujícími hodinami si vystačí ZŠ Lhenice a ZŠ Zlatá stezka. ZŠ PBJ Vlachovo Březí prachatickému regionu věnuje 11 vyučujících hodin rozložené do tří ročníků. V 7. ročníku se zabývají tímto tématem ve 2 vyučujících hodinách, v 8. třídě ve 4 hodinách a v 9. ročníku v 5 vyučujících hodinách. Ve 3 vyučujících hodinách probírají region Prachaticko na ZŠ Zlatá stezka, ZŠ Lhenice. Ostatní ZŠ na toto téma mají v průměru časovou dotaci 5 hodin. Na ZŠ MJH Husinec a ZŠ Zlatá stezka zahrnují vyučující

Prachaticko do výuky předmětu výchova k občanství v 6. třídě, kdy se žáky probírají sociální strukturu a správní systém ČR s důrazem na prachatický region.

Vyučující na všech školách se z hlediska obsahové náplně učiva snaží obsáhnout všechny složky fyzicko-geografické a socioekonomické oblasti. S tím souvisí i výběr metod a organizačních forem, jež je zaměřen tak, aby žáci v rámci zpracovávání tématu místní region rozvíjeli samostatnost, tvořivost, komunikaci, spolupráci v kolektivu aj. Mezi nejfrekventovaněji používané metody a organizační formy na školách patří výklad, skupinová a individuální práce. Mnozí vyučující také na téma prachatický region organizují exkurze, v menší míře různé projekty.

Mezi nejuváděnější zdroje informací byli materiály informačních center, internetové stránky, plány měst a regionální literatura.

Za velký nedostatek při výuce místního regionu mnozí vyučující považují nízkou časovou dotaci, téměř žádnou literaturu týkající se přímo problematice regionu Prachaticko.

Při hodnocení dotazníků pro vyučující byla překvapující skutečnost, že na šesti ZŠ z desíti vyučují zeměpis neaprobovaní učitelé v daném předmětu. Usuzují, že tento fakt se projevil i na pořadí škol z hlediska celkové úspěšnosti. Většina škol, s aprobovanými vyučujícími zeměpisu se umístili na prvních třech místech.

6. VLASTNÍ NÁVRH VÝUKY MÍSTNÍHO REGIONU

V kapitole s číslem šest je popsán vlastnímu návrhu výuky prachatického regionu na 2. stupni ZŠ a nižších ročnících víceletých gymnázií. Metody a formy výuky, časovou dotaci jednotlivých témat budou obsahem podkapitol. Mezi návrhy autorky DP patří školní exkurze, pracovní učebnice a didaktické hry.

6.1. METODY A FORMY VHODNÉ PRO VÝUKU MÍSTNÍHO REGIONU

Tradiční formou výuky využívaná nejen v hodinách zeměpisu, ale i v dalších předmětech je frontální výuka. Výhodou této formy výuky je sice úspora času, soustředění se a vnímání mluveného slova, avšak její značné nevýhody vedou k neprospěchu, nečinnosti a nezájmu žáků. Frontální výuky by proto měla být ve výuce místního regionu zařazena pouze výjimečně.

Hlavní zdroj ve výběru vyhovujících vyučujících forem a metod byly publikace Kühnlová H. (1997, 2007). Poznámky učitelů ze zkoumání na školách byly také inspirací. Většina vyučujících se ve výuce místního regionu přiklání k používání takových metod výuky, jež rozvíjí myšlení, poznávací schopnosti, tvořivost a samostatnost žáků. Žáci jsou prostřednictvím netradičních metod výuky vtaženi do problematiky tématu místní region. Jednou, dnes již na školách poměrně běžně organizovanou vyučující metodou, je *projektové vyučování*. Žákům nejsou, zmíněnou vyučující metodou, překládány informace vyčerpávající formou. Základ školního projektu tvoří vlastní zkušenosti žáků, kritické hodnocení informací, aktivita, tvořivost, samostatnost, komunikativnost, spolupráce a řešení problémových situací. Žáci jsou postaveni před úkol, jenž existuje nebo by mohl existovat. Mohou zde prosadit své vědomosti, dovednosti a znalosti ze zeměpisu i ze života. Důležité je neopomenout závěrečné hodnocení výstupů žáků. Náměty školního geografického projektu spojené s místním regionem jsou např. vytvoření průvodce městem, vypracování návrhu naučné stezky v okolí bydliště aj.

Další využitelné metody ve výuce místního regionu jsou zaměřeny na praktickou činnost žáků uskutečnitelné v terénu (především v okolí regionu). Jednoduše se tato vyučující forma dá nazvat *práce v terénu*. Jedná se o komplexní formu výuky, do které lze zařadit odlišné výukové metody (pozorování, experiment, kooperativní metody, projektová metoda, aj.) a rozmanité organizační formy výuky (exkurze, vycházka, terénní cvičení, aj.). Právě okolí školy je nejdostupnějším prostředím, ve kterém lze realizovat samostatnou činnost žáků.

Žáci se ve známém terénu dobře orientují, proto je možné využívat vlastní zkušenosti žáků. Terénní cvičení žáky obohatí o dovednost *práce s mapou a plány území*, schopnost analyzovat obsah map a plánů, provádění analýz určitých ukazatelů aj. Tento způsob výuky napomáhá postupně naplňovat klíčové kompetence dané RVP ZV.

Řada vyučujících jako doplněk vyučování při výuce místního regionu pořádá pro žáky zajímavější formy výuky - *návštěvy muzeí, galerií, historických, kulturních a technických památek*. Při organizování výše uvedených vyučujících forem je důležité myslet na individuální činnost žáků. Žáci si mohou k návštěvě daných míst připravit např. referáty o specifických navštívené lokality. Při přípravě referátů musí podstoupit proces *vyhledávání, třídění a zpracovávání informací* získaných z infocentra, městského úřadu, internetových stránek, prospektů, regionální literatury a dalších. Jiné netradiční formy nabízené učiteli žákům může být *diskuse*. Témata s významným hodnotovým smyslem pro diskusi jsou např. témata z oblasti problémů regionálního rozvoje, problematiky znečištění životního prostředí v regionu aj. Užitečným zdrojem informací je také *beseda* s významnými osobnostmi (cestovatel, kronikář, pamětník, spisovatel nebo starosta).

Odlišnou formu výuky zastupuje *žakovská konference*. Vhodné téma konference je „*Poznáváme místní region*“. Svým obsahem by byla zaměřena hlavně zeměpisně, historicky a kulturně, s možností základní sociální a hospodářská analýzy nynějšího stavu a prognózy následujícího vývoje.

Ještě předtím, nežli budou znova popsány metody využívané učiteli na školách v SO ORP Prachatice, je nutné nejprve se zamyslet nad tím, jaký by byl optimální rozsah časové dotace věnované problematice místního regionu. Právě pro nedostatek času na probrání daného učiva řada vyučujících odpouští od netradičních, avšak efektivnějších, metod výuky a využívá spíše tradičnější, méně časově a organizačně náročné metody (např. frontální výuka). Na základě průzkumu prováděných na školách v prachatickém regionu bylo zjištěno, že je tématu místní region průměrně věnováno od 3 do 5 vyučujících hodin. Jelikož se s tímto tématem žáci setkávají i v jiných vyučujících předmětech, spadá místní region do vzdělávací oblasti Člověk a společnost, Člověk a příroda. Proto je časová dotace pro výuku místního regionu větší.

Pro zasvěcení žáků do problematiky místního regionu by bylo dobré navrhovat 9 vyučujících hodin. Tato časová dotace nezahrnuje exkurze, geografický projekt ani práci v terénu. Na začátku probíraného učiva by byla použita vyučovací metoda *brainstormingu*, kdy by žáci měli za úkol vyslovit co nejvíce nápadů a názorů vztahující se k místnímu

regionu. Takto zorganizovanou první hodinu by bylo možné brát jako motivaci k dalšímu vyučování. V této hodině by se žáci seznámili i s polohou regionu.

Během následujících 8 vyučujících hodin by byli žáci seznámeni s fyzicko-geografickou a socioekonomickou charakteristikou regionu. Druhá hodina by byla věnována geologické stavbě a geomorfologickým poměrům. Další hodinu bychom se zabývali podnebím a vodstvem. Následovalo by učivo o fauně a flóře, ochraně přírody. Pátá hodina by obsahovala informace o obyvatelstvu a úvod do hospodářství regionu. Poznatky o zemědělství a průmyslu by byly předmětem šesté vyučující hodiny. V sedmé vyučující hodině by bylo na programu téma doprava a služby. Osmá hodina by byla zaměřena na cestovní ruch a rekreaci. Poslední vyučující hodina by sloužila k zopakování probraného tématu za využití navržených didaktických her. K výuce místního regionu by byl použit připravený návrh pracovní učebnice.

Exkurze po naučné stezce by se odehrávala na přelomu května/června časovém rozpětí od 8:00 do 17:00. Jelikož je trasa od škol vzdálená cca 50 km od místa výjezdu, je nutno zajistit na místo konání exkurze dopravu autobusem. Stezka bude zdolávána pěšky za cca 5 hodin. Během exkurze se nabízí možnost využití mezipředmětových vztahů a po domluvě mezi vyučujícími spojit zeměpis s přírodopisem.

Během výuky tématu místní region bychom měli zejména u žáků vzbudit zájem dozvídat se nové informace a chuť poznávat své okolí. Samozřejmě, že nejvíce záleží na přístupu každého učitele k této problematice.

6.2. NÁVRH ŠKOLNÍ EXKURZE

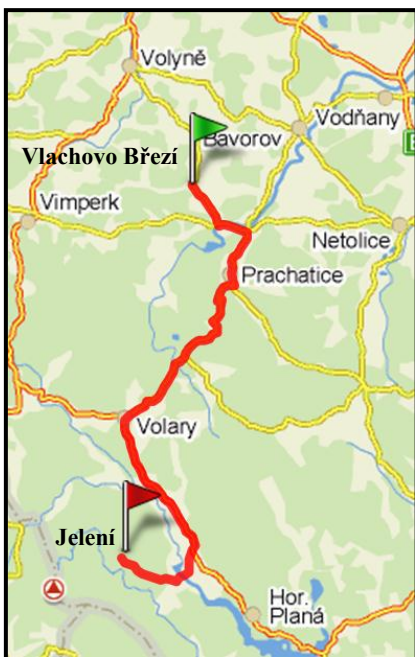
Název: Medvědí stezka – průzkum krajiny v oblasti Jelení až Ovesná.

Medvědí stezka je nejstarší naučnou stezkou nacházející se na území CHKO Šumava v ORP Prachatice, založena prachatickými ochranáři v roce 1967. Celková délka stezky, se začátkem na železniční stanici Černý kříž a koncem u železniční zastávky Ovesná, je 14 km. Je možno projít kratší verzi, na kterou se lze napojit v osadě Jelení s ukončením trasy na železniční stanici Ovesná. Zkrácenou 7,5 km dlouhou vyznačenou cestu jsem využila k navržení školní exkurze. Jedná se o jednodenní výlet (8.00 – 17.00) uskutečnitelný v měsíci květen, červen.

Charakteristika navrhované trasy: Exkurze je naplánována na 5 hodin chůze spojené s přestávkami na svačinu a zpracovávání úkolů na jednotlivých stanovištích. Exkurze

se mohou zúčastnit žáci 8. nebo 9. ročníku ZŠ (popř. žáci tercie a kvarty víceletých gymnázií). Trasa je určena pro pěší návštěvníky, opatřena informačními tabulemi a několika odpočívadly. Exkurze je zaměřena zejména na poznávání technických památek, různých geomorfologických a geologických zajímavostí vyskytující se v severní části Trojmezenské hornatiny.

Začátek trasy by byl v osadě Jelení, kam žáky z náměstí ve Vlachově Březí po zdolání 53 km dopraví autobus. Na zdejším parkovišti se uskuteční první zastávka u části *Schwarzenberského kanálu s tunelem*. Nadále je nezbytné držet se trasy označené žlutou turistickou pásovou značkou. Po 0,5 km chůze by následovala druhá zastávka u *Jeleního jezírka*. Obtížnějším terénem bychom se vydali ke třetí zastávce *vrcholu Perník* (1 049 m n. m.). Od první zastávky k vrcholu Perník je nutné zdolat převýšení necelých 200 m. Na třetí zastávce by se uskutečnila 15. minutová přestávka na svačinu. Čtvrtou zastávku bychom realizovali u geomorfologického útvaru *Obří kostky*. Za nedlouho bychom našli pátou zastávku *Kamennou krásku* a to v podobě skalního útvaru. Lesní pěší cestou bychom došli na šestou zastávku *Viklan* (geomorfologický útvar). Sedmou zastávku by tvořil další skalní útvaru připomínající svým tvarem *Kapli*. Po ujití 0,7 km bychom se zastavili u osmé zastávky skládající se z geomorfologických útvarů s názvem *Gotický portál, Soutěska lapků*. Dále bychom pokračovali k deváté zastávce pojmenované *Les v proměnách času*, kde žáci získají informace o historii těžby a obnově šumavských lesů. Překonáním 300 m dlouhé cesty bychom objevili desátou zastávku *Perníkovou skálu*. U jedenácté zastávky *Od prvohor po dnešek* žáci zjistí údaje týkající se vývoje Šumavy v jednotlivých geologických érách. Ke konečné dvanácté zastávce (vlaková zastávka Ovesná) by nás čekalo překonat 1,2 km. Následně bychom vlakem dorazili do Nové Pece, odkud by nás autobus odvezl zpátky do Vlachova Březí.

Obr. 7 Mapa trasy autobusu z Vlachova Březí do osady Jelení

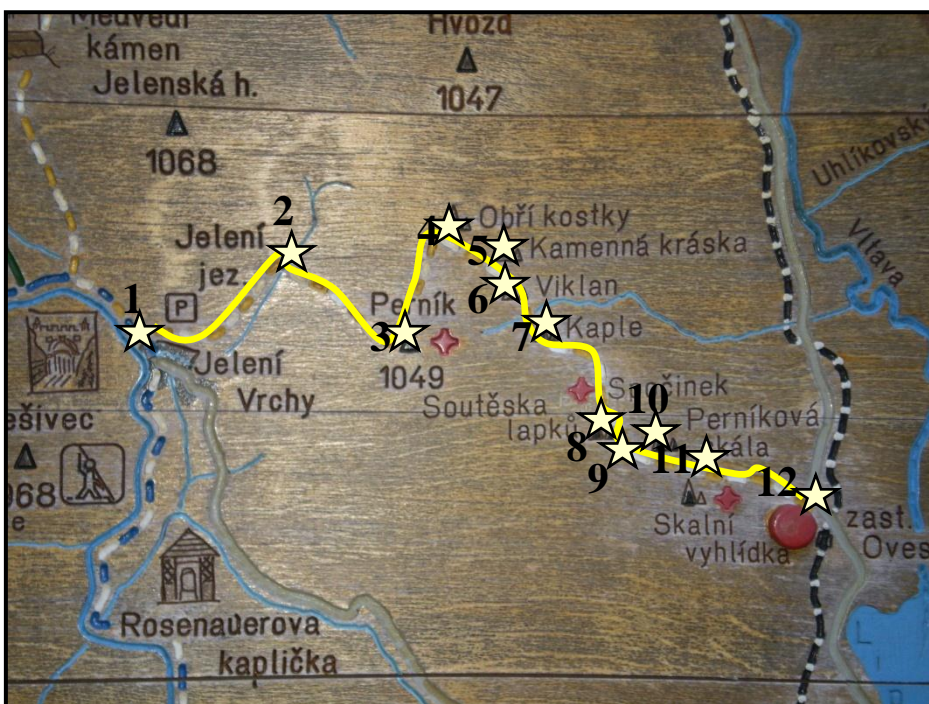

Foto 1 Mapa pěší trasy (detail informační tabule naučné Medvědí stezky)

- Trasa
- ☆ Zastávky

1 – Schwarzenberský kanál

2 – Jelení jezírko

3 – Vrchol Perník

4 – Obří kostky

5 – Kamenná kráska

6 – Viklan

7 – Kaple

8 - Gotický portál, Soutěska lapků

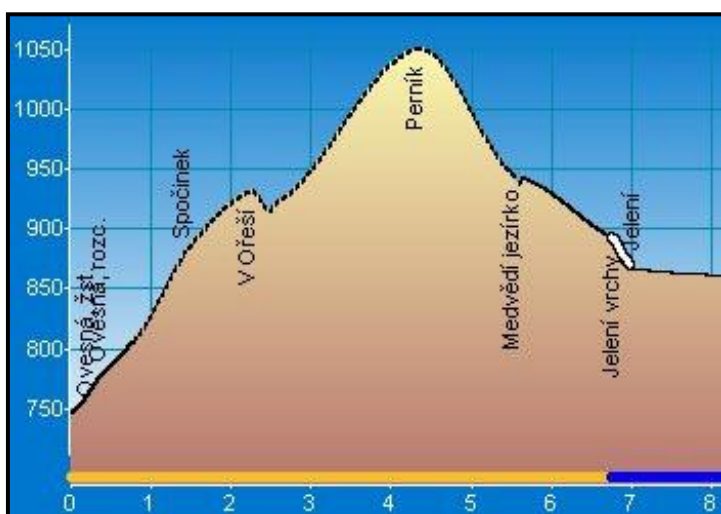
9 - Les v proměnách času

10 – Perníková skála

11 - Od prvohor po dnešek

12 – Konečná zastávka

Výšková členitost naučné stezky:

Obr. 8 Výšková členitost stezky

Charakteristika zastávek, činnosti žáků:

Začátek školní exkurze by byl na autobusové zastávce ve Vlachově Březí. Odtud by autobusem byli všichni její účastníci odvezeni do osady Jelení k první zastávce.

Dopravu autobusem na začátek Medvědí naučné stezky byl zvolen proto, že možnost jiného způsobu dopravy by byl příliš časově náročný. Do osady Jelení by byl příjezd autobus naplánován za cca 90 minut. Exkurze by byla na celý den od 8:00 do 17:00 hodin. V časovém rozmezí jsou zahrnuty i odpočinkové zastávky a jízda autobusem. Trasa je pro žáky náročná z hlediska fyzické zdatnosti, musí překonat 200 m převýšení. Zúčastní se jí pouze ti žáci, kteří mají dobrý zdravotní stav. Stezka je celkově charakterizována střední obtížností. Dále žáci budou muset prokázat vědomosti z oblasti fyzického zeměpisu, dějepisu, přírodopisu. Dvě zastávky (vrchol Perník, skalní útvar Kaple) budou sloužit k odpočinku a svačině. Celkový počet zastávek by byl 12. Pokud by žáci potřebovali, bylo by možné rozšířit počet zastávek na odpočinek a posílení. Exkurze je organizována především proto, aby se žáci seznámili s přírodou a historií na Šumavě, poznali geologické a geomorfologické zajímavosti z fyzické geografie.

Nejlepší by bylo, aby se exkurze zúčastnilo maximálně 25 žáků a vedli ji dva učitelé. Před vlastním průběhem exkurze by byla třída rozdělena na 7 skupin po 3 členech a 1 skupinu po 4 členech. Každá skupina pomocí internetu a regionální literatury vypracuje krátký referát v rozsahu půl stránky formátu A4 na téma týkající se Šumavy (poloha, geologie, geomorfologie, řeky, jezera a vodní nádrže, fauna a flora, národní park Šumava, CHKO Šumava). Skupinám by byly před zahájení pochodu rozdány pracovní listy (viz Příloha 3) s otázkami k jednotlivým zastávkám, které žáci během výšlapu stezky vyplní. Na konečné zastávce budou výsledky společně pracovních listů zkontrolovaly. Na základě těchto pracovních listů žáci následně vypracují plakát, referát, seminární práci nebo prezentaci. Tento výstup bude ohodnocen a vystaven v areálu školy.

Cestou autobusem z Vlachova Březí k první zastávce zástupci skupin přednesou referáty na dané téma.

Symbol značící:

zastávku

Obr. 9 Pěší turista

Úvod: Medvědí stezka

Foto 2 Informační tabule

Medvědí stezka je nejstarší naučnou stezkou nacházející se na území CHKO Šumava v ORP Prachatice. Byla založena prachatickými ochranáři v roce 1967. Celková délka stezky, se začátkem na železniční stanici Černý kříž a koncem u železniční zastávky Ovesná, je 14 km. Je možno projít kratší verzi, na kterou se lze napojit v osadě Jelení s ukončením trasy na železniční stanici Ovesná. Tuto zkrácenou verzi je možno se žáky absolvovat.

První zastávka: Schwarzenberský kanál

Foto 3 Část Schwarzenberského plavebního kanálu

Na první zastávce bychom se zastavili u technické památky z 18. století spojující povodí Vltavy a Dunaje, která představovala dopravní cestu pro dřevo ze šumavských lesů. Celková délka kanálu činila 44 km. Stavba byla navržena v roce 1774 českokrumlovským stavitelem Josefem Rosenauerem. Od r. 1789 do r. 1822 trvalo, než se kanál v celé své délce postavil. Začátek plavebního kanálu byl na severním svahu Třístoličníku v 925 m n. m. Dolní portál na fotu 3 byl pro nebezpečí zřícení rozebrán a zase postaven. Vše se odehrálo díky odboru kultury OHV Prachatice, vojenských lesů a statků. Práci na znovu obnovení plavebního kanálu provedl Tomáš Nový z Horosedel, Jan Vojta ze Záhoří a Antonín Herta z Bohumilic v roce 1989.

trvalo, než se kanál v celé své délce postavil. Začátek plavebního kanálu byl na severním svahu Třístoličníku

Druhá zastávka: Jelení jezírko

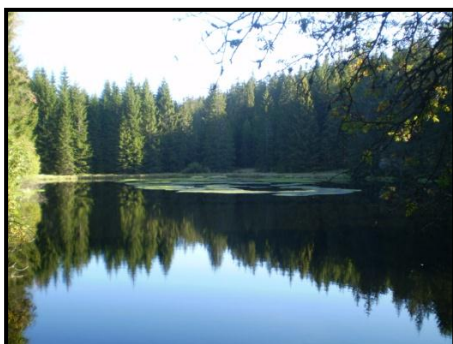

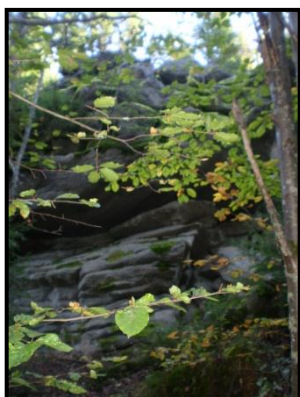
Foto 4 Pohled na Jelení jezírko

Jelení jezírko je uměle vybudovaná vodní nádrž, která sloužila ke zvýšení stavu vody Schwarzenberského kanálu. Jezírko bylo postaveno v roce 1835 v nadmořské výšce 945 m. Celkový objem nádrže činil 9 000 m³. Jelení jezírko je spojeno s tzv. starým kanálem Jelení

smek. Osada Jelení vděčí svému vzniku právě vystavbě plavebního kanálu. K této osadě od rozvodí u Růžového vrchu přes rakouská území přivedl kanál v roce 1793 Josef Rosenauer. Mezi lety 1821 – 1823 jeho nástupci dokončili k česko-bavorské hranici nad Novým Údolím.

Třetí zastávka: Perník

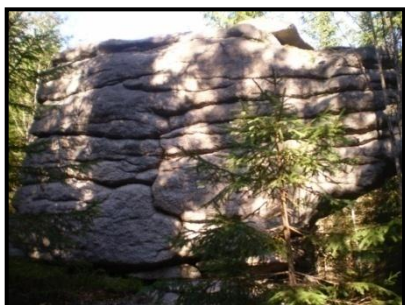

Nejvyšší bod stezky Perník bychom našli v nadmořské výšce 1 049 m. Nachází se 1,5 km od první zastávky. Od první zastávky je nutné překonat převýšení necelých 200 m. Výstup na vrchol vyžaduje fyzickou zdatnost žáků. Na svahu Perníku je možné pozorovat žulové skalní město se spousty skalními útvary vzniklé zvětráváním žuly. Výhled do okolí je umožněn po vyšplhání na skaliska ležící na Perníku.

Foto 5 Vrchol Perník

Čtvrtá zastávka: Obří kostky

Na trase se nalézá řada geomorfologických útvarů. Jedním z nich jsou pravidlené krychlové balvany Obří kostky. Všechny skalní útvary, na které lze při pěší túře narazit, jsou výsledkem zvětrávání žuly. Na stezce se nám naskytne pohled na spousty pozoruhodných skalních útvarů.

Foto 6 Obří kostky

Pátá zastávka: Kamenná kráska

Foto 7 Kamenná kráska

Kamenná kráska je jedním z útvarů ležící na naučné stezce. Díky řídkému porostu je z této zastávky krásný výhled na okolní zalesněnou krajinu střídající se lány pastvin a luk. Zde se se žáky zaměříme více na učivo z přírodopisu. Konkrétně nás budou zajímat jehličnaté lesy v okolí Kamenné krásky. Kamennou krásku můžeme obdivovat jako balvan velkých rozměrů kopulovitého tvaru.

Šestá zastávka: Viklan

Foto 8 Viklan

Viklan – hřibovité větrání plekenštejnské žuly. Viklan představuje velký kámen či skalní blok dotýkající se skalního podloží malou částí svého povrchu. Viklan vznikl působením eroze na měkčí materiál v okolí nebo jen na místo výskytu zanesl ledovec.

Sedmá zastávka: Kaple

Foto 9 Kaple

Sedmou zastávku představuje zajímavý sklaní masív pojmenován Kaple se šikmou špičkou na svém vrcholu.

Osmá zastávka: Gotický portál, Soutěska lapků

Foto 10 Gotický portál

Po zdolání pár desítek metrů se dostáváme na území, kde spatříme skalní masív vytvořený do podoby portálu. Jeden kus ze skalního masivu je spadlý a tvoří jakousi bránu.

Po několika krocích se setkáváme s dvěma obřimi kamennými velikány oddělenými od sebe cca dvoumetrovou mezerou vytvářející soutěsku.

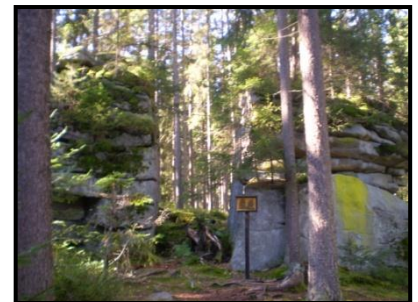

Foto 11 Soutěska lapků

Devátá zastávka: Lesy v proměnách času

Foto 12 Smíšený les

Lesy, v této i jiných částech Šumavy, během několika staletí prošli určitými změnami. Největší vliv na podobu lesa měl zejména člověk, který svým neuváženým chováním téměř vytěžil původní druhy stromů a nahradil je méně stabilními (smrkem). Příčinou těžby byla rostoucí poptávka po palivovém dříví a rozvíjející se průmysl. Lepší dostupnost dřeva byla ještě podpořena výstavbou Schwarzenberského kanálu.

Desátá zastávka: Perníková skála

Foto 13 Perníková skála

Hned vedle informační tabule, popisující ovlivnění stability šumavských lesů těžbou dřeva a výstavbou Schwarzenberského kanálu, se tyčí skalní útvar Perníková skála. Tento název získal pravděpodobně díky pravidelnému vrstvení skály podobající se pardubickému perníku.

Jedenáctá zastávka: Od prvohor po dnešek

Foto 14 Informační tabule

Jedenáctá zastávka nás zasvěťí do období jednotlivých geologických ér. Žáci z informační tabule mohou vyčíst zajímavosti o pohoří Šumava. Dozví se, že je Šumava jedním z nejstarších pohoří v Evropě. Naleznou zde informace o geologické stavbě Šumavy. Rovněž je zde pár řádků věnováno plekenštejnské žule, jenž utváří masiv Třístoličníku a Plechého. Žákům je také přiblížena doba čtvrtohor a poslední doby ledové. S tímto obdobím souvisí i vznik periglaciálních forem zvětrávání, s kterými žáky informační tabule obeznámí.

Dvanáctá zastávka: Konečná zastávka

Ke konečné zastávce nás po výstupu z lesní cesty zavede cca 1 km dlouhá část cyklostezky. Tady si žáci mohou prohlédnout trasu, kterou postupně ušli. Informační tabule ještě jednou nabízí informace týkající se založení a popisu trasy Medvědí naučné stezky.

Foto 15 Informační tabule

Symboły v pracovním listu:

zastávka na pěší trase

Obr. 10 Návštěvníci

otázka

Obr. 11 Otazník

otázka k zamyšlení

Obr. 12 Postava

nákres

Obr. 13 Tužka

ZÁVĚR

Diplomová práce je zaměřena na vyhodnocení empirického šetření prováděného na 2. stupni základních školách a nižším stupni víceletého gymnázia v SO ORP Prachatice a vytvoření návrhu koncepce výuky místního regionu.

Při vypracovávání diplomové práce byly v rámci tématu využity různorodé metody. Na školách byl průzkum prováděn metodou dotazníků a rozhovoru. V návrhu koncepce výuky byla použita zejména skupinová a individuální práce, diskuse, projekt, exkurze, práce s textem, mapou a další. Návrh se opírá o teoretickou část kapitoly charakteristika regionu a má praktický význam.

Diplomovou práci lze rozdělit na teoretickou a didaktickou část. Teoretická část práce se zabývá platným Rámcovým vzdělávacím programem pro základní vzdělávání, pozicí tématu místní region ve vzdělávacích oblastech, naplňováním tzv. klíčových kompetencí a spojováním obsahu učiva s průřezovými tématy. Bližšímu přiblížení prachatického regionu byla věnována kapitola charakteristika regionu.

Didaktická část práce je tvořena vlastním výzkumem na vybraných základních školách a víceletém gymnáziu v SO ORP Prachatice. Empirickým šetřením byly porovnány vědomosti žáků z učiva o místním regionu. Prostřednictvím dotazníku pro vyučujícího, který byl také součástí šetření, byly zjištěny podrobnější informace o tom, jak výuka tohoto tématu probíhá. Většina učitelů vyučuje obsahovou náplň učiva téměř stejným způsobem. V používaných metodách a formách výuky se školy od sebe navzájem liší. K rozvoji aktivity žáků přispívá např. projekt, beseda s odborníkem, exkurze, skupinová práce aj. Výsledky šetření a prostudování různých zdrojů informací (literatury, vzdělávacích programů a učebnic České republiky) byly základem k vytvoření vlastního návrhu koncepce výuky prachatického regionu. Jednotlivými složkami tohoto návrhu koncepce výuky je exkurze, didaktické hry a pracovní učebnice. Didaktické hry jsou určeny pro inspiraci učitele a jsou doplněny o názorné příklady. Pracovní učebnice obsahuje stručný popis přírodních složek fyzické geografie a jasnou charakteristiku socioekonomické poměrů. Pracovní učebnice je koncipována tak, že textová část zahrnuje spousty zajímavých úkolů a otázek, jimiž žáci získávají požadované informace, rozvíjejí samostatnost, komunikaci, tvořivost, odpovědnost, aktivitu a spolupráci.

Autorka věří, že diplomová práce bude vyučujícím sloužit jako zdroj informací nejen pro výuku místního regionu, bude jejich metodickou inspirací a vlastní návrh koncepce výuky žáky zaujme, aktivizuje a motivuje k bližšímu poznání svého okolí.

SEZNAM LITERATURY A ZDROJŮ INFORMACÍ

- Albrecht, J. a kol.** (2003): Českobudějovicko, Chráněná území ČR. AOPK ČR, Praha.
- Culek, M. a kol.** (1995): Biogeografické členění České republiky. ENIGMA, Praha.
- Český statistický úřad** (1992): Šumava v roce 1991. Český statistický úřad, České Budějovice.
- Demek, J., Mackovčín, P. a kol.** (2006): Zeměpisný lexikon ČR, Hory a nížiny. Agentura ochrany přírody a krajiny, Brno.
- Doležalová, J.** (2004): Kouzelnou Šumavou. Regia, Praha.
- Doležalová, J.** (2003): Jižní Čechy. Regia, Praha.
- Dudek, A., Malkovský, M., Suk, M.** (1984): Atlas hornin. Academia, Praha.
- Fencl, P., Kohoutová, J., Kubů, F., Mager, J.** (2007): Prachatice. Nakladatelství Ladislav Horáček – Paseka, Praha, Litomyšl.
- Francl, V., Záveský, A.** (1967): Medvědí stezka. Průvodce po naučné stezce. Vydal odbor školství a kultury ONV v Prachaticích.
- Friedl, K., Maršáková, M., Petříčková, M., Povolný F., Rivořová, L., Vinš, A.** (1991): Chráněná území v České republice, MŽP ČR, Praha.
- Hájek, P.** (1995): Turistický průvodce. Nakladatelství Vimperk Papyrus, České Budějovice: Jih.
- Hesková, M.** (2006): Unikátní technické památky jižních Čech. Profess Consulting, Praha.
- Holeček, M. a kol.** (2005): Česká republika – zeměpis pro 8. a 9. ročník a ročníky víceletých gymnázií. Nakladatelství Fortuna, Praha.
- Holeček, M., Tlach, S.** (1996): Pracovní sešit k učebnici zeměpisu Česká republika pro 8. a 9. ročník a ročníky víceletých gymnázií. Fortuna, Praha.
- Hondlík, J.** (2011): Možnosti rozvoje venkovského regionu v modelovém regionu SO ORP Prachatice. Brno.
- Chábera, S.** (1998): Fyzický zeměpis jižních Čech: přehled geologie, geomorfologie, horopisu a vodopisu. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, České Budějovice.
- Chábera, S.** (1982): Geologické zajímavosti jižních Čech. Jihočeské nakladatelství, České Budějovice.
- Chlupáč, I. a kol.** (2002): Geologická minulost České republiky. Academia, Praha.
- Jeřábek, M., Anděl, J., Pešťová, J., Kasner J.** (2006): Zeměpis 8 učebnice pro základní školy a víceletá gymnázia. Fraus, Plzeň.

- Kalhous, Z., Obst, O. a kol.** (2002): Školní didaktika. Portál, Praha.
- Klimek, H.** (2010): Šumava, Prachaticko. Regia, Praha.
- Kol.** (1986): Šumava - turistický průvodce ČSSR. Olympia, Praha.
- Kol.** (1992): Šumava v roce 1991. Krajská správa Českého statistického úřadu, České Budějovice.
- Kol.** (2000): Šumava bez hranic. Vydal Školský úřad Prachatice za podpory PHARE.
- Kol.** (2007 a): Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. VÚP, Praha.
- Kol.** (2007 b): Klíčové kompetence v základním vzdělávání. VÚP, Praha.
- Kovaříková, J.** (2010): Výuka místního regionu na 2. stupni ZŠ na příkladu Písecka. České Budějovice.
- Kühnlová, H.** (1997): Vybrané kapitoly z didaktiky geografie I. Karolinum, Univerzita Karlova.
- Kühnlová, H.** (1998 a): Tady jsem doma aneb Poznej dobře svoje bydliště. MOBY DICK, Praha.
- Kühnlová, H.** (1998 b): Metodická příručka k pracovní učebnici. Tady jsem doma aneb Poznej dobře svoje bydliště. MOBY DICK, Praha.
- Kühnlová, H.** (2007 a): Život v našem regionu – pracovní učebnice pro základní školy a víceletá gymnázia. Fraus, Plzeň.
- Kühnlová, H.** (2007 b): Život v našem regionu – příručka učitele pro základní školy a víceletá gymnázia. Fraus, Plzeň.
- Krajská správa Českého statistického úřadu v Plzni a Českých Budějovicích** (1992): Šumava v roce 1991. Krajská správa ČSÚ [České Budějovice] : Krajská správa ČSÚ [Plzeň], České Budějovice.
- Krob, M.:** Prachaticko. ČTK – Pressfoto, Praha.
- Kunský, J.** (1968): Fyzický zeměpis Československa. Státní pedagogické nakladatelství, Praha.
- Mareš, F., Sedláček, J.** (1995): Soupis památek historických a uměleckých v království českém okres Prachatický. Galerie Nahoře, Prachatice.
- Mareš, F., Sedláček, J.** (1995): Soupis památek historických a uměleckých v Království českém, politický okres Prachatický, Tiskárny Vimperk.
- Maršál, J., Podhorský, M., Toušlová, I.** (2008): Toulavá kamera. Freytag a Bernát ve spolupráci s Českou televizí, Praha.
- Melicharová-Vinařová, J.** (1992): Šumava. Olympia, Praha.
- Mištera, L. a kol.** (1984): Geografie krajů ČSSR. Státní pedagogické nakladatelství, Praha.

- Mištera, L.** (1997): Geografie regionů České republiky II.: Regiony ČR. Západočeská univerzita, Plzeň.
- Mištera, L.** (1999): Regionální geografie České republiky. Socioekonomická geografie I. Nakladatelství Západočeská univerzita, Plzeň.
- Mištera, L., Wahla, A., Mašková D.** (1996): Zeměpis České republiky – učebnice pro základní školy a nižší ročníky osmiletých gymnázií. PROSPEKTRUM, Praha.
- Nauš, B., Záveský, A.** (1992): Naučné stezky Prachatického okresu. Stanice mladých ochránců přírody – CEV DŘÍPATKA PRACHATICE.
- Obst, O.** (2006): Didaktika sekundárního vzdělávání. Univerzita Palackého v Olomouci, Olomouc.
- Pavliš, P.** (2000): Výuka místního regionu v hodinách zeměpisu na základních školách okresu Tábor. České Budějovice.
- Podhorský, M.** (2003): Jižní Čechy – nejkrásnější turistické trasy. Freytag & berndt, Praha.
- Podloha, R.** (2008): Prachaticko známé i zapomenuté. Vydal Roman Podloha vlastním nákladem, Český Krumlov.
- Pyšnová, L.** (2008): Výuka místního regionu na 2. stupni ZŠ na příkladu Sedlčanska. České Budějovice.
- Prachaticko.** Vydal Euroverlag spol. s. r. o.
- Quitt, E.** (1971): Klimatické oblasti Československa. Nakladatelství ACADEMIA. Československá akademie věd, Geografický ústav Brno.
- Řezníčková, D.** (1995): Jak správně sestavit zeměpisný test? Geografické rozhledy. ČGS, Praha, s. 54-55.
- Sládek, J.** (1990): Obce v číslech. Okresní oddělení Českého statistického úřadu, Prachatice.
- Sládek, J.** (1992): Okres Prachatice. Nakladatelství Pressfoto, Praha.
- Skalková, J.** (1999): Obecná didaktika. ISV, Praha.
- Starý, V.** (1989): Prachaticko. Pressfoto, Praha.
- Šupka, J., Hofmann, E., Matoušek, A.** (1994): Didaktika geografie II. Masarykova univerzita Brno, Pedagogická fakulta.
- Šupka, J. a kol.** (1996): Svět, ve kterém žijeme – učebnice zeměpisu pro 9. Ročník základní školy. PROSPEKTRUM.
- Šupka, J., Hofmann, E.** (1990): Vybrané kapitoly z didaktiky regionální geografie. Masarykova univerzita Brno, fakulta pedagogická a přírodovědecká.

Valenta, M. (1997): Koncepce a tvorba učebnic. Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta.

Valenta, J. a kol. (1993): Pohledy – Projektová metoda ve škole a za školou. IPOS ARTAMA Praha.

Vaniš, V. a kol. (1992): Zeměpis pro 9. ročník základní školy. Nakladatelství FORTUNA, Praha.

Vlček, V. a kol. (1984): Zeměpisný lexikon ČSR. Vodní toky a nádrže. Academia, Praha.

Internetové zdroje:

[1] [http://www.czso.cz/xc/edicniplan.nsf/t/C600273F96/\\$File/3109.pdf](http://www.czso.cz/xc/edicniplan.nsf/t/C600273F96/$File/3109.pdf) [cit. 08.03.12]

[2] http://www.ckrumlov.cz/cz1250/region/soucas/i_blanic.htm [cit. 08.03.12]

[3] [http://www.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/t/480042B10C/\\$File/403011035.pdf](http://www.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/t/480042B10C/$File/403011035.pdf)
[cit.09.03.12]

[4] <http://www.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/p/4018-11> [cit.09.03.12]

[5] http://www.czso.cz/xc/redakce.nsf/i/casova_rada_vybrane_ukazatele_za_so_orp_prachatice
[cit.09.03.12]

[6] [http://www.czso.cz/xc/redakce.nsf/0c6887de3c21a5fbc1256e2f00325860/f0d2014e5ad5670c1256f20002645a3/\\$FILE/3109_2.pdf](http://www.czso.cz/xc/redakce.nsf/0c6887de3c21a5fbc1256e2f00325860/f0d2014e5ad5670c1256f20002645a3/$FILE/3109_2.pdf) [cit.09.03.12]

[7] <https://vufind.mzk.cz/Record/MZK01-000853811> [cit.09.03.12]

[8] <http://mesto.prachatice.cz/docs/uplan/2008/TxtRozbory.pdf> [cit.09.03.12]

[9] http://www.rsd.cz/sdb_intranet/sdb/img/kraje/jc.png [cit.09.03.12]

[10] http://mesto.prachatice.cz/docs/uplan/2010/TxtPodklady_2010.pdf [cit.09.03.12]

[11] <http://www.szdc.cz/o-nas/zeleznicni-mapy-cr.html> [cit.09.03.12]

[12] http://www.chanceinnature.cz/files/articles_files/Vstupn%C3%AD%20anal%C3%BDza_%C4%8D%C3%A1st%201_m%C3%ADstn%C3%AD%20socio-demografick%C3%A1%20anal%C3%BDza_fin%C3%A1ln%C3%AD%20verze_8.9.2011.pdf
f [cit.09.03.12]

[13] <http://www.cyklotrans.cz/Files/File/stazeni/katalog2011.pdf> [cit.09.03.12]

[14] <http://www.turistik.cz/cz/kraje/jihocesky-kraj/okres-prachatice/prachatice/rozhledna-libin/>
[cit.09.03.12]

[15] http://crodadoz.wz.cz/hus_hrad.php [cit.10.03.12]

[16] http://www.chanceinnature.cz/files/articles_files/Selske%20baroko%20Jakuba%20Bursy.pdf
df [cit.10.03.12]

[17] <http://www.archeopark-netolice.cz/cz/page/31/historie-hradiste-.html> [cit.10.03.12]

^[18]<http://zivotopisyonline.cz/jan-hus-1371-671415-vudci-postava-ceske-reformace/>
[cit.10.03.12]

^[19]<http://www.rybarstvi.cz/stepanek-netolicky> [cit.10.03.12]

^[20]http://www.prachatice.cz/n_neumann.html [cit.10.03.12]

SEZNAM TABULEK, GRAFŮ, OBRÁZKŮ A FOTOGRAFIÍ

Tabulky:

Tabulka 1 Geomorfologické jednotky SO ORP Prachatice.....	36
Tabulka 2 Základní údaje o vodní nádrži Lipno I.....	40
Tabulka 3 Základní demografické údaje ČSÚ.....	45
Tabulka 4 Přirozený přírůstek obyvatel.....	46
Tabulka 5 Úspěšnost žáků zkoumaných škol v testování na téma místní region.....	64
Tabulka 6 Úspěšnost žáků v konkrétních otázkách pracovního listu.....	69

Grafy:

Graf 1 Vývoj počtu obyvatel mezi roky 2001-2010	46
Graf 2 Celková úspěšnost a úspěšnost žáků ve fyzicko - geografické a socioekonomické části dotazníku na daných školách	64
Graf 3 Celková úspěšnost v jednotlivých otázkách na všech školách.....	70

Obrázky:

	Název	Zdroj	Datum
Obr. 1	Žárovka	http://udlyizbeat.ru/people/?d2JhZHZpZXMuYm9w=	27.10.2011
Obr. 2	Kniha	http://www.mollusca.cz/literatura/knihy.htm	27.10.2011
Obr. 3	Knihy	http://www.mollusca.cz/literatura/knihy.htm	27.10.2011
Obr. 4	Stopy bot	http://www.istockphoto.com/stock-photo-112483-footprints.php	27.10.2011
Obr. 5	Blok	nástroje programu Microsoft Office Publisher 2003	27.10.2011
Obr. 6	Administrativní mapa SO ORP Prachatice	http://www.czso.cz/xs/edicniplan.nsf/t/C600273F96/\$File/3109.pdf	27.10.2011
Obr. 7	Mapa trasy autobusu z Vlachova Březí do osady Jelení	www.mapy.cz	23.10.2011
Obr. 8	Výšková členitost stezky	http://www.vyletnik.cz/turisticke-trasy/jizni-cechy/prachaticko/2475-ns-medvedi-stezka/	23.10.2011

Obr. 9	Pěší turista	http://www.pratele-taboreni-v-beskydech.estranky.cz/clanky/ikonky-na-uzitecne-www.-stranky/	16.10.2011
Obr. 10	Návštěvníci	http://www.stockphotos.cz/image.php?img_id=12702353&img_type=1	16.10.2011
Obr. 11	Otazník	http://www.ruch.cz/cs/173-Produkty.html	16.10.2011
Obr. 12	Postava	http://www.prozeny.cz/profily/jindrakovi@seznam-cz/denicek-zaznam/52792-pohadka-o-starem-autobusu-dil-12	16.10.2011
Obr. 13	Tužka	Klipart programu Microsoft Word	16.10.2011

Fotografie:

Foto 1 Mapa pěší trasy (detail informační tabule naučné Medvědí stezky).....	76
Foto 2 Informační tabule.....	79
Foto 3 Část Schwarzenberského plavebního kanálu.....	79
Foto 4 Pohled na Jelení jezírko.....	79
Foto 5 Vrchol Perník.....	80
Foto 6 Obří kostky.....	80
Foto 7 Kamenná kráska.....	80
Foto 8 Viklan.....	81
Foto 9 Kaple.....	81
Foto 10 Gotický portál.....	81
Foto 11 Soutěska lapků.....	81
Foto 12 Smíšený les.....	82
Foto 13 Perníková skála.....	82
Foto 14 Informační tabule.....	82
Foto 15 Informační tabule.....	83

PŘÍLOHY

Seznam příloh:

Příloha 1: Pracovní list – prachatický region

Příloha 2: Dotazník pro učitele

Příloha 3: Pracovní list: Medvědí naučná stezka - průzkum krajiny v oblasti Jelení až Ovesná.

Příloha 4: Didaktické hry – Cestování prachatickým regionem.

Příloha 5: Pracovní učebnice – Jak dobře znáš svůj region Prachaticko?

Příloha 6: Seznam obrázků k pracovní učebnici

Příloha 1

Škola:.....

Třída:.....

Prachatický region

- 1.) **Do jakých dvou geomorfologických jednotek byste zařadili prachatický region?**

.....

- 2.) **Nejvyšším vrcholem Prachaticka i pohoří Šumava je s výškou m n. m.**

- 3.) **Zakroužkujte tvrzení, které nejlépe vystihuje podnebí Prachaticka.**

- a) mírně chladná klimatická oblast, průměrný úhrn srážek činí 700 – 800 mm, průměrná roční teplota je 4 °C
- b) v nadmořských výškách nad 800 m - chladná až mírně chladná klimatická oblast s průměrným úhrnem srážek 900 mm a průměrnou roční teplotou 3 °C, v nadmořských výškách do 800 m - mírně teplá klimatická oblast, průměrný úhrn srážek činí 650 mm, průměrná roční teplota je 7 °C
- c) teplá klimatická oblast, průměrný úhrn srážek činí 400 mm, průměrná roční teplota se pohybuje mezi 9 – 10 °C

- 4.) **Řeka....., která pramení na Šumavě a protéká jihozápadní částí území prachatického regionu se vlévá do vodní nádrže Na řece, jenž protéká městem Husinec, byla vybudována přehrada.**

- 5.) **Víte, jaké jezero ledovcového původu se nachází 26 km jihozápadně od města Prachatice v nadmořské výšce 1 090 m?**

.....

- 6.) **S jakými státy sousedí prachatický region?**

.....

7.) Prachatice v minulosti zbohatly prodejem soli, která sem byla dovážena po obchodní stezce nazývané.....

8.) Napiš alespoň dvě jména významných osobností spojené s prachatickým regionem.

.....
.....

9.) Prachaticko nabízí velké množství kulturních i přírodních památek. Zkuste vyjmenovat celkem alespoň 4 z nich.

kulturní památky -

.....

přírodní památky -

.....

10.) Zakroužkujte správnou možnost, která udává přibližný počet obyvatel měst Prachatice a Netolice.

a) 12 000 a 3 000

b) 11 000 a 4 000

c) 10 000 a 5 000

11.) Z níže uvedeného seznamu vyberte (zakroužkujte) ty obce se statutem město náležící do prachatického regionu.

Prachatice

Zdenice

Dub

Leptač

Netolice

Volary

Husinec

Chlumany

12.) Vyjmenujte příklady největších podniků nacházející se v prachatickém regionu (alespoň 3). Zároveň ke každému přiřte i odvětví, kterým se zabývají.

.....
.....

Příloha 1

Škola:.....

Třída:.....

Prachatický region

- 1.) Do jakých dvou geomorfologických jednotek byste zařadili prachatický region?

Šumava, Šumavské podhůří

- 2.) Nejvyšším vrcholem Prachaticka i pohoří Šumava je *Plechý* s výškou *1 378 m n. m.*

- 3.) **Zakroužkujte tvrzení, které nejlépe vystihuje podnebí Prachaticka.**

a) mírně chladná klimatická oblast, průměrný úhrn srážek činí 700 – 800 mm, průměrná roční teplota je 4 °C

b) v nadmořských výškách nad 800 m - chladná až mírně chladná klimatická oblast s průměrným úhrnem srážek 900 mm a průměrnou roční teplotou 3 °C, v nadmořských výškách do 800 m - mírně teplá klimatická oblast, průměrný úhrn srážek činí 650 mm, průměrná roční teplota je 7 °C

c) teplá klimatická oblast, průměrný úhrn srážek činí 400 mm, průměrná roční teplota se pohybuje mezi 9 – 10 °C

- 4.) Řeka *Vltava*, která pramení na Šumavě a protéká jihozápadní částí území prachatického regionu se vlévá do vodní nádrže *Lipno*.

Na řece *Blanici*, jenž protéká městem Husinec, byla vybudována *Husinecká přehrada*.

- 5.) Víte, jaké jezero ledovcového původu se nachází 26 km jihozápadně od města Prachatic v nadmořské výšce 1 090 m?

Plešné jezero

- 6.) S jakými státy sousedí prachatický region?

Rakouskem, Spolkovou republikou Německo

7.) Prachatice v minulosti zbohatly prodejem soli, která sem byla dovážena po obchodní stezce nazývané *Zlatá stezka*.

8.) Napiš alespoň dvě jména významných osobností spojené s prachatickým regionem.

Mistr Jan Hus

Štěpánek Netolický

9.) Prachaticko nabízí velké množství kulturních i přírodních památek. Zkuste vyjmenovat celkem alespoň 4 z nich.

kulturní památky - *kostel sv. Jakuba v Prachaticích, zámek Kratochvíle*

přírodní památky - *Trojmezná hora, Malá niva*

10.) Zakroužkujte správnou možnost, která udává přibližný počet obyvatel měst Prachatice a Netolice.

a) 12 000 a 3 000

b) 11 000 a 4 000

c) 10 000 a 5 000

11.) Z níže uvedeného seznamu vyberte (zakroužkujte) ty obce se statutem město náležící do prachatického regionu.

Prachatice Zdenice

Dub Leptač

Netolice Volary

Husinec Chlumany

12.) Vyjmenujte příklady největších podniků nacházející se v prachatickém regionu (alespoň 3). Zároveň ke každému přiřpte i odvětví, kterým se zabývají.

Intica Systems, s.r.o. v Prachaticích – elektrotechnika

Madeta, a.s. v Prachaticích – potravinářský průmysl

Otherm v Husinci - stavebnictví

Dotazník pro vyučujícího

Téma: **Výuka místního regionu na 2. stupni ZŠ na příkladu Prachaticka**

název školy.....

délka Vaší praxe..... Vaše aprobace.....

1. Ve kterém ročníku se zabýváte problematikou místního regionu Prachaticko?
2. Jakou časovou dotaci tématu přibližně věnujete?
3. V krátkosti, prosím, popište obsahovou náplň učiva (lze rozvést i ve zvláštní příloze):
4. Jaké metody a organizační formy výuky využíváte při probírání tohoto učiva?
Využíváte také mezioborových vazeb resp. spolupráce s kolegy?

5. Podnikáte se žáky na toto téma třídní nebo školní projekt? Pokud ano, nastiňte prosím stručně jeho zaměření a činnosti, které žáci vykonávají.

6. Organizujete v rámci tématu místní region nějaké exkurze? Pokud ano, uveďte kama co je jejich cílem.

7. Mohl/a by jste stručně popsat zdroje informací, které k výuce používáte?

8. S jakými problémy se nejčastěji při výuce místního regionu setkáváte?

Příloha 3

Pracovní list: Medvědí naučná stezka - průzkum krajiny v oblasti Jelení až Ovesná.

Symbole použité v pracovním listu:

zastávka na pěší trase

otázka

otázka k zamyšlení

nákres

Pracovní list: Medvědí naučná stezka - průzkum krajiny v oblasti Jelení až Ovesná.

Jméno:.....

Datum:.....

Třída:.....

Úvod: Medvědí stezka

Z informační tabule zjistí, proč byla naučná stezka pojmenována medvědí.

Druhá zastávka: Jelení jezírko

K jakému účelu byl Schwarzenberský kanál vystavěn?

- a) *k plavení dříví*
- b) *dopravě zlata*
- c) *k plavbě pramicí*

Jelení jezírko bylo vybudováno v roce.....

Souvisí nějakým způsobem výstavba Jeleního jezírka se Schwarzenberským kanálem?

Třetí zastávka: Perník

Tato zastávka by byla první přestávkou na svačinu a odpočinek. Během pauzy by byli žáci seznámeni s několika údaji o vrcholu Perník.

Čtvrtá zastávka: Obří kostky

Jaký vnější geologický děj zapříčinil vznik podobných skalních útvarů?

 Tento skalní útvar si zakresli do pracovního listu.

 Podtrhni správnou odpověď:

Žula je představitel vyvřelých – usazené – přeměněné hornin.

 Pátá zastávka: Kamenná kráska

 Vypiš jednotlivé typy zvětrávání.

 Šestá zastávka: Viklan

 Skalní útvar si zakresli do pracovního listu.

Zamysli se nad tím, proč je tento skalní útvar pojmenován Viklan.

Sedmá zastávka: Kaple

Osmá zastávka: Gotický portál, Soutěska lapků

Jak lze v přírodě určovat světové strany, pokud sebou nemáme ani kompas, buzolu a hodinky?

Devátá zastávka: Les v proměnách času

Napiš co nejvíce pojmů vztahující se ke slovu LES.

Zamysli se nad otázkami:

„Jakými prostředky v 18. století obyvatelé Šumavy káceli stromy a dopravovali ho ke spotřebitelům?“

„Myslíš, že se v té době obyvatelé zajímali o obrodu lesa?“

„Změnil se od té doby nějakým způsobem postoj k obnově a ochraně lesů?“

Napiš co nejvíce služeb a užitků poskytované lesem:

užitek

služba

Porovnej hlavní zdroje obživy obyvatel Šumavy dříve a dnes.

Desátá zastávka: Perníková skála

Jedenáctá zastávka: Od prvohor po dnešek

Do textu doplň chybějící slova:

Šumava je nejrozsáhlejší ve střední Je tvořeno předprvohorními a prvohorními horninami. Do kterých v pronikla tělesa hornin. Veškeré skalní útvary jsou tvořeny žulou. Erozní procesy na Šumavě probíhaly v a Ve čtvrtohorách se střídají doby a

Čím byl způsoben rozpad žuly v nezaledněné (periglaciální) oblasti intenzivní rozpad žuly?

Dvanáctá zastávka: Konečná zastávka

Společná kontrola výsledků pracovních listů.

Vyhodnocení pracovních listů.

Hodnocení exkurze.

DIDAKTICKÉ HRY

„Cestování prachatickým regionem“

Obsah:

HRY SE SLOVY

Slovní pyramida.....	2
Zamotaná písmena.....	2
Hra s geometrickými tvary.....	3
Obelhávaná.....	4
Domino—prachatický region.....	5
Přečti a najdi.....	7
Co ukrývá obrázek.....	7
Doplňování chybějících písmem.....	8
Řetězová reakce.....	8

HRY SE SLOVY

Cíl: rozvoj paměti, logického myšlení

Pomůcky: psací potřeby, papír, pc, data projektor, meotar

Slovní pyramida

Pravidla hry:

- žáci mají za úkol pracovat ve skupinách po **3-4** členech
- v časovém rozmezí (**5-10** minut) žáci sestaví ze zeměpisných slov pyramidu
- použitá slova musí souviset s prachatickým regionem
- Například:

l e s y
L i p n o
M a d e t a
B l a n i c e
N e t o l i c e
P r a c h a t i c e
D o l n í b r á n a
M i s t r J a n H u s
s v. J a n N e u m a n n
R o ž m b e r s k ý d ů m
S l a v n o s t i d ř e v a
K a r e l K l o s t e r m a n n
H u s i n e c k á p ř e h r a d a

Zamotaná písmena

Pravidla hry:

- učitel na tabuli napíše (promítne pomocí data projektoru) skupinu přeházených písmem
- úkolem žáků je ze skupiny slov vyčíst zeměpisný název
- po vyluštění musí žáci jednotlivé pojmy charakterizovat a lokalizovat
- Například:

T A V A L V	VLTAVA
U M K A C H Š V A O	CHKO ŠUMAVA
O K Z A T P A L Ý O	ZLATÝ POTOK

HRY SE SLOVY

Cíl: aplikování získaných poznatků při řešení problémů

Pomůcky: psací potřeby, papír

Hra s geometrickými tvary

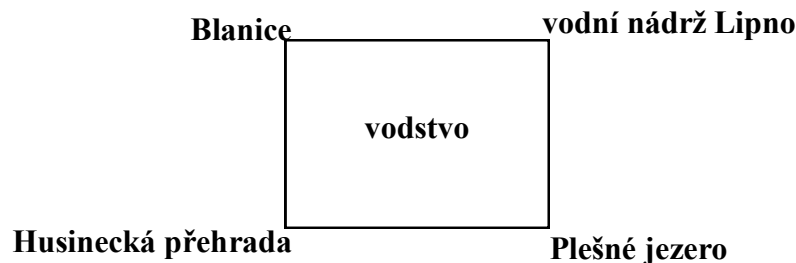
Pravidla hry:

- k vrcholům geometrických útvarů žáci napíšou zeměpisné pojmy podle zadání učitele

- Například:

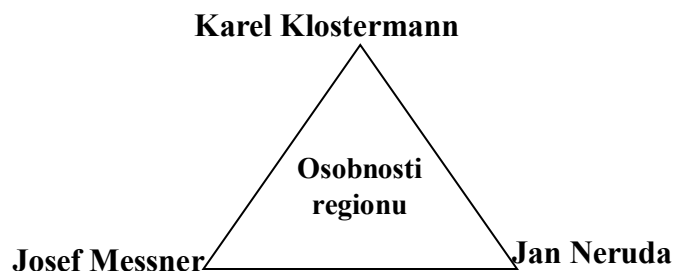
Vodstvo:

- 1.) Jaký je nejdelší a nejvodnatější pravostranný přítok řeky Otavy?
- 2.) Napiš název přehrady vybudované v letech 1952-1959 na horním toku Vltavy.
- 3.) Jaké z pěti šumavských jezer ledovcového typu se nachází na svahu vrcholu Plechý v nadmořské výšce 1 089 m?
- 4.) Jaká přehrada zásobuje pitnou vodu město Husinec?

Osobnosti regionu

- 1.) Napiš jméno spisovatele, který ve svých dílech píše o Šumavě.
- 2.) Který básník a novinář několikrát navštívil město Vlachovo Březí?
- 3.) Jak se jmenuje německy píšící spisovatel, rodák z Prachatic?

HRY SE SLOVY

Cíl: hledání souvislostí mezi již získanými vědomostmi a nově získanými informacemi

Pomůcky: data projektor, počítač, popřípadě meotar

Obelhávaná

Pravidla hry:

- na 5 sdělených výroků o prachatickém regionu jeden žák odpoví, zdali je výrok pravdivý či nepravdivý
- učitel žákovi následně sdělí kolikrát odpověděl správně
- tímto způsobem se ve třídě vystřídá několik žáků
- po skončení hry žáci s vyučujícím rozebírají jednotlivé výroky

- **Téma:** Prachatický region

1. výrok: SO ORP Prachatice se rozkládá v Jihočeském kraji na úpatí Novohradských hor. *(nepravdivý výrok)*

2. výrok: Celková rozloha SO ORP Prachatice činí 840 km². Na území regionu je celkem 44 obcí s celkovým počtem obyvatel 34 000. *(pravdivý výrok)*

3. výrok: Celé území prachatického regionu patří k České křídové tabuli, která geologicky představuje jednu z nejstarších oblastí Evropy. *(nepravdivý výrok)*

4. výrok: Východní část plochy regionu (obce Mahouš, Malovice, Němčice a Olšovice) spadá do Českomoravské subprovincie, oblasti Jihočeské pánve a celku Českokobudějovická pánev. *(pravdivý výrok)*

5. výrok: Město vzniklo nejspíše ve 13. století a to na území kotliny obklopenou pěti kopci. Rozvoj Prachatic byl zabezpečen roku 1323, kdy vyšehradský probošt Jan pronajal obyvatelům města mýto na „Zlaté stezce“ tím Prachatičané získali právo konání trhu. *(pravdivý výrok)*

HRY SE SLOVY

Cíl: hledání souvislostí mezi již získanými vědomostmi a nově nabytými informacemi

Pomůcky: vytištěný papír s „dominem“, nůžky

Domino—Prachatický region

Pravidla hry:

- žáci pracují ve skupinách (3-4)
- rozstříhané a promíchané části předlohy domina mají skupiny za úkol souvisle uspořádat

DOMINO

Prachatice	rybník Mnich	Netolice	rodný dům mistra J. Husa	Husinec	kaple sv. Ducha	Vlachovo Březí
						alpské domy
zámek Kratochvíle	Záblatí	kostel sv. J. Křtitele	Chlumany	KY-BY zahrada	Volary	

Netolice	zámek Kratochvíle	Záblatí	kostel sv. J. Křtitele	Chlumany	KY-BY zahrada	Volary
rozhledna Irbín						

Libínské sedlo	Lhenická lípa	Lhenice	kaple Panny Marie	Stožec	lázně sv. Markéty	Prachatice
						sklářské domy
kaple „U sv. pramene“	Lažišťč	roubené domky	Želnavá	kostel sv. Jakuba	Lenora	

Chroholy	kaple „U sv. pramene“	Lažišťč	roubené domky	Želnavá	kostel sv. Jakuba	Lenora
Panský mlýn						

Vítějovice	selské baroko—bývalá kovárna	Vlachovo Březí	Štěpánčin park	Prachatice
				menhiry
Bašta Helvit	Volary			

HRY SE SLOVY

Cíl: procvičování orientaci na mapě

Pomůcky: papír, nůžky, psací potřeby, mapa SO ORP Prachatice (promítnutá pomocí data projektoru)

Přečti a najdi

Pravidla hry:

- na připravené kartičky učitel napíše zeměpisné názvy související s SO ORP Prachatice
- kartičky rozloží tak, aby žáci neviděli, co je na nich napsáno
- žáci si postupně jednotlivé kartičky tahají
- na mapě prachatického regionu žáci jednotlivé pojmy musejí ukázat

Cíl: rozvoj tvořivosti

Pomůcky: pc, data projektor, popř. meotar, fotografie míst SO ORP Prachatice, mapa SO ORP Prachatice, psací potřeby, sešit

Co ukrývá obrázek?

Pravidla hry:

- žákům učitel postupně promítne fotografie známých míst prachatického regionu
- žáci si zapíší názvy jednotlivých míst do sešitu
- následně učitel vyvolá jednotlivé žáky, kteří řeknou, co je na fotografii zobrazeno a místo ukáže na mapě

HRY SE SLOVY

Cíl: používat získané poznatky při orientaci na mapě

Pomůcky: pc, data projektor, popř. meotar, psací potřeby, sešit, mapa SO ORP

Prachatice

Doplňování chybějících písmem

Pravidla hry:

- učitel žákům promítne zeměpisné pojmy, jména významných osobností, památky prachatického regionu s vynechanými písmeny
- žák má za úkol do sešitu doplnit správná písmena
- žák doplněná slova přečte, stručně popíše a pokud bude možné, ukáže na mapě SO ORP Prachatice

• Například:

_ _ L _ R Y
 _ I S _ R _ A _ H _ S
 _ L A _ I C _
 S _ _ S K _ B A _ _ _ O
 _ E _ P _ Á V _ T _ V _

Cíl: rozvoj paměti a tvořivosti

Pomůcky: žádné

Řetězová reakce

Pravidla hry:

- učitel vysloví jakýkoliv pojem související s prachatickým regionem
- úkolem žáka je vymyslet takové další pojmy, které jsou s regionem spojeny a vysvětlit jakým způsobem s ním souvisí
- Například: *Vltava*

Lipno—uměle vybudovaná vodní nádrž na Vltavě

Teplá Vltava—jeden z pramenů řeky Vltavy

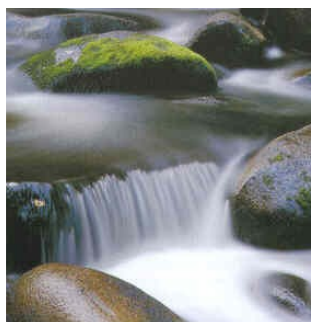
sumec—ryba žijící ve Vltavě

PŘÍLOHA 5 PRACOVNÍ UČEBNICE PRO

2. STUPEŇ ZÁKLADNÍ ŠKOLY

JAK DOBŘE ZNÁŠ SVŮJ REGION PRACHATICKO?

OBSAH

<i>Úvod</i>	3
<i>1.) Poloha SO ORP Prachatice</i>	4
<i>2.) Fyzicko-geografická část</i>	
<i>Geologické a geomorfologické poměry</i>	6
<i>Klíma</i>	10
<i>Vodstvo</i>	12
<i>Půda</i>	16
<i>Flóra, fauna</i>	17
<i>Ochrana přírody</i>	19
<i>3.) Socioekonomická část</i>	
<i>Obyvatelstvo</i>	21
<i>Hospodářství</i>	23
<i>Průmysl</i>	25
<i>Zemědělství</i>	27
<i>Doprava</i>	29
<i>Služby</i>	30
<i>Cestovní ruch, rekreace</i>	31
<i>Pár slov na závěr</i>	35

ÚVOD

Drazí žáci,

ráda bych vás přivítala v části jižních Čech rozkládající se u státních hranic s Rakouskou republikou a Spolkovou republikou Německo. Společně s pomocí pracovní učebnice uskutečníme cestování po našem regionu Prachaticko. V níže uvedeném textu se prostřednictvím různých úkolů a otázek seznámíte s geologickou stavbou a geomorfologickými poměry, podnebím, faunou a flórou regionu. Naskytne se vám možnost získat znalosti z průmyslu, zemědělství, dopravě a cestovního ruchu Prachaticka.

Abyste dobře plnili dané úkoly a vypracovali položené otázky, je zapotřebí vaše pozornost a zájem. V pracovní učebnici naleznete text s důležitými informacemi ale i zajímavosti, které vám někdy vyrazí dech. Proto se snažte zapojit všechny své schopnosti a dovednosti ke správnému plnění úkolů. Uvidíte, že i okolí vašeho bydliště přestane být fádní, jak se na první pohled mohlo někdy zdát.

Zanechme tedy již úvodních slov a pusťme se do práce!

Poznámka:

Symbol , který označuje

úkol pro tebe

referát

domácí práce

práce v terénu, exkurze

projekt

POLOHA SO ORP PRACHATICE

Vyobrazená mapa České republiky ti pomůže v orientaci při doplňování pojmů v následujícím textu.

Obr. 1 Mapa okresů ČR

Doplň:

SO ORP Prachatice se rozkládá v kraji, který sousedí s krajem, a..... Zvláštností prachatického regionu je, že na jihu a jihozápadě sousedí se dvěma státy a Krajské město Jihočeského kraje je

- Do mapy vypiš názvy okresů Jihočeského kraje.
- Do mapy přibližně vyznač, kde se v Jihočeském kraji SO ORP Prachatice rozkládá.

Zamysli se:

- Ve skupinách vypište do sešitu výhody a nevýhody z hlediska polohy regionu v Jihočeském kraji a České republiky. Zaměřte se na charakteristiku polohy z hlediska přírodních poměrů (nadmořská výška, podnebná oblast, vzdálenost pohoří, lesů a vodních ploch), na vzdálenost od našich státních hranic, dostupnost rekreačních oblastí.

Správní obvod obce s rozšířenou působností Prachatice

Přiřaď:

- K jednotlivým obrázkům napiš název památky a čarami je spoj s lokalitou, kde je můžeme vidět.

Obr. 3 Radnice

Obr. 2 Stavba Jakuba Bursy

Obr. 4 Zámek Kratochvíle

Obr. 8 Přebrada

Obr. 5 Rozhledna

Obr. 6 Roubený dům alpského typu

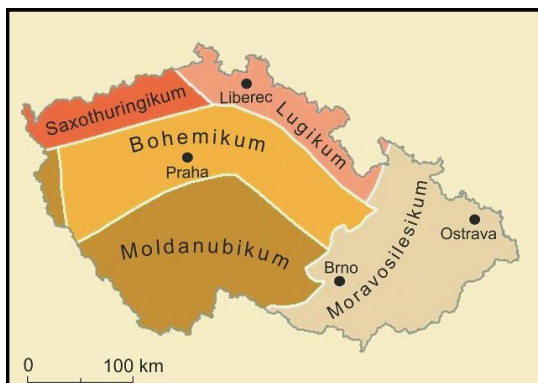
Obr. 7 Schwarzenberský kanál

Obr. 9 Mapa SO ORP Prachatice—administrativní členění

FYZICKO-GEOGRAFICKÁ ČÁST

GEOLOGICKÉ A GEOMORFOLOGICKÉ POMĚRY

Geologie

Obr. 10 Mapa území České republiky s hlavními regionálně-geologickými oblastmi

Celé území ORP Prachatice patří k **Českému masivu**, který geologicky představuje jednu z nejstarších oblastí Evropy. Horstvo Českého masivu bylo vyvrásněno při **hercynském vrásnění v období prvohor**. Jižní a jihozápadní část Českého masivu utváří **oblast moldanubická** (moldanubikum), která je v regionu Prachatice tvořena převážně horninami žulou, rulami, svory, granulity.

Vypiš:

Horniny vyjmenované v úvodním odstavci přiřaď k daným typům hornin.

- Přeměněné (metamorfované) -
- Usazené (sedimentární) -
- Vyvěřelé (magmatické) -

Zamysli se:

- Na fotografii je vyobrazen lom z tvého regionu. Víš o jaký lom se jedná?
- Ve skupinách se zamyslete k čemu je lom využíván a kde se v blízkosti vašeho bydliště lom nachází. Jakým způsobem je krajina těžbou narušena? Zkuste najít způsob řešení, jak by mohl být lom po vytěžení dále využíván.
- Své výsledky před třídou prezentujte, vzájemně se doplňujte.

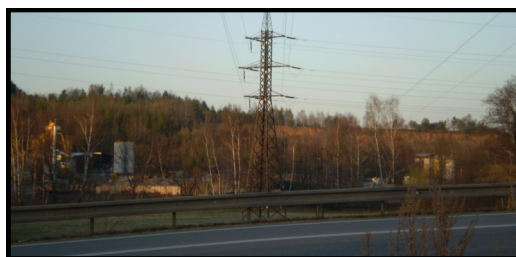
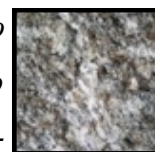

Foto 1 Lom

Do příští vyučovací hodiny ve dvojicích zjistěte co nejvíce informací o hornině žule (vznik horniny, vlastnosti, složení, výskyt aj.). Připrav pro spolužáky krátké seznámení s touto horninou na cca 5 minut. Nezapomeňte na práci s mapou.

Obr. 11 Žula

Zajímavosti regionu

Na svahu **Želnavské hornatiny** JV směrem nedaleko Volar jsou zachovány fosilní formy zvětvování a odnosu místního granodioritu. Setkáme se zde i s mírně navětralými hranáči velikosti až 1 m. SV od Prachatic se rozkládá **křemenná žíla**.

Obr. 12 Žižkova skalka v Prachaticích

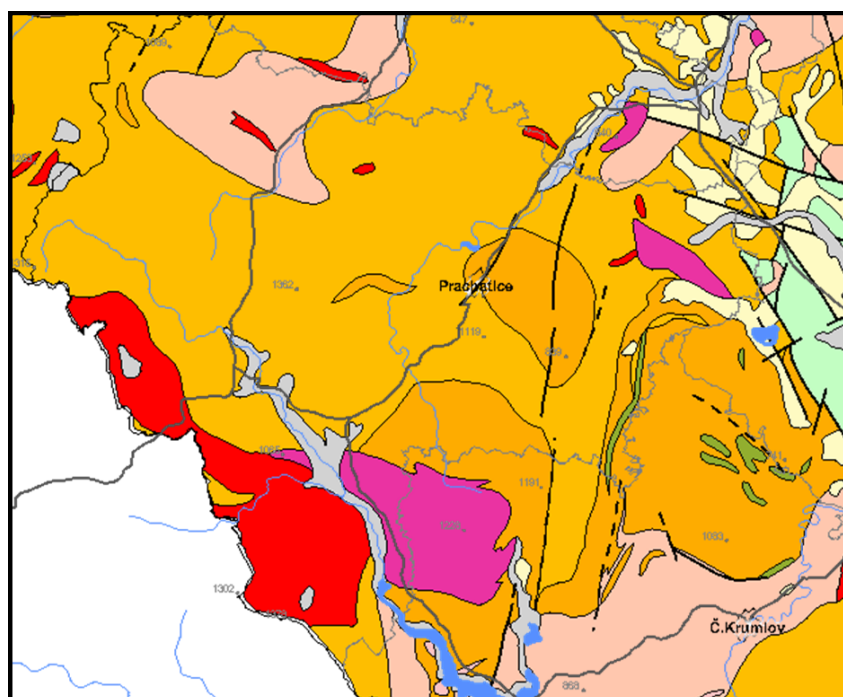
Žíla začíná jako tzv. Žižkova skalka na konci Svatopeterské uličky a táhne se v délce 3,5 km k místu odbočení cesty do Bělče. Žižkova skalka představuje křemenný val. Křemenná žíla je tvořena bílý až nažloutlým křemenem a živcem.

Ve dvojicích pomocí geologické mapy Prachaticka a internetové stránky

http://www.geology.cz/app/ciselniky/lokalizace/show_map.php

mapa=g500&y=789577&x=1156800&s= zjistěte, které horniny se v regionu SO ORP Prachatice vyskytují. Nezapomeňte jednotlivé druhy hornin zařadit do správně skupiny podle legendy.

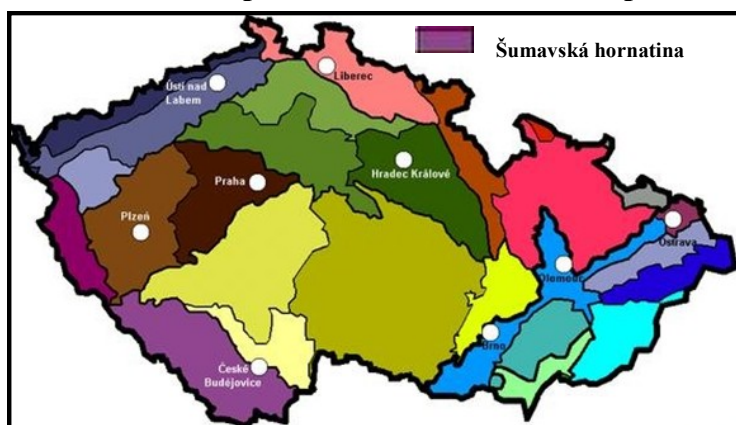

Obr. 13 Výřez z geologické mapy České republiky

Geomorfologie

Prachatickým regionem prochází pohoří **Šumavy** s nevyšším vrcholem **Plechý (1 378 m n.m.)**, které vytváří dominantu zdejší krajiny. Na území regionu se rozkládají pahorkatiny, vrchoviny i hornatiny.

Na základě geomorfologického členění náleží celé území Prachaticka do provincie Česká vysočina, která je v regionu zastoupena 2 subprovinciemi (Šumavská, Českomoravská). Větší část území spadá do **Šumavské subprovincie**, oblasti **Šumavská hornatina** a celky **Šumava a Šumavského podhůří**. Východní část plochy regionu (obce Mahouš, Malovice, Němčice a Olšovice) spadá do **Českomoravské subprovincie**, oblasti **Jihočeské pánve** a celku **Českobudějovická pánev**.

Obr. 14 Mapa geomorfologického členění České republiky

Nejnižše položená oblast je Netolicko s nadmořskou výškou 410 – 450 m. V nadmořské výšce 700 – 800 m i vyšší se nacházejí sídla na Volarsku.

Zajímavosti z regionu

Obr. 15 Stožecká skála

Stožecká skála je přírodní památkou na jižním svahu vrcholu Stožec (1 065 m n.m.). Na vymodelovaném žulovém skalísku se tyčí kovový kříž připomínající místo kdysi stojícího hrádku, jež střežil jednu větev Zlaté stezky.

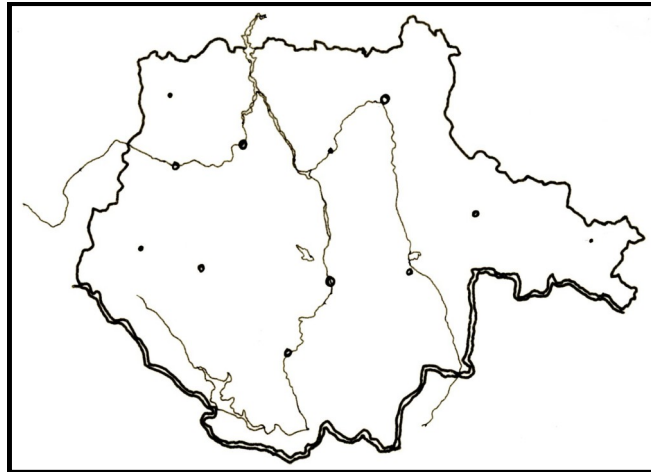
Vrchol Trojmezí (1 361 m n.m.) leží na státní hranici ČR a Spolkovou republikou Německo. Jedná se o dvojvrcholovou horu s nižším vrcholem pod názvem Bayerischer Plöckenstein (1 358 m n. m.) nacházející se v SRN. Vyšší vrchol je v ČR. Součástí šumavského pohraničního hřebene je Trojmezí s výhledem na Alpy. Blízko vrcholu se nachází známé místo pohraničního hřebene pojmenované jako Trojmezí (1 321 m n. m.). Zde se střetávají státní hranice ČR, Rakouska a SRN.

Obr. 16 Vrchol Trojmezí

Zakresli:

- Do slepé mapy jižních Čech vyznač pohoří Šumava, Šumavské podhůří. K mapě přiřaď provincii, subprovincii a oblasti, do které spadají.

Obr.17 Slepá mapa jižních Čech

Vyber:

- Na území prachatického regionu je reliéf utvářen (vyber správnou odpověď):
 - pouze vrchovinami
 - pahorkatinami, velehorami
 - pahorkatinami, vrchovinami, hornatinami

Přiřaď:

- Čarami spoj oblasti SO ORP Prachatice s odpovídající nadmořskou výškou.

Netolicko	700 – 800 m
Volarsko	410 – 450 m n.m.

Doplň:

- Pohoří, které se v prachatickém regionu rozkládá při hranicích ČR s Německem má na české straně nejvyšší vrchol s nadmořskou výškou

Obr. 18 Pohoří Šumava

ŠUMAVA je řazena mezi nejrozsáhlejší a nejstarší trupová pohoří střední Evropy. Trupové pohoří je označení starých pohoří zarovnaná v dávných dobách. Mladšími zdvihy byla tato pohoří následně vyzdvižena a dále rozrušena erozí. Mírně křenuté vrchy jsou nedílnou součástí pohoří.

Klima

Značná členitost terénu a různá nadmořská výška jednotlivých částí regionu podmiňuje působení odlišných klimatických podmínek. SO ORP Prachatice patří k oblasti středoevropského klimatu. Na většině území regionu se vyskytuje podnebí s krátkým, mírně chladným až vlhkým létem, mírně chladným jarem a mírným podzimem, dlouhou mírnou až mírně chladnou zimou s dlouhým trváním sněhové pokrývky. V nadmořských výškách nad 800 m náleží území chladné až mírně chladné klimatické oblasti s průměrným úhrnem srážek 900 mm a průměrnou roční teplotou 3 °C. V nadmořských výškách do 800 m patří území do mírně teplé klimatické oblasti, průměrný úhrn srážek činí 650 mm a průměrná roční teplota je 7 °C. Na úhrn srážek má také vliv umístění regionu ve srážkovém stínu Šumavy. Průměrný roční úhrn srážek na hřebenech Šumavy dosahuje hodnot až 1 500 mm, v níže položených oblastech regionu to je 500 mm.

Rozhodni:

- **Zakroužkuj ty pojmy, které jsou správné.**

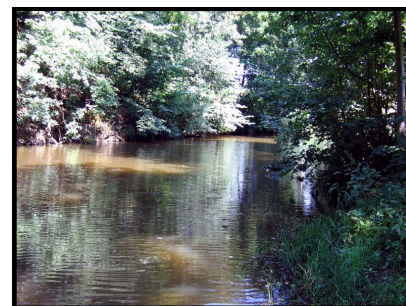
Podnebí je *dlouhodobý* – *krátkodobý* stav atmosféry.

Počasi je *dlouhodobý* – *krátkodobý* stav atmosféry.

Zamysli se:

- **Věděl/a bys, v jakých letech zasáhly prachatický region povodně?**
- **Zamysli se nad tím, co je příčinou stále více se opakujících povodní.**
- **Ovlivnil člověk svou činností četnost výskytu povodní? Odpověď zdůvodni.**

Obr. 19 Řeka Blanice

Do příští vyučovací hodiny najdi vysvětlení k pojmu teplotní inverze. Jak se v našem regionu teplotní inverze projevuje a jaké má následky?

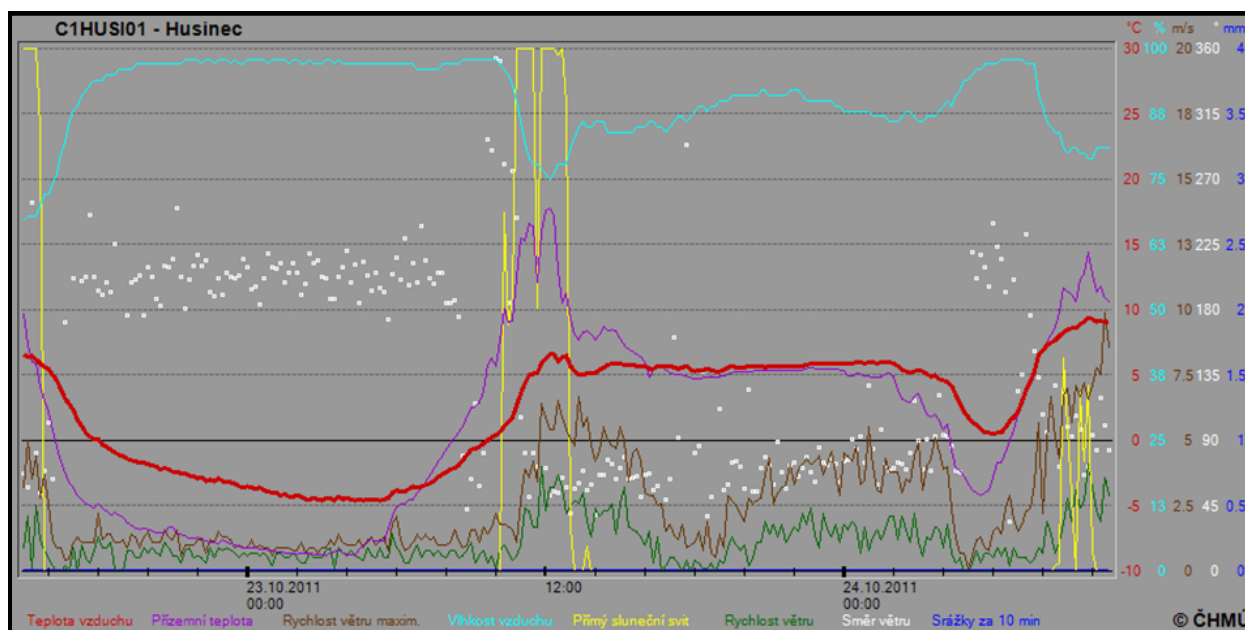

Práce ve dvojicích:

- Na základě znázorněného grafu se pokus charakterizovat počasí ve městě Husinec. Své výsledky prezentujte před třídou.

(Pozn.: Vaše poznatky můžete zaznamenat do volného místa na této stránce.)

Graf 1 Stav počasí ve městě Husinec 23.10 až 24.10. 2011.

Zdroj: www.chmu.cz

Vodstvo

Šumavská hornatina patří k úmoří Severního moře a povodí **Labe**. Největší vodní tok Prachaticka je řeka **Vltava**, která protéká jihozápadní a jižní částí prachatického regionu. Vltava pramení na východní straně **Černé hory** v nadmořské výšce 1172 m. Pod názvem **Černý potok** ji v mapě najdeme až k obci **Borová Lada**, kde dochází k soutoku s **Malou Vltavou** a změně názvu na **Teplá Vltava**.

Obr. 20 Pramen Vltavy

Obr. 21 Soutok Teplé a Studené Vltavy

Teplá Vltava se v nadmořské výšce 731 m u osady **Chlum**, uprostřed 1. zóny NP Šumavy **Mrtvý luh**, stéká se **Studenou Vltavou**, která pramení v **Bavorsku** na severním svahu hory **Haidel** (1 167 m n.m.). Od tohoto soutoku nese název **Vltava**. Do vodní nádrže **Lipno** ústí **Vltava** nad obcí **Nová Pec**. Po 42 km řeka přehradu opouští. Následně **Vltava** protéká **Jihočeským** a **Středočeským** krajem a v **Mělníce** se vlévá do řeky **Labe**.

Práce s mapou:

- Řeka **Blanice** pramení v, je pravostranným přítokem řeky
- Na **Blanici** byla v letech 1934—1939 vybudována, která se nachází u města

Obr. 22 Sejpy kolem ř. Blanice

V dřívějších dobách se po **Blanici** plavila polena dříví a lovily perlorodky. Řeka bývala v minulosti **zlatonosná**. K rýžování zlata zde probíhalo ve **14. – 16. století**. Dodnes podél řeky zůstaly zachovány **sejpy** táhnoucí

Zlatý potok pramení 0,8 km s. od **Skříněřovana** v nadmořské výšce 910 m n. m. Název nám napovídá, že ve středověku sloužil jako zásobárna **zlatonosných písků**, které se v potoce rýžovaly. **Zlatý potok** je pravostranný přítok řeky **Blanice**.

Obr. 23 Zlatý potok ve Vítějovicích

Do příští vyučovací hodiny zjisti, zda li obcí, ve které žiješ, protéká potok nebo řeka. Zjisti, kde vodní tok pramení a kam se vlévá. Vodní tok najdi na mapě.

Práce s mapou:

- Na horním toku řeky Vltavy byla v letech 1952-1959 vodní nádrž

.....

Umělá vodní nádrž se svou rozlohou řadí mezi **největší přehrady** České republiky. Plocha vodní nádrže činí **4 650 ha** s objemem **306 mil. m³**. Součástí přehrady je podzemní **hydroelektrárna**.

Lipno představuje zdroj elektrické energie, zásobárnu pitné vody, místo pro rekreaci.

- Na svahu vrcholu **Plechý** (1 378 m n.m.) v nadmořské výšce 1 089 m se nalézá šumavské jezero ledovcového typu

Obr. 24 Vodní nádrž Lipno

Odpověz:

(pracuj s mapou)

- **Jaké části povodí řeky Vltavy slouží k rekreaci?**
- **Jakými městy protéká řeka Vltava a Blanice?**
- **Lipenská přehrada a Vltava jsou vyhledávaným cílem turistů. Napiš alespoň 3 rekreační střediska.**
- **Zamysli se a napiš důvody k výstavbě přehrad na území našeho regionu.**

Zjisti, jak se nazývá a jak vznikla modelace vodního toku vyobrazené na fotografii.

Obr. 25

Přiřad':

Do výřezu mapy vodstva ČR přiřad' čísla k jednotlivým tokům. Čísly rovněž přibližně označ místo, kde se nalézají souvislé vodní plochy.

Obr. 26 Hydrologická mapa jižních Čech

1. Vltava
2. Blanice
3. Husinecká přehrada
4. Plešné jezero
5. Vodní nádrž Lipno

Vyhledej a zjisti:

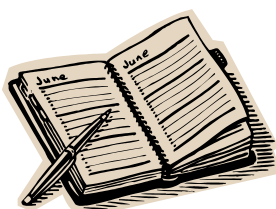
Z přeházených písmem utvoř jméno známého rybníkáře. Víš odkud pochází? Jaký je význam a využití rybníků?

K Á Ě T P E Š N K Ý O E T N I C L

REFERÁT

Ty a Tvoji další 2-3 spolužáci připravíte referáty k daným tématům. V rámci mezipředmětové spolupráce můžete čerpat informace např. z přírodopisu při prozkoumání vodních ekosystémů, vody v krajině, z chemie při zkoumání chemických vlastností vody, v dějepisu při seznámení s historií vodních děl prachatického regionu a aj.

Vybraná témata nahlaste vyučujícímu.

Témata referátů:

Přírodní památka Plešné jezero.

Historie vybudování Husinecké a Lipenské přehrady.

Vodní ekosystémy se zaměřením na významné organismy žijící v našem regionu.

Tradice rybníkářství v prachatickém regionu.

Zmapování vodních toků SO ORP Prachatice (při ní využij mapu vodstva regionu).

Práce v terénu

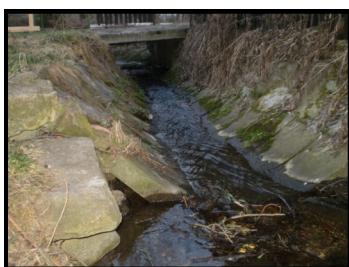

Foto 2 Nepřirozený vodní tok

V okolí své školy pomocí plánu města společně najděte malý vodní tok s nenarušenými přírodními břehy a tok uměle napřimený a upravený kamenivem nebo betonem.

Foto 3 Přirozený vodní tok

Po průzkumu břehů obou toků zkus Ty a Tvoji 3 spolužáci zhodnotit kvalitu přírodních složek.

- **Pokuste se odhadnout, který z toků odvádí vodu z okolní krajiny rychleji? Myslíte, že je to přínos? Svůj názor zdůvodněte.**

Práce v terénu lze uskutečnit i v rámci hodiny přírodopisu, kdy společně s vyučujícím prozkoumáte vodní toky a jejich břehy z hlediska vyskytujících se různých druhů rostlin a živočichů (zejména bezobratlých).

Prozkoumej břehy obou toků a pomocí sběrné nádoby zkuste odebrat vzorek vodních živočichů do označené epruvety. V dalších hodinách přírodopisu pomocí mikroskopu a určovacích klíčů bezobratlých určete druh živočicha.

Na březích toků, pomocí určovacích klíčů, stanov některé druhy rostlin dané lokality.

Posuďte, jak břeh ovlivňuje podmínky pro život rostlin a živočichů.

PŮDA

Půda je nejsvrchnější vrstvou zemské kůry. Každý jí dobře zná, někteří lidé ji aktivně využívají, jiní po ní pouze chodí, ale všichni ji potřebujeme. Představuje jeden z hlavních zdrojů obživy, rovněž je také domovem pro rostliny a mnohé další organismy. Jistě víte, že se půda řadí mezi vyčerpateľné zdroje. Neustále dochází k jejímu úbytku. Kvalita půd se zhoršuje vlivem nešetrného obhospodařování člověkem.

Pracuj s mapou a odpověz:

- Vysvětli pojem půdní druh, půdní typ.
- Jaké znáš půdní druhy? Uveď příklad výskytu v SO ORP Prachatice.
- Jaké půdní typy se vyskytují v SO ORP Prachatice?
- Věděl/a bys, který půdní druh je pro růst rostlin a pěstování zemědělských plodin nejvhodnější a nejméně vhodný. Zdůvodni.

Vyhledej:

- Jakým způsobem ovlivňuje člověk úrodnost půd?
- Jakými způsoby dochází ke znehodnocování půd?
- Vysvětli pojem degradace půd. Jaké degradační procesy znáš? Obrázky ti mohou napovědět.

Obr. 27

Obr. 28

Obr. 29

- Vysvětli pojem eroze. Jaké znáš druhy a příčiny eroze?
- Vyjmenuj některá protierozní opatření, škody způsobené erozí.

Foto 4 Zem

Fauna a flóra

Přírodní bohatství prachatického regionu je dáno celou řadou činitelů – horninami v geologickém podloží, členitostí krajiny, nadmořskou výškou a s tím související podnebí. Jsou zde přítomny chladnomilné i horské druhy a na straně druhé také teplomilné organismy. I když člověk svým hospodařením zasáhl do regionu výskytu rostlinných a živočišných druhů, zdejší fauna a flóra setrvává ve velkém míře v přirozeném prostředí.

Pexeso:

Na další stránce je zhotoveno pexeso fauny a flóry prachatického regionu. Tvým úkolem je pexeso rozstříhat a přinést na další vyučovací hodinu, kde si ve dvojicích pexeso zahrajete. Ke každé dvojici živočichů nebo rostlin, kterou najdeš, přiřaď správně jméno druhu a oblast, pro kterou je živočich nebo rostlina typickým zástupcem. Popisování jednotlivých druhů organismů bude probíhat tak, že ze seznamu druhů rostlin a živočichů vybereš název druhu organismu a zařadiš ho do oblasti, ve které žije. Seznam oblastí si opišeš do sloupců do sešitu. Zde budeš přepisovat jména druhů organismů do správné oblasti.

Oblasti

Horské smrkové lesy

Horské smíšené lesy

Podmáčené smrčiny

Rašeliniště

Vápence

Louky a pastviny

Vodní toky, jezera

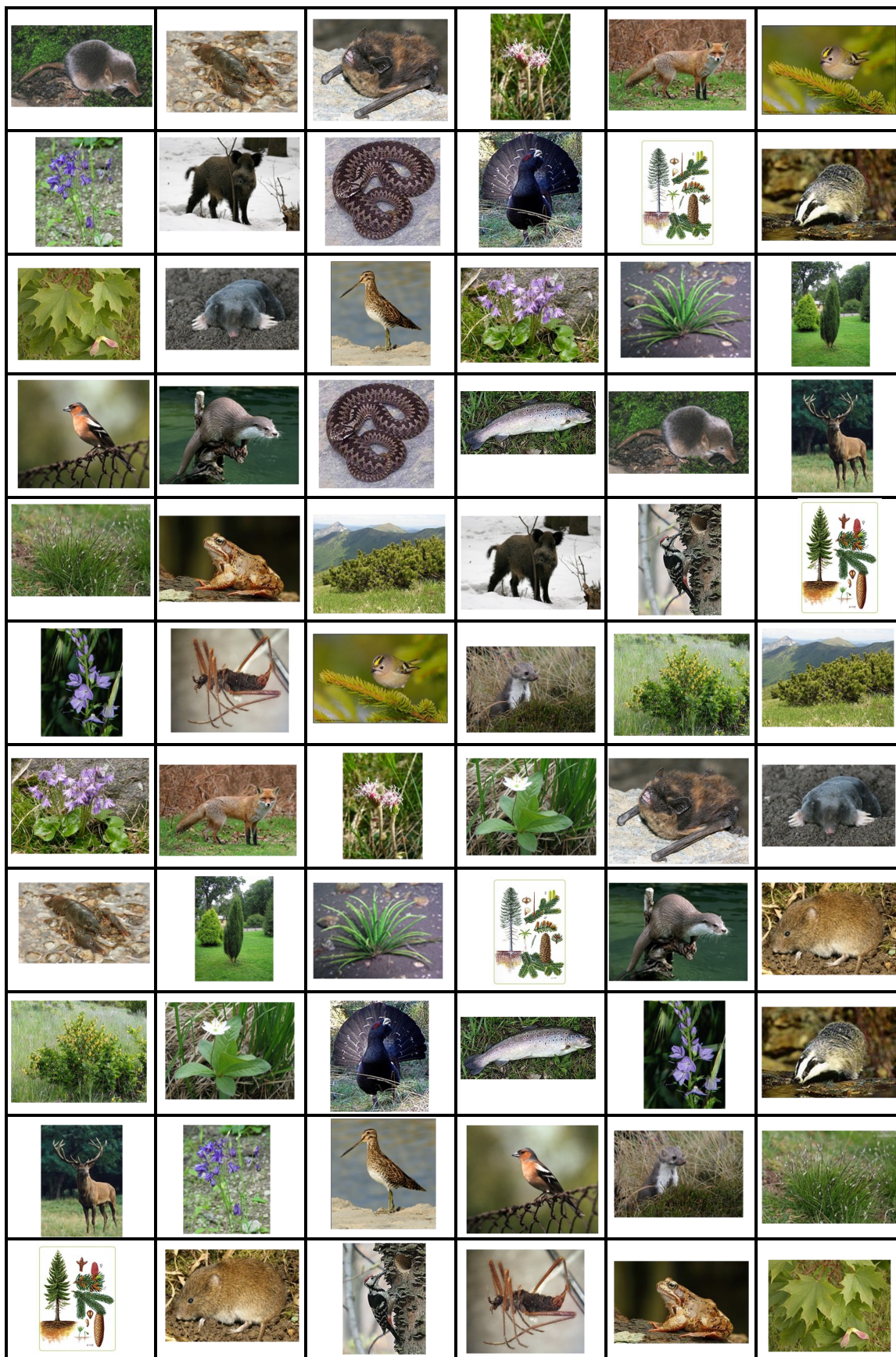
Sutě a skalní stěny

Druhy rostlin a živočichů:

rozrazil ožankový, smrk ztepilý, skokan hnědý, šídlatka jezerní, tetřev hlušec, netopýr severní, krtek obecný, rejsek obecný, jedle bělokorá, javor mléč, zmije obecná, sedmikvítek evropský, jelen evropský, prase divoké, orlíček planý, dříšťál obecný, jalovec obecný, borovice kleč, pěnkava obecná, pavoučnice, jezevec lesní, smilka tuhá, podbělice alpská, bekasina otavní, rak říční, vydra říční, hraboš mokřadní, kuna lesní, pstruh potoční, dřípatka horská, strakapoud bělohřbetý, králíček obecný

Pozn.: Členění fauny a flóry podle publikace Kol. autorů (2000).

Pexeso

Ochrana přírody

Naše národní bohatství představuje živá i neživá příroda. Během rozvoje civilizace postupně docházelo k přeměně přírodní krajiny na krajinu kulturní. Proto je důležité, aby na základě poznání krajiny, byla zabezpečena ochrana přírody před nepříznivými vlivy a tím zachováno bohatství dalším generacím. V České republice je ochrana přírody stanovena zákonem č. 114/1992 o ochraně přírody a krajiny.

Odověz:

- Víš, co jednotlivé zkratky znamenají?

MŽP NP CHKO NPR NPP

- Mezi zvláště chráněná území patří velkoplošná a maloplošná chráněná území. Znal/a bys příklady chráněných území v SO ORP Prachatice?
- V ČR kromě systému nastavený zákonem fungují i evropské projekty. Věděl/a bys názvy těchto dvou projektů? Stručně charakterizuj jejich činnost.

Zamysli se:

Na fotografiích jsou vyobrazeny některé druhy ohrožených rostlin a živočichů.

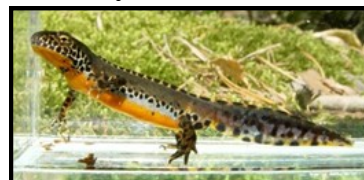
Poznáš je?

Obr. 30

Obr. 31

Obr. 32

Obr. 36

Obr. 33

Obr. 35

Obr. 34

S vyučujícím přírodopisu se můžete věnovat způsobu života, potravě a míst výskytu těchto živočichů aj.

Projekt—NP a CHKO Šumava

Projekt: celo třídní

Délka projektu: 3 týdny

Třídu rozdělte na dvě skupiny, které ve svém volném čase budou zpracovávat projekt. První skupina se bude zabývat tématem NP Šumava. Druhou skupinu bude zajímat téma CHKO Šumava. Ve skupinách si stanovte jednotlivé úkoly-geologické a geomorfologické poměry, podnebí, vodstvo, živočišstvo a rostlinstvo, ochrana přírody a turistické zajímavosti NP a CHKO Šumava. Dané úkoly zpracujte pomocí internetu, brožur, návštěvy infocentra, odborných časopisů, publikací a jiných zdrojů.

V každé skupině rovněž vytvořte vlastní mapu NP a CHKO Šumavy. Podkladem pro mapu Vám bude slepá mapa jižních Čech. Do ní zakreslete hranice NP a CHKO Šumava, SO ORP Prachatice, vodní toky a plochy, vrcholy, turistické zajímavosti.

Výsledkem Vaší dlouhodobé práce bude výstup před třídou. Ve skupinách si připravíte prezentaci v programu PowerPoint (cca 10 min.), která bude obsahovat Vámi zjištěné informace. Nezapomeňte na využití Vaší mapy, jež nakonec vystavíte ve třídě.

Témata rostlinstvo a živočišstvo, ochrana přírody můžete zpracovávat (po dohodě s dalším vyučujícím) v hodinách přírodopisu.

Pracuj s tajenkou naruby:

- Tvým úkolem je, k jednotlivým pojmům v tajence vymyslet otázky.

				L	i	b	í	n											
				V	e	l	k	á	N	i	v	a							
					N	a	S	o	u	t	o	k	u						
		P	l	e	š	n	é	j	e	z	o	r	o						
			H	a	d	i	l	k	a	o	b	e	c	n	á				
K	ů	r	o	v	e	c													
		S	t	o	ž	e	c												

SOCIEKONOMICKÁ ČÁST

Obyvatelstvo

Něco málo z historie:

Na území SO ORP Prachatice se po tisíc let střetávají dvě jazykové skupiny (slovanská a germánská). Po odchodu prvních obyvatelů, Keltů, došlo ke stabilizaci českých kmenů v české kotlině, přičemž pohoří Šumava tvořila přirozenou hranici. Během jednotlivých staletí se krajina pod vlivem vzniku obchodních stezek, rozvojem řemesel a zemědělství postupně osidlovala. Osídlování tohoto území bylo na přelomu 18. a 19. století v podstatě u konce.

Doplň:

- Do tabulky, pomocí literatury a internetu, doplň chybějící údaje.

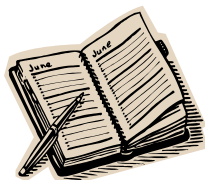
Rozloha území SO ORP Prachatice	
Počet obyvatel	
Hustota osídlení (obyv./km ²)	
Kdy proběhlo poslední sčítání lidí, domů a bytů	
Průměrný věk celkem	

Najděte a odpovězte (práce ve dvojicích):

- Jaký je celkový počet obyvatel a věkové složení obyvatelstva obce?
- Pokus se nastínit jejich předpokládané věkové složení za 20 let.

Referát pro zvědavé:

Jistě se mezi Vámi najde někdo, koho velmi zajímá historie našeho regionu. Pro Tebe a tvé spolužáky je tu zajímavý úkol v podobě referátu na téma „Odsunu Němců z pohraničí a dopad jejich odsunu na život obyvatel v SO ORP Prachatice“

Mezipředmětové vztahy:

Vyučující dějepisu žáky seznámí se vznikem Sudet a odsunem Němců z pohraničí.

Práce s tabulkou (ve dvojicích):

- Pomocí údajů z tabulky načrtněte správný typ věkové pyramidy (progressivní, stacionární nebo regresivní) tří měst SO ORP Prachatice (stav k 31.12.2010) a porovnejte je s věkovou pyramidou České republiky. Na závěr své poznatky zdůvodněte.

město	počet obyvatel ve věku		
	0 – 14 let	15 – 64 let	65 a více let
Prachatice	1 669	8 188	1 575
Netolice	396	1 879	385
Volary	623	2 852	464

Zdroj: www.czso.cz

Zamysli se:

- Prohlédni si pozorně tebou navržené věkové pyramidy jednotlivých měst a odhadni, jak se pravděpodobně pozmění počet dětí a mladých lidí do roku 2030.
- Jakým způsobem se v roce 2030 souhrnně změní proporce mezi počtem dětí do 14 let a počtem obyvatel starších 60 let?

Vyhledej (www.czso.cz):

- Hustotu zalidnění České republiky a porovnej ji s SO ORP Prachatice. Výsledky svého zkoumání zdůvodni.
- Vysvětli pojem migrace, imigrace a emigrace. Napiš alespoň 4 důvody migrace.
- Jaké národnosti bychom v prachatickém regionu mohli vidět? Bylo zastoupení některé národnosti v minulosti jiné? Pokud ano, vysvětli příčiny změny.

Foto 5 Dělník

Zeptej se svých rodičů, kolik sourozenců měli prarodiče, prarodiče, mama a táta. Kolik sourozenců máš ty? Vypiš postupnou změnu velikosti vaší rodiny a měničící se životní styl dílčích generací (vzdělání, zaměstnání, bydlení, vybavení domácnosti a volný čas).

Obr. 37 Rodina

HOSPODÁŘSTVÍ

Pohled do minulosti

Podhorský a horský charakter území SO ORP Prachatice a nedostatek nerostných surovin zapříčinil v minulosti prudký rozvoj zemědělství zaměřený na živočišnou produkci. Průmyslová výroba bývala omezena na

zpracování dřeva, výrobu a zpracování skla. Konec čtyřicátých let minulého století znamenal nástup ke zprůmyslnění Prachaticka. I když se průmysl postupně stal jedním z hlavních hnacích motorů ekonomiky SO ORP Pracha -

Foto 6 Peníze

tice, má zemědělství v tomto regionu stále významné postavení.

Doplň:

- V níže uvedeném odstavci jsou postupně vypsány názvy podniků a odvětví hospodářství, jimiž se podniky zabývají.
- Tvým úkolem je vpsané údaje správně doplnit do tabulky. Ne všechny odvětví hospodářství mají v SO ORP Prachatice typické zastoupení. Pokud takové odvětví v odstavci nalezněš, zařaď ho do tabulky a připiš zdůvodnění, proč není možné dané odvětví v regionu realizovat.

výzkum, zemědělství, hornictví, zpracovatelský průmysl, věda, lesnictví, kožedělní, rybolov, zdravotnictví a sociální péče, stavebnictví, doprava a spoje, pojišťovnictví, komunální služby

Městské lesy Volary, s.r.o.; Technické služby města Nelotice, spol. s.r.o.; ČSAD AUTOBUSY České Budějovice, a.s.; PRO HUNTING, s.r.o.; Reno Šumava, a.s.; STS Prachatice, a.s.; Archeos; TCF Vzduchotechnika s.r.o.; REZULT PLUS, s.r.o.; Nemocnice Prachatice, a.s.;

sektor hospodářství	odvětví	název podniku
<i>Primér</i>		
<i>Sekundér</i>		
<i>Terciér</i>		
<i>Kvartér</i>		

Odpověz:

- **Který sektor hospodářství je v prachatickém regionu zastoupen největším počtem firem?**
- **Který sektor je naopak zastoupen nejméně?**
- **Dojde v nedaleké budoucnosti ke změně zastoupení jednotlivých sektorů hospodářství v SO ORP Prachatice? Svá tvrzení zdůvodni.**

Foto 7 Motorová pila

Exkurze do průmyslového či zemědělského podniku ve vašem okolí.

Pro zaměstnance podniku můžeš Ty a Tvoji spolužáci připravit dotazník, ve kterém budou otázky směřovány k chodu podniku, k procesu výroby, počtu zaměstnanců, konkurence podniku aj.

PRŮMYSL

Obr. 37 Areál bývalých Jihočeských dřevařských závodů

Od 50. let 20. století měl průmysl v rámci hospodářství na Prachaticku významnější postavení. Průmyslová výroba bývala omezena na zpracování dřeva, výrobu a zpracování skla. Koncem 40. let 20. století vznikly v regionu největší podniky — Dřevokombinát Volary, Jitona Prachatice, závod na výrobu vzduchotechnických zařízení v Prachaticích a jiné. Postupem času výroba v těchto podnicích zanikla, ale jejich budovy jsou dále využívány.

Zjistí:

- Na fotografii je zobrazen areál bývalých Jihočeských dřevařských závodů.
- Věděl/a bys, kde se bývalý podnik nachází? Je dnes k nějakým účelům využíván?

K prachatickému regionu neodmyslitelně patří tradice **sklářské výroby**. Šumava, Beskydy, Jeseníky, Krušné a Lužické hory jsou považovány za nejstarší centra sklářské výroby v českých zemích. První skláři přišli na Šumavu z Bavorska již ve 13. století. V 16. a 17. století došlo ve sklářství k velkému rozvoji a počet skláren se na území Šumavy zněkolikanásobil. Sklářny se budovaly nedaleko lesů a obchodních stezek. Pokud byl les v okolí sklárny vyčerpán, došlo k přemístění výše do hor. Součástí sklárny bylo i malé hospodářství. Na místo vykácených lesů začaly vznikat zemědělské osady.

Obr. 38 Areál bývalé sklárny Husinec

Odpověz:

- Na fotografii můžeme vidět areál bývalé sklárny v Husinci. Víš, jaká firma zde sídlí dnes? Zamysli se a řekni další města, kde v minulosti mohly být sklárny v provozu.
- V jakých městech nalezneme podniky, kterým patří níže uvedená loga? Jakým hospodářským odvětvím se firmy zabývají a kolik zaměstnanců přibližně zaměstnávají?

Obr. 39

Obr. 40

Pomocí internetu, časopisů, novin a jiných zdrojů vytvoř seznam podniků na Prachaticku. Uveď logo podniku, počet zaměstnanců, výrobky a město, kde firma sídlí.

Odpověz:

- Převažuje v SO ORP Prachatice průmysl nad zemědělstvím? Svou odpověď zdůvodni.
- Jaká průmyslová odvětví jsou v prachatickém regionu nejvíce zastoupena?
- Zamysli se nad dopady průmyslové výroby na přírodu a člověka.
- Vypiš obce, ve kterých se soustřeďuje průmyslová výroba.

Zajímavosti regionu: Bývalé pivovary

Pivovar Volary

Tradice vaření piva neodmyslitelně patřilo a patří k české zemi. Volary měly právo vařit pivo od 16. století. Pivovar ve městě byl založen v roce 1875. Pivo se zde přestalo vařit v 60. letech 20. století.

Obr. 40 Pivovar ve Volarech

Pivovar ve Vlachově Březí

Ve městě se nacházeli hned tři pivovary. Jeden z nich si můžeme prohlédnout na obrázku. Tento pivovar je barokní dvoupatrová stavba ze 17. století.

Obr. 41 Pivovar ve Vl. Březí

Dřevozpracující průmysl byl další zdroj obživy zdejších obyvatel. Rozvoj těžby a zpracování dřeva byl zapříčiněn postupným vylepšováním techniky, která umožnila lepší dostupnost do šumavských lesů. Tradiční výroba se soustředila především do měst poblíž lesů.

Obr. 43 Ruční pila

Mezi tradiční výrobky ze dřeva patřily dřeváky, nábytek, hrábě aj.

Ve Volarech se od roku 1993 každoročně pořádají slavnosti dřeva. Zde si návštěvníci mohou prohlédnout předvádění starých i zapomenutých řemesel.

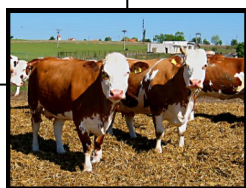
Odpověz:

- Jaké odvětví průmyslu má v našem regionu tradici?
- Je v prachatickém regionu podnik, do kterého investovala zahraniční firma? Pokud ano, proč se firma rozhodla investovat právě zde?
- Které podniky Prachaticka vyvázejí své výrobky do zahraničí?

ZEMĚDĚLSTVÍ

- Zemědělská výroba se dělí na dvě odvětví. Tvým úkolem je, abys název těchto dvou odvětví správně doplnil/a do prázdných vyznačených čtverečků pod obrázky. Dále ke každému odvětví napiš tři pojmy, které s jednotlivými způsoby výroby souvisí.

Obr. 44 Skot

Obr. 45 Traktor

Zemědělství

Obr. 46 Obilí

V SO ORP Prachatice jsou zhoršené podmínky pro zemědělství dány drsnějším charakterem krajiny (Šumava, Šumavské podhůří). Více než polovinu celkové plochy regionu zauímají lesní půda. Orná půda v obvodu tvoří 40% zemědělské půdy, to tedy činí 13 865 ha. Prachatice patří do **pícninářské zemědělské výrobní oblasti**.

Odpověz:

- Jaký je rozdíl mezi zemědělskou a ornou půdou?
- Charakterizuj pícninářskou zemědělskou výrobní oblast. Zjisti další dvě plodiny, které se v našem regionu v dnešní době hojně pěstují.
- Převládá dnes v prachatickém regionu rostlinná výroba nad živočišnou? Jak tomu bylo před 20—25 lety?
- Která hospodářská zvířata se chovají v SO ORP Prachatice? K jednotlivým druhům uveď důvody pro jejich chov.
- Nalezneš v okolí tvého bydliště zemědělský podnik? Zamysli se nad tím, proč v posledních letech docházelo ke krachům různých zemědělských podniků.
- Existuje ve tvém okolí nějaká chovná stanice netypických druhů zvířat?

Projekt

Název: Ekologické zemědělství v našem regionu

Délka: 1 měsíc

Projekt celé třídy

Obr. 47 Značka produktu

Společně připravte příručku o ekologickém zemědělství. Postupně uspořádejte zajímavý text s obrázky. Text s přílohami utvořte na počítači, informace společně shromažďujte na smluveném místě. Výsledek projektu by mohla být výstava práce v areálu školy.

- Každý sám bude získávat co nejvíce informací o tématu v knihovně, na vhodných webových stránkách.
- Zaměřte se na principy a zásady ekologického zemědělství, podporu státu, pojem biopotravina, bioprodukt, biofarma, práva a povinnosti ekologického zemědělce.
- Zjistěte postoje a názory různých skupin lidí (např. ekologického zemědělce, biologa aj.) na ekologické zemědělství a jeho produkty.
- Zjistěte, kde se v prachatickém regionu nacházejí biofarmy a domluvte exkurzi. Připravte si pro majitele biofarmy otázky. Průběh exkurze zdokumentujte (např. soubor fotografií s popisem, aj.). Jaké produkty navštívená biofarmy vyrábí?
- Vytvořte anketu pro obyvatele města, odpovědi zaznamenávejte.
- Na základě všech zjištěných informací uveďte pozitiva a negativa ekologického zemědělství.
- Ze získaného materiálu sestavte kromě příručky i informační nástěnku, plakát aj. Vaše vytvořené výtvořky vystavte na chodbách v areálu školy.

Obr. 48 Ovce plemena Suffolk

Projekt může mít i mezipředmětovou povahu. Po domluvě s vyučujícími přírodopisu a chemie žáci mohou získat další informace o ekologickém zemědělství. V hodině přírodopisu se seznámte s druhy hospodářských zvířat chovájící v biofarmám a s druhy pěstovaných hospodářských plodin. Při hodině chemie můžete porovnávat složení biopotravin, bioproduktů a „klasických“ potravin z hlediska používání tzv. éček.

DOPRAVA

Obr. 49 Škoda 110R

Pokroky civilizace jsou doprovázeny rozvojem dopravy. Prostřednictvím dopravy byl lidstvu odtajněn téměř celý svět. Dnes je doprava nedílnou součástí našeho každodenního života. Dopravou rozumíme způsob pohybu různých objektů (předmětů, obyvatel, zboží aj.) z místa na místo. Dopravní síť na území SO ORP Prachatic, tak jak ji známe v dnešní podobě, prošla v průběhu dějin dlouhodobým vývojem. V nynějším období má pro prachatický region největší význam **silniční a železniční doprava**.

Obr. 50 Škoda fabia

Zjistí:

- Jednotlivé druhy dopravy, které se provozují na území prachatického regionu.

Odpověz:

- Charakterizuj polohu regionu vzhledem k hlavním dopravním tahům České republiky.
- Napiš alespoň tři klady a zápory železniční a silniční dopravy v regionu.

Vyhledej:

- Tři hlavní železniční tratě na území prachatického regionu a vypiš, která města tratě spojují.

Práce ve dvojicích:

- Porovnej způsoby dopravy na venkově a ve městech.
- Ve dvojicích v lavici vymyslete několik příkladů negativních dopadů dopravy na životní prostředí.

Kolik spojů denně vede z tvého bydliště do Prachatic a z Prachatic do krajského města jižních Čech? Následně v tabulce doplň chybějící údaje (název obce, ve které žiješ, čas jízdy a vzdálenost v km mezi jednotlivými městy). K úkolu použij webovou stránku www.idos.cz, jízdní řád.

Trasy mezi městy	autobus		vlak	
	čas jízdy	vzdálenost v km	čas jízdy	vzdálenost v km
(tvé bydliště) - Prachatic				
Prachatic – České Budějovice				

- Ve skupinách, na základě všech zjištěných poznatků o dopravě, zhodnot' stav dopravních komunikací v SO ORP Prachatic a společně navrhnete způsoby vylepšení dopravní situace v regionu.

SLUŽBY

Obr. 51 Uklizečka

Služby. Tento pojem vyvolává v každém zcela jinou představu. O službách, jakožto o nejvíce se rozvíjejícím odvětvím hospodářství, slycháváme ze všech stran. Samozřejmě, že někdo může chápat službu jako hospodářskou činnost vyhovující dané potřebě, jejímž výsledkem je prospěšný efekt, ne určitý výrobek. Další si pod pojmem služby představí zcela něco odlišného. A jak je se službami v našem regionu? Na to se v této kapitole pojedme společně podívat.

- V osmisměrce vyhledej názvy jednotlivých služeb a vypiš je na řádky pod ní. K jednotlivým službám doplň hlavní instituce a podniky. Připiš další služby, které se v osmisměrce nejsou, ale jsou provozovány v okolí tvého bydliště.

Í	U	U	Z	Z	U	Š	P	A	D	F	U	T	A	S	D	G	T	H	J	K	I
U	T	S	U	Z	A	X	K	Z	T	Y	X	N	M	K	I	J	Q	A	S	D	P
V	T	T	A	E	W	A	P	O	B	A	I	U	B	Y	T	O	V	Á	N	Í	N
M	R	H	C	O	A	G	J	K	L	O	U	T	Z	A	Y	X	C	B	N	I	O
N	E	B	K	I	Y	V	T	S	E	S	B	N	K	L	Z	F	O	D	K	I	P
B	Q	A	K	E	N	X	Z	H	C	M	T	G	I	K	H	L	O	I	O	Y	C
V	A	V	V	R	H	T	H	G	K	O	U	V	A	Z	O	P	G	H	D	S	X
D	Ý	O	B	T	N	Y	O	H	F	A	Y	N	I	L	R	O	U	K	Á	W	Ě
A	É	U	E	U	M	A	D	V	S	A	Ý	H	Š	A	Z	Á	H	U	K	I	É
X	Z	B	A	I	V	R	Ř	Á	A	Š	Í	J	V	A	Š	E	R	L	A	S	F
G	Č	P	X	U	X	E	A	D	Č	R	É	A	D	S	W	V	C	T	Š	Í	S
V	E	I	C	Z	A	R	Ž	G	H	O	D	O	V	D	B	V	Ů	U	F	G	A
V	I	F	O	B	CH	O	D	L	H	Y	N	Z	M	Ř	É	A	S	R	Č	Ý	Ž
F	Q	S	T	E	Z	Z	P	V	C	V	B	A	O	P	É	Č	Ř	A	Ž	U	I
V	Q	A	U	H	T	P	A	S	D	G	H	M	B	F	T	Á	Ý	Ř	Ž	A	Ů
A	A	Y	V	B	I	O	Í	V	T	C	I	N	V	O	Ť	Š	I	J	O	P	B

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Zamyslete se:

- Ve skupinách se zamyslete snad otázkou vybavenosti vesnice nebo města, ve kterém žiješ, službami. Jaké služby musíte vyhledávat v jiných městech? Zkus navrhnout, jaké služby by v okolí tvého bydliště bylo možné realizovat. Přihlížej k věkovému složení a počtu obyvatel obce. Své návrhy zdůvodněte.

CESTOVNÍ RUCH

Jihočeský kraj, díky své téměř zachovalé přírodě, klidnému prostředí a kulturně-historickému bohatství patří k nejnavštěvovanějším místům České republiky. Těmito prioritami disponuje i SO ORP Prachatice. Prachatický region je turisty vyhledávaným cílem jak v letním, tak i zimním období. V letních měsících nabízí region možnosti návštěvy tras pěší a cykloturistiky na Šumavě či odpočinek u vodních ploch nebo seznámení se s různými památkami. V zimním období se, nedaleko našeho regionu, mohou turisté vydat za dobrodružstvím do četných lyžařských středisek.

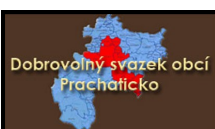
Město Prachatice

Obr. 52 Kostel sv. Jakuba

Město vzniklo nejspíše ve 13. století a to na území kotliny obklopenou pěti kopci. Rozvoj Prachatic byl zabezpečen roku 1323, kdy vyšehradský probošt Jan pronajal obyvatelům města mýto na „Zlaté stezce“, tím Prachaticané získali právo konání trhu. Obchod se solí zajistil Prachaticím neustálý příjem podpořeným právem o skládku soli z roku 1382. Prachatice se na trase „Zlaté stezky“ staly jedním z nejdůležitějších měst, protože byly na cestě od hranic k

Písku jediným opevněným městem poskytující obchodníkům ochranu. Přes nepříznivá období v historii města (husitské války, úpadek obchodu na Zlaté stezce aj.) si Prachatice zachovaly svou jedinečnost v podobě dochovaných renesančních staveb a empirických přestavbách. V roce 1981 bylo historické jádro města vyhlášeno Městskou památkovou rezervací..

Obr. 53 Znak sdrúžení

Město Prachatice je od roku 1992 členem Sdrúžení historických sídel Čech, Moravy a Slezska. Prachatice

mají rovněž členství v Dobrovolném svazku obcí Prachaticko.

Obr. 54 Znak sdrúžení

Pomocí internetových stránek a návštěvy infocentra zjistí základní informace o jednotlivých sdrúžení (rok založení sdrúžení, činnosti spolku aj.).

Přiřad':

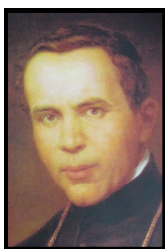
- Do tabulky rozděl vypsané objekty a místa mezi přírodní a historicko-kulturní památky.

rozhledna Libín, zřícenina hradu Hus, Národní přírodní památka Blanice, zámek Kratochvíle, Stožecká skála, rodný dům mistra Jana Husa v Husinci, Kamenné moře na cestě k Plešnému jezeru, gotický kostel ve Vlachově Březí, Městská památková rezervace Prachatice

Přírodní památky	Historicko-kulturní památky

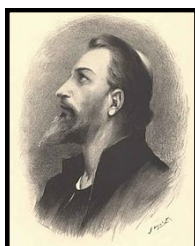
Přiřad':

- K jednotlivým fotografiím přiřad' uvedená jména významných osobností a stručně popiš jejich spojení s prachatickým regionem.

Obr. 55

Obr. 56

Obr. 57

Obr. 58

*Jan Neruda
Jan Nepomuk Neumann
Jan Hus
Štěpánek Netolický*

Práce ve dvojicích:

- Pomocí turistické mapy Prachaticka najděte v SO ORP Prachatice cyklistické stezky. V jakých oblastech regionu se nacházejí?
- Jaká pozoruhodná místa byste v regionu ukázal přátelům v letním období, jaká střediska bys s nimi navštívil v zimních měsících?

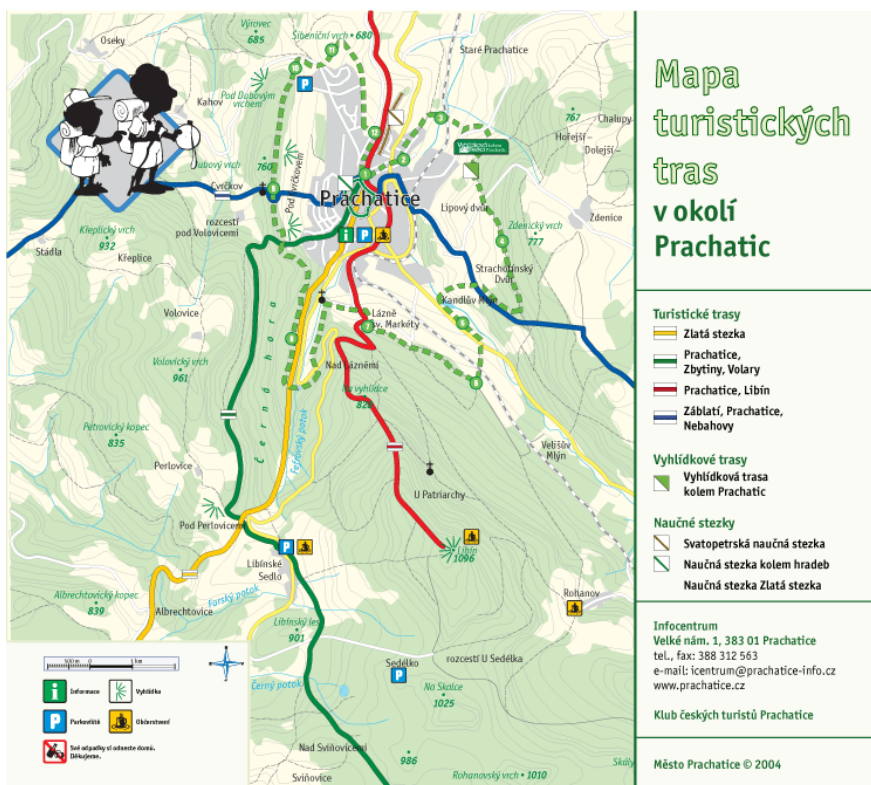
Ve skupinách po 4 členech si vyberte jedno z vypsanych měst a společně připravte prohlídkovou trasu po zajímavostech města pro spolužáky. K přípravě použij plán města.

Volary, Netolice, Husinec, Prachatice, Vlachovo Březí, Lhenice

Práce de dvojicích:

- **Pozorně si prohlídni mapu. Podle legendy v mapě najdi jednotlivé turistické trasy v okolí Prachatic. Při použití turistické mapy Prachatic a okolí vysleduj, kterými oblastmi trasy procházejí.**

Zdroj: <http://www.prachatice.cz/mapy/turistika/pesiturb.gif>

 V prachatickém regionu se každý rok v některých městech pořádají různorodé slavnosti a festivaly. Vzpomeň si na některé z nich? Jako nápověda ti poslouží fotografie. Utvořte skupiny po třech a spolužáky seznamte s těmito událostmi prostřednictvím prezentace nebo plakátu.

Obr. 59

Obr. 60

Obr. 61

Chataření a chalupaření v našem regionu

Obr. 62 Chata

Tradice chataření má své kořeny již v období první republiky, kdy začaly vznikat první chatařské osady. Nebývalý rozvoj tohoto fenoménu nastal v období normalizace. Chalupaření mělo velký význam při záchraně sídel na venkově po odsunu obyvatelstva po 2. světové válce, ale také při odchodu lidí do velkých měst v 60. a 70. letech minulého století. Obyvatelé měst si kupovali venkovské domy a vytvářeli si z nich rekreační objekty.

Odpověz:

- Jaký je rozdíl mezi chatařením a chalupařením?
- Kdo má větší přínos při obnově vesnice, chataři nebo chalupáři? A jaký?
- Jaké jsou vztahy mezi rekreanty a místními obyvateli vesnice?
- Znáš v okolí tvého bydliště nějaké chalupáře nebo chataře?

Exkurze: Návštěva muzea

Navštivte v Prachatickém muzeu stálou expozici—Zlatá stezka.

Na jaké informace se v muzeu zaměříš:

- Kterými státy a městy procházela trasa Zlaté stezky?
- Jakými dopravními způsoby a jaké zboží se po Zlaté stezce přepravovalo?
- Všimni si dobových kostýmů chudých a bohatých lidí v muzeu. Zjisti, z jakých materiálů byli ušity, jak tento materiál pro ušití oděvu lidé v dané době získávali?

Obr. 63 Prachatice

Závěrem, odpověz:

- Vyjmenuj pozitivní a negativní dopady cestovního ruchu v SO ORP Prachatice.
- Jakými způsoby by bylo možné rozvíjet cestovní ruch v našem regionu.
- Nachází se v okolí tvého bydliště relaxační či rekreační centrum? Navštívil/a jsi nějaké a splnilo tvá očekávání?

PÁR SLOV NA ZÁVĚR

Milí žáci,

při výuce prachatického regionu jste postupně pročítali jednotlivé kapitoly této pracovní učebnice. Zároveň jste úspěšně plnili předložené otázky a úkoly. Nedílnou součástí Vaší práce také bylo zapojení Vašich schopností, dovedností a vědomostí. V učebnici jste rovněž mohli najít spousty námětů pro rozvoj poznávání SO ORP Prachatice. Pokud jste správně pracovali, získali jste pomocí učebnice a výkladu Vašeho učitele ucelený obraz o přírodních podmínkách a socioekonomických poměrech regionu. Zajímavostmi v učebnici jste došli k odhalení tajemství nepříliš známých faktů a míst SO ORP Prachatice.

Věřím, že jste se při procházení pracovní učebnice nejen dozvěděli nové informace, ale také zamysleli nad danou problematikou a zároveň i pobavili.

I když jste již získali poznatky o prachatickém regionu, přesto existuje celá řada dalších skutečností, které čekají na Vaše objevení. Proto v poznávání našeho regionu nadále pokračujte!

Příloha 6:

Seznam obrázků k pracovní učebnici

	Název	Zdroj	Datum
Obr. 1	Mapa okresů ČR	http://www.mzp.cz/www/dav.nsf/rocenka_06/06_obsah.htm	21.11.2011
Obr. 2	Stavba Jakuba Bursy	http://www.turistika.cz/vylety/za-stavbami-jakuba-bursy	21.11.2011
Obr. 3	Radnice	http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Prachatice_1.jpg	21.11.2011
Obr. 4	Zámek Kratochvíle	http://www.zamek-kratochvile.eu/pamatky-v-jiznich-cechach/	21.11.2011
Obr. 5	Rozhledna	http://www.penzion-sumava-prachatice.cz/vylety.htm	21.11.2011
Obr. 6	Roubený dům alpského typu	http://www.lidova-architektura.cz/ochrana-pamatky/rezervace/volary-sumava.htm	21.11.2011
Obr. 7	Schwarzenberský plavební kanál	http://www.infolipno.cz/zajimavosti/schwarzembersky-kanal	21.11.2011
Obr. 8	Přehrada	http://www.geocaching.com/seek/cache_details.aspx?guid=59745887-f2d8-4478-b5ab-e4c066d1693e	21.11.2011
Obr. 9	Mapa SO ORP Prachatice - administrativní členění	http://www.czso.cz/xc/edicniplan.nsf/t/C600273F96/\$File/3109.pdf	21.11.2011
Obr. 10	Mapa území České republiky s hlavními regionálně-geologickými oblastmi	http://kurz.geologie.sci.muni.cz/kapitola3.htm	21.11.2011
Obr. 11	Žula	http://www.kamenickeprace.eu/z-ceho.php	21.11.2011
Obr. 12	Žižkova skalka v Prachaticích	http://itras.cz/zizkova-skalka/galerie/11358/	21.11.2011
Obr. 13	Výřez z geologické mapy České republiky	http://www.geology.cz/app/ciselniky/lokalizace/show_map.php	21.11.2011
Obr. 14	Mapa geomorfologického členění České republiky	http://cs.wikipedia.org/wiki/Geomorfologick%C3%A9_%C4%8Dlen%C4%Bn%C3%AD_%C4%8Ceska	21.11.2011
Obr. 15	Stožecká skála	http://www.usulku.com/o%20kvilde.htm	21.11.2011
Obr. 16	Vrchol Trojmezna	http://www.turistika.cz/mista/tristolcnicik	21.11.2011
Obr. 17	Slepá mapa jižních Čech	http://zemepisar.webnode.sk/album/obrysove-slepe-mapy/jihocesky-kraj-jpg/	21.11.2011
Obr. 18	Pohoří Šumava	http://www.risy.cz/cs/krajske-ris/plzensky-kraj/regionalni-informace/o-kraji/region-sumava/	21.11.2011
Obr. 19	Řeka Blanice	http://regiony.ic.cz/index.php?clanek=vodstvo&dir=jih&menu=jih	21.11.2011
Obr. 20	Pramen Vltavy	http://atlas-cs.logis.cz/objekty/PQ/pramen_vltavy.htm	21.11.2011

Obr. 21	Soutok Teplé a Studené Vltavy	http://cestovani.idnes.cz/igcechy.aspx?y=iglobe/sumava_materna.htm	21.11.2011
Obr. 22	Sejpy kolem ř. Blanice	http://www.bluecat.cz/peprnik/2007/28_prachaticko/index.htm	21.11.2011
Obr. 23	Zlatý potok ve Vítějovicích	http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Vit%C4%9Bjovice(5).JPG	22.11.2011
Obr. 24	Vodní nádrž Lipno	http://itras.cz/prehrada-lipno/galerie/11274/	22.11.2011
Obr. 25	Meandry na horním toku Řeky Vltavy	http://www.novaduchovnicesta.cz/fotografie/vltava/photogallerycbm_85189/12/	22.11.2011
Obr. 26	Hydrologická mapa jižních Čech	http://www.zemepis.com/reky1.php	22.11.2011
Obr. 27	Eroze	http://byznys.lidovky.cz/cesku-hrozi-stomilionova-pokuta-kvuli-erozi-zemedelske-pudy-pug-/firmy-trhy.asp?c=A100826_171246_firmy-trhy_kim	22.11.2011
Obr. 28	Zasolování půd	http://www.ochranapudy.cz/?c=degradace-pudy-trva--cesi-proto-chteji-ozivit-evropskou-smernici-ktera-ji-ma-chranit	22.11.2011
Obr. 29	Podmáčení půdy	http://tom-791.blog.cz/1009	22.11.2011
Obr. 30	Užovka obojková	http://www.priroda.cz/lexikon.php?detail=261	22.11.2011
Obr. 31	Dřípatka horská	http://botanika.bf.jcu.cz/materials/fotogalerie-nahledy.php?family=Primulaceae&name=Asteridae	22.11.2011
Obr. 32	Čolek horský	http://www.biolib.cz/cz/taxonimage/id10270/?taxonid=311	22.11.2011
Obr. 33	Vstavaš trojzubý	http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Knabenkraut_2011.jpg	22.11.2011
Obr. 34	Rak říční	http://kexxx.rajce.idnes.cz/Hmyzaci/	22.11.2011
Obr. 35	Rys ostrovid	http://tichyphoto.com/foto-savci/rys-ostrovid/	22.11.2011
Obr. 36	Bledule jarní	http://botanika.wendys.cz/kytky/foto.php?4:3	22.11.2011
Obr. 37	Areál bývalých Jihočeských dřevařských závodů	http://www.zanikleobce.cz/index.php?detail=142667	22.11.2011
Obr. 38	Areál bývalé sklárny Husinec	http://www.otherm.cz/6-okna-otherm-o-nas.html	22.11.2011
Obr. 39	Logo firmy Madeta	http://obcan.ckrumlov.info/img.php?img=11082600&LANG=cz	22.11.2011
Obr. 40	Logo firmy Otherm	http://firma.adresafirem.cz/227715-otherm-praha-s-r-o-/	23.11.2011
Obr. 41	Pivovar ve Volarech	http://volary.eu/kultura/volarsky-pivovar	23.11.2011
Obr. 42	Pivovar ve Vl. Březí	http://koda.kominari.cz/?action=karta&cislo=1307	23.11.2011
Obr. 43	Ruční pila	http://cestovani.lidovky.cz/slavnosti-caje-i-dreva-co-se-kona-o-vikendu-fi4-nej-tipy.asp?c=A110818_152406_nej-tipy_glu	23.11.2011
Obr. 44	Skot	http://commons.wikimedia.org/wiki/File:P%C5%99%C3%ADchovice,_kr%C3%A1vy_(01).jpg	23.11.2011
Obr. 45	Traktor	http://www.novinky.cz/kariera/171387-na-jizni-morave-jsou-nejnizsi-platy-v-zemedelstvi-v-cele-cr.html	23.11.2011
Obr. 46	Obilí	http://www.mediafax.cz/zahranici/3081018-Americke-ministerstvo-zemedelstvi-snizilo-odhad-svetove-produkce-obili-potravinova-krize-ale-nebude	23.11.2011
Obr. 47	Značka produktu	http://www.wellnessnoviny.cz/clanek/rozpoznat-bio-od-konvencnich-potravin-je-nyni-snazsi/	23.11.2011

Obr. 48	Ovce plemene Suffolk	http://www.ireceptar.cz/zvirata/hospodarska-zvirata/chov-uzitecnych-a-odolnych-ovci-plemene-suffolk/	23.11.2011
Obr. 49	Škoda 110R	http://www.skoda1203.estranky.cz/fotoalbum/e-skoda-veterani/skoda-110r/skoda-110r/skoda-110r-cervena-predek.html	23.11.2011
Obr. 50	Škoda fabia	http://www.autoweb.cz/skoda-fabia-rs-14-tsi-dsg/	23.11.2011
Obr. 51	Uklizečka	http://www.deratizace-rehurek.cz/sluzby/	23.11.2011
Obr. 52	Kostel sv. Jakuba	http://www.fotohistorie.cz/Jihocesky/Prachatice/Prachatice/Prachatice_-_kostel/Default.aspx	23.11.2011
Obr. 53	Znak sdružení	http://www.prachatice.cz/dsopt/?strategicky-plan-rozvoje-dso-prachaticko-pro-obdobi-2010-2015-byl-schvalen,36&PHPSESSID=a22f0f59b524aaf4be50f74ee0ddf793	23.11.2011
Obr. 54	Znak sdružení 1	http://www.historickeputovani.cz/1-c2-o-projektu/20-o-projektu	23.11.2011
Obr. 55	Jan Nepomuk Nemann	http://www.neumann.farnostprachatice.cz/cz/jnn_cz.html	23.11.2011
Obr. 56	Jan Hus	http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Jan_Vil%C3%ADmek_-_Mistr_Jan_Hus.jpg	23.11.2011
Obr. 57	Štěpánek Netolický	http://www.hukot.estranky.cz/clanky/okolo-trebone.html	23.11.2011
Obr. 58	Jan Neruda	http://www.cesky-jazyk.cz/zivotopisy/jan-neruda.html	23.11.2011
Obr. 59	Slavnosti Zlaté stezky	http://www.ceska-pisen.estranky.cz/fotoalbum/2009/-slavnosti-zlate-solne-stezky-prachatice-2009/-slavnosti-zlate-solne-stezky-prachatice-11.html	23.11.2011
Obr. 60	Slavnosti dřeva	http://prachaticky.denik.cz/kultura_region/pt_slavnosti_dreva_volary20070.html	23.11.2011
Obr. 61	Svatojánská slavnost	http://www.zamek-kratochvile.eu/historie/	23.11.2011
Obr. 62	Chata	http://www.pilanovotny.cz/vikendove_chaty.php	23.11.2011
Obr. 63	Prachatice	http://www.ckrumlov.cz/cz1250/aktual/mesto/t_mesovm070801.htm	23.11.2011

Seznam fotografií v pracovní učebnici

	Název	Zdroj	Datum
Foto 1	Lom	vlastní zdroj	18.3.2012
Foto 2	Nepřirozený vodní tok	vlastní zdroj	18.3.2012
Foto 3	Přirozený vodní tok	vlastní zdroj	18.3.2012
Foto 4	Zem	vlastní zdroj	18.3.2012
Foto 5	Dělník	vlastní zdroj	18.3.2012
Foto 6	Peníze	vlastní zdroj	18.3.2012
Foto 7	Motorová pila	Vlastní zdroj	18.3.2012